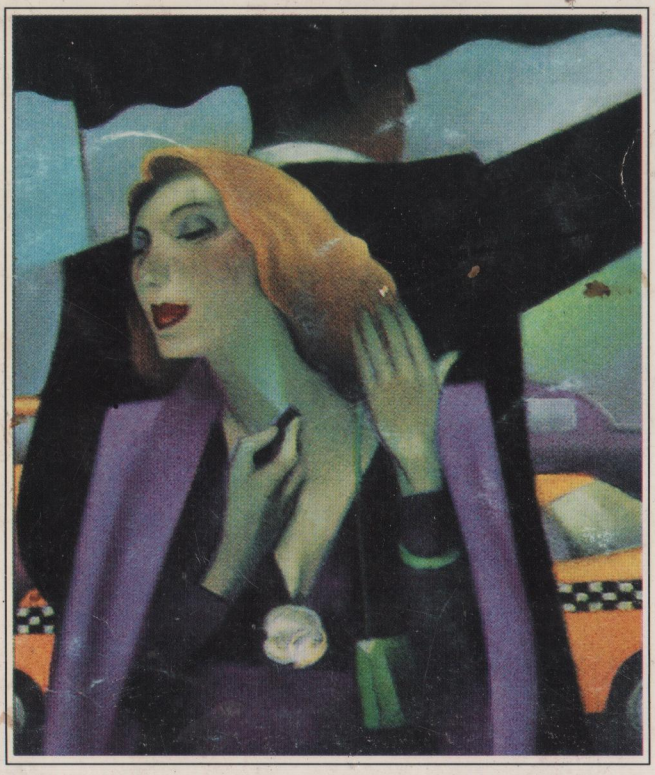
Demir Özlü

BİR KÜÇÜKBURJUVANIN GENÇLİK YILLARI

CAN

TÜRK YAZARLARI

ROMAN

ISBN 975-510-773-8
© Demir Özlü / Can Yayınları Ltd. Şti. (1997)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Eko Basımevinde basıldı. (1998)
Dizgi: Bedriye Başkan

Demir Özlü

BİR KÜÇÜKBURJUVANIN GENÇLİK YILLARI

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 88060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

DEMİR ÖZLÜ'NÜN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

BERLİN'DE SANRI / *anlatı*
BERLİN GÜNCESİ / *anlatı*
BİR KÜÇÜKBURJUVANIN GENÇLİK YILLARI / *roman*
BİR UZUN SONBAHAR / *roman*
BİR YAZ MEVSİMİ ROMANSI / *roman*
İSTANBUL BÜYÜSÜ / *öykü*
İTHAKA'YA YOLCULUK / *roman*
KANALLAR / *anlatı*
TATLI BİR EYLÜL / *roman*

Demir Özlü, 1935 yılında İstanbul'un Vefa semtinde doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1959), avukatlık yaptı. 1961-62 ders yılında Paris'te, Sorbonne Üniversitesinde felsefe okudu. 1950'li yıllarda, yazar arkadaşlarıyla *Mavi* ve *a dergisi* adlı genç edebiyat dergilerini çıkardı. Edebiyat araştırmacılarının *Bunalım Edebiyatı* adını verdikleri yazın akımının öncülerinden biri oldu. "*Hikâyelerinin yapısını varoluşçu ve gerçeküstücü ögelerle oluşturdu, entelektüel ve esrarlı havasıyla yalın gerçekçilerin karşıtı bir yazar oldu.*" (Behçet Necatigil). 1979 yılında Stockholm'a gitti. On yıl Türkiye'ye dönmedi. 1989 yılından bu yana Türkiye ile İsveç arasında yaşamakta. Yurtdışında olduğu yıllarda, başta Berlin olmak üzere, birçok Avrupa kentinde yaşadı. Kurgusal yapıtları şunlardır. Öykü kitapları: *Bunaltı* (1958), *Soluma* (1963, TDK Öykü Ödülü), *Boğuntulu Sokaklar* (1966), *Öteki Günler Gibi Bir Gün* (1974), *Aşk ve Poster* (1980), *Stockholm Öyküleri* (1988, Sait Faik Hikâye Armağanı). Anlatıları: *Bir Beyoğlu Düşü* (1985), *Berlin'de Sanrı* (1987), Kanallar (1991). Romanları: *Bir Uzun Sonbahar* (1976), *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* (1979), *Bir Yaz Mevsimi Romansı* (1990, Orhan Kemal Roman Armağanı), *İstanbul Büyüsü* (1994), *Tatlı Bir Eylül* (1995). Bunların dışında günlük, yolculuk yazıları, siyasi denemeler türlerinde kitaplar yayınladı.

BİR

Park Otelde barın iç bölümünde oturan Selim, Bayan M.'nin barın geniş salonuna girdiğini fark etti. Bayan M. de Selim'i görmüş olacaktı. Selim, hafifçe yerinden doğrulup onunla konuşabilirdi, ama beklemeyi seçti.

Bayan M. amerikan bara doğru gitti. Dönüşte yolu Selim'in arkadaşlarıyla oturduğu masanın yakınından geçiyordu. Elinde birkaç paket amerikan sigarası vardı. Selim yerinden kalktı.

"Ooo, burada mısın?" dedi Bayan M.

"Burada, oturuyorum."

"Ben de bir-iki paket sigara almaya gelmiştim."

"Geçen gün de balkonda gördüm sizi."

"Ha, pazartesi günü mü?" Bayan M. durgun, ama ilgiliydi. Ardından: "Adadayız," dedi. "Gelsene, bu cumartesi gel mesela. Splendit Otelinde kalıyoruz. Hadi, seni öğleden sonra bekliyorum."

Bayan M. giderken, Erten:

"Kim bu kadın?" dedi.

"Bayan M." dedi Selim.

"Niye öyle diyorsunuz?"

"Babası eski devlet büyüklerimizden," dedi Selim.

Bu uzun yaz mevsimi de, hepsi buraya, Park Otelin barına, barın önündeki terasa geliyorlardı. Geniş bir arkadaşlık çevresi: bazı genç yazarlar, sinemacılar, şairler, yeni kurulmuş Sosyalist Partide ilk olarak siyasal yaşamlarına başlayanlar, fakülteyi yeni bitirmiş hukukçular, bütün öğrencilik yıllarını Beyoğlu'nda geçirmiş bir yığın genç in-

san; onlara katılanlar; daha yaşlıca olanlar, Paris'te öğrenimlerini bitirip yurda dönmüş iktisatçılar, gazeteciler...

Bayan M. ile, bir yabancı kültür merkezinde verilen bir kokteylde tanışmıştı Selim. Bir süre sonra da, başka arkadaşları aracılığıyla evine, kalabalık bir akşam yemeğine çağrılmıştı. Birçok tanıdık vardı orada. Pazartesi akşamüzeri, arkalarında denizin, buğulu denizin değişmez görüntüsü uzanan terasta, küçük bir yuvarlak masada Bayan M. ile oturan öteki genç kadınla, Anna ile de orada tanışmışlardı. Daha önceleriydi. Birkaç yazdır arkadaşlarıyla buluşmaya geldiği terasta, o gün, Selim, Bayan M. ile Anna'ya kendini göstermemeye çalışmış, gizlenmişti. Aralarında başkalarının bilmemesi gereken birşeyler konuşuyor gibiydiler. Anna'nın siyah saçlarıyla beyaz teni, o aydınlık gölgede iyice güzeldi. Kumral saçlarıyla Bayan M. de ona eğilmiş birşeyler anlatıyordu.

"Anna ile de tanıştınız mı?" diye sordu Erten.

"Tanıştık," dedi Selim.

"Güzel bir kız, değil mi?" dedi Erten.

"Böyledir," dedi Hüseyin. "Bir dönem birileri gelir. Sonra giderler. Sonra gene birileri gelir." Güldü. "Ama en sonunda kimler gelecek? Biz n'olacağız? Onu merak ediyorum ben."

Büyükada'ya gemi yaklaşırken, Splendit Oteli, beyaz ahşap kaplamalı önyüzüyle, yuvarlak kubbeleriyle görünür. Adanın yumuşak, yukarı Akdeniz iklimi insanın yüzünü okşar. İskele alanındaki, yaz mevsimine özgü kalabalık insana kalabalıktan biri olduğunu, kendi küçük varlığıyla birlikte, orada yaz kalabalığı içine karışıp gitmesi gerektiğini, yalın bir mutluluğun, tutkusuz bir yaşamın en doğru yaşama biçimi olduğunu düşündürür.

Splendit Otelinin merdivenlerinden çıktığında, Bayan M.'nin otelin önündeki yüksekçe terasta, hasır koltuklardan birinde oturduğunu, kolunu dayadığı küçük, beyaz örtülü masaya da okuduğu kitabı tersine çevirip sayfaları açık bıraktığını gördü. Bayan M.'nin beyaz, kumral cildi

güneşten yanmıştı, donuk mavi, yakaları kırmızı bantlı yazlık bir bluz giymişti. Gülümseyerek karşılıyordu Selim'i. Yerinden kalkmadan:

"Hoşgeldin," dedi. "Gelip gelemeyeceğini bilmiyordum, ama burada oturmuş bekliyordum."

Masanın öte yanındaki hasır iskemleye oturdu Selim, güneşli denize bakan genişçe terasta, biraz da çekinerek çevresine baktı; yanda, beyaz, kısa pantolon giymiş, başlarına da beyaz yazlık şapkalar geçirmiş birkaç yaşlı adam gördü. Zenginlere özgü otelin terasında, rahat edip edemeyeceğini düşünerek, Bayan M.'ye döndü. Masanın üzerindeki kitabı gördü, İngilizce bir Faulkner'di bu.

"Faulkner mi okuyorsun?" dedi.

"Hiç, elime aldım, iyi gitmiyor," dedi Bayan M.

"Günler nasıl geçiyor?" dedi Selim.

"Şöyle böyle," dedi Bayan M. "Annemle kardeşim de bu otelde kalıyorlar. Annemin en üst katta iki odası var. Benim odam daha aşağıdaki bir katta... Annem, burada her yaz bir iki oda tutar. Şu sırada ben de buradayım işte."

"Sizdeki gece, bir ara Burgaz'da bir eviniz olduğundan söz etmiştin."

"Orada oturmuyoruz," dedi Bayan M.

Akşamüzeri saatleri yaklaşmıştı.

"Burada bir kız arkadaş var," dedi Bayan M. "Akşamüzeri bana uğrayın demişti. Aslında çok matrak bir kız! Sıkılmazsan ona gidelim."

Adanın Maden tarafına gitmek için faytona binmişlerdi. Aslında, yaşıtı kadınları pek de kolay kolay beğenmediği konuşmalarından anlaşılan Bayan M. kızın Paris'te yaşadığını (kocası Güneydoğu Asyalı bir diplomattı), ama ayrı yaşadıklarını, annesinin, iki üç yıl önce idam edilen bir bakanın yakın akrabası olduğunu anlatıyordu. Adanın yazın kalabalık sokaklarında, faytonları çeken atların dışkı kokularıyla, bahçelerden sokağa sarkan çiçeklerin baygın kokusu birbirine karışıyordu. Sıcaktı, ama gene de bu ılımlı

iklim sinirleri yatıştırıyor, Selim'i yarı sarhoş bir hava içine sokuyordu.

Büyük bir bahçenin kapısı önünde durdular. Çam ağaçlarıyla dolu, aşağıda, ağaçlar arasından görülen denize kadar uzanan bir bahçeydi bu. Biraz ötedeki, panjurları kapalı köşke yürümediler. Bahçe içindeki dar bir yoldan, sağa, denize doğru inmeye başladılar.

Deniz kıyısında yeni yapılmış başka bir köşke gelinmişti.

"Bu Semra'nın köşkü," dedi Bayan M. "Onun için yapıldı."

Selim geniş, parkeleri cilalı, rustik bir salonun ortasındaydı. Köşkün ön bölümü, büyük camlarıyla, denizin içine uzanıyor gibiydi. Ev sahibesi, onları kapıda karşılamıştı. Otuz yaş çevresinde, güzel, dolgun gövdeli bir kadındı. Zengin insanların, o her şeyi ince eleyip sık dokumaz tavrıyla, oturmalarını işaret etti. Gri, pamuklu bir kumaşla kaplı koltuklardan dışarısı, artık yeni yeni çıkan rüzgârın hırçınlaştırdığı deniz, salonun içine yükselecekmiş gibi görünüyor, her an mavi varlığını belli ediyordu. Köşkü yapan mimarın, burada yaşanırken, denizle birlikte yaşanıldığını iyice duyurmak amacını güttüğü anlaşılıyordu. Akşamüzerinin çırpıntılı denizi.

"Bugünlerde iyice parasızım," dedi Semra. "Durun, yukarıdan annemin evinden bir şişe viski aşırıp getireyim."

Bayan M. kuru bir sesle güldü.

"Hayırlısı," dedi.

Çıkarken:

"Annemle de dargınız," dedi Semra.

'Şu kadınların, kadından kadına değişen ne çekici bir güçleri var' diye düşündü Selim. 'Özellikle, bu otuz yaş çevresindeki, hiç olmazsa, bir defa evlenmiş de boşanmış kadınlar... Erkeklerin özsuyuyla beslenmişler, önemli ölçüde de erkeğe yumuşak davranılması gerektiğini öğrenmişlerdir.' Dört yıl önce gerçekleşmiş askeri darbeye yol

açan öğrenci gösterilerine katılmış biri olarak, bu ailenin üyeleriyle karşılaşacağını aklına bile getirmezdi Selim. Ama olanlar olmuş, darbeden sonra, bir başbakanla iki bakan, uzaktaki küçük adalardan birinde idam edilmişlerdi. Semra'yla bu konularda konuşmaya çalışmanın gevezelikten başka bir şey olmayacağını düşündü. Kız da politikayla ilgili birine benzemiyordu. Sadece güzeldi, dünyaya aldırmaz bir tavrı vardı. Biraz sonra, dağıttığı içkiye buz koyarken de bir ölçüde konuksever bir havası vardı.

"Kardeşim de gelecek," dedi Bayan M.

Selim, içkisini biraz da hızlı içmişti. Yaşamında, hiçbir süre, çevresinde gördüğü bu çeşit rahatlıklar içinde yaşamak isteğine kapılmamıştı, ama köşkün denizin içine uzanan mimarisi, dışarıdaki çırpıntılı deniz, iyi alkolün başını saran dumanı, şimdi içinde yaşamak isteğini uyandırıyordu. '*Şimdi yaşamak. Şimdi her şeyi derinden duymak.*'

"Semra, kocasından ayrı yaşıyor," dedi Bayan M. yolda, faytondayken Selim'e bilgi vermek istermiş gibi. Ardından da ekledi: "Anna da ayrı yaşamaya başladı."

"Öyleyse, geçen gün terasta bunu konuşuyordunuz," dedi Selim.

"Nerden anladın?"

"Çok düşünceliydi Anna."

Kapı çalındı.

"Kardeşim geldi," dedi Bayan M.

Kapıyı açmaya giderken Semra:

"Kadınların çok değişik şeyler konuştuklarını ummayın," dedi. Genç bir adam girdi ve kendini tanıttı.

"Annemden ne haber?" diye sordu Bayan M.

"İyi. Oyun oynamaya gitti."

"Daha içki var," dedi Semra, Bayan M.'nin kadehine içki koyarken.

"Sonra n'apalım?" dedi Bayan M.

"Geçen geceki kulübe gideriz," dedi Semra. "Bak," dedi sonra Selim'e, sırf onunla ilgileniyor görünmek için, "Kapri'de bir evim var benim."

Duvardaki büyük fotoğrafa bakıyordu Selim. Orada, üst üste yığılı evler arasında, beyaz bir yapıyı gösteriyordu Semra.

"Burası kadar güzel mi?" dedi Selim.

"Burası? Burada kalmak istemiyorum. Eskiden severdim Büyükada'yı. Şimdi bana bir şey söylemiyor."

Üçüncü kadehi içiyordu Selim. Ayaktaydı. Yanına gelen Bayan M.'ye:

"Nasıl bir kulüp?" dedi.

"Matrak, külüstür bir yer işte."

Kulüp, sanki plajın beton kabinleri üzerinde uzanan, daracık bir yerdi. Gene de Adanın o rahat yaşayan, sağlıklı, züppe genç kızlarıyla, genç erkekleriyle doluydu. Daha faytonla buraya gelirken iyice rahatladığını, kendini başlamış olan geceye bıraktığını duymuştu Selim.

Kulüp sahibi, beyaz saçlı, boynuna kırmızı bir fular bağlamış orta yaşlı adam, büyük bir saygıyla geldi masalarına doğru. Semra'nın önünde eğildi. Ailenin politik ünü yüzünden her şeyi yapmaya hazır gibiydi. Fazlasıyla esrar içmiş olduğu sallanmasından belliydi. İçkilerini söylediler. İlk kadehi içerken, Selim:

"Bu gece kente dönebilecek miyim?" dedi.

"Geç oldu. Bizim otelde kalırsın," dedi Bayan M.

"Telefon etsem bir oda ayırırlar mı?"

"Ayırırlar."

Gerçekten de saat geç olduğu halde ayrıldı oda.

"Oda ayrıldı," diye sevinerek masaya döndü Selim. Semra ile Bayan M.'nin erkek kardeşi el ele tutuşmuşlardı.

"Flört mü ediyorlar?" diye sordu Selim, Bayan M.'nin kulağına doğru eğilerek.

"Sanırım," dedi Bayan M. "Ama iki gün önce tanıştılar daha. Bu birbirlerini ikinci görüşleri."

"Hızlı ve olağanüstü," dedi Selim.

"Bu Semra hemen âşık oluyor," dedi Bayan M. "Daha doğrusu ne yaptığını bilmez. Sırf duygularıyla yaşar."

Birçok kadeh içki daha içtiler. Hesap geldiğinde, ötekiler ödemek için bir davranışta bulunmadılar. O zaman, pusulayı imzalayıp altına adresini yazdı Selim. Patron, bunu da büyük bir saygıyla karşıladı. Diskoteğin, dans eden kalabalığından sıyrılıp dışarı çıktıklarında, yumuşak gece karşıladı onları. Durgun, sıcak, ama soluk alınabilir bir yaz gecesiydi. Otele yaklaştıklarında, yalnız kaldıklarını fark etti Selim. O zaman bir ağaca yaslanan Bayan M.'yi hafifçe öptü. Genç kadın biraz daha sarıldı Selim'e. Uzun uzun öpüştüler.

"Yatsak," dedi Selim. "Nerede yatabiliriz?"

"Bilmem. Belki otelde," dedi Bayan M.

Kocaman çam ağaçlarının altındaki yollar bitti. Otelin basamaklarını çıktılar. Geniş terasta kimsecikler yoktu. Yalnız dipte, küçük bir masada yaşlı bir adam oturmuş, karanlıkta uzanan ışıklı denize bakıyordu. Otelin eski, açık ahşap kapısından girerken, Bayan M.'nin saçlarından öptü hafifçe Selim.

"Gel bakalım," dedi Bayan M.

Selim'in odasını danışmaya sordular. Hemen birinci kattaydı. Yaşlı bir müstahdem önden çıktı. Odanın kapısını açtı. Geniş, eski, ahşap karyolanın, camlı bir gardıropla güzel bir masanın, birkaç koltuğun yer aldığı odaya, Bayan M. ile birlikte girdi Selim. Odayı gösteren adam, henüz uzaklaşmadığı için kapıyı büsbütün örtmediler. Ama çam kokularıyla dolu, bu yapışkan Ada gecesinde de sevişmekte acele ediyorlardı. Selim, Bayan M.'yi yatağın üzerine sürüklemiş, süveterini çıkarmak istiyordu ki, yaşlı adam girdi içeriye.

"Sizin odanız burası değil," dedi Bayan M.'ye.

Şaşıran, biraz da kızan Selim:

"Siz neyi savunmak istiyorsunuz?" dedi.

"Otelimizin geleneklerini," dedi yaşlı adam. Saçları dökülmüş, orta boylu, ancak İstanbul'da görülebilecek yaşlı tiplerdendi.

Bir şey söyleyemeyeceğini hissetti Selim. Adam çıkarken, gitmeye hazırlanan Bayan M.'ye,

"Haydi, yakında görüşürüz," diyebildi.

Ertesi gün, çok erken kalkan bir gemiyle İstanbul'a dönecekti. Otelin terasındaki bir elektrik direğinden vuran ışıkla aydınlanan odasının pencerelerini açtı. Boyaları dökülmüş panjurların sürgülerini yerlerine yerleştirdi. Rahat bir yatakta dağılmış bir zihinle, tedirgin bir uykuya daldı. Düşünde, panjurlar sabaha kadar çarptı durdu.

İKİ

O sıralarda Selim, Cihangir'de, eski yapı, büyükçe bir evde oturuyordu. Parkın altına düşen asfalt yoldan, daha aşağıdaki bir sokağa inen birkaç basamak merdivenden sonra girilen, bozulmuş, ama sonradan yeniden biçim verilmiş bir apartmanın birinci katıydı burası. Aşağıya, Cihangir'in set set aşağıya inen sokaklarına da, bu yandaki merdivenli sokağa da birçok pencereyle bakıyordu ev. Ön bölümü, alttaki sokağa göre oldukça yüksekte kalıyordu.

Evi, annesi tutmuştu. Selim de, karısından boşandıktan sonra, bu eve gelip yerleşmiş, kentin İstanbul tarafındaki, karısıyla oturdukları küçük evi boş bırakmıştı. Eşyaları karısı tarafından götürülmüş, boşalmış, küçük bir evdi orası. Selim'in kütüphanesi de orada kalmıştı. Annesinin tuttuğu evde birçok oda, çok geniş bir salon vardı. Selim de pek az çalıştığı bu yarı tatile benzeyen sıcak yaz mevsiminde burada istediği gibi kalabiliyordu.

Otuz yaşına yaklaşıyordu, yaşamına kesin bir biçim vermiş de değildi. Bu yeni yaşamında, birkaç kitap, bu yeni evde de birikmişti. Edebiyatı seviyor, o sırada Türk diline yeni çevrilen Kafka'nın romanları üzerine eleştiriler yazıyordu. Eleştirmen, bir edebiyat eleştirmeni olmaktı amacı. Ama, edebiyat eleştirisi ona belli bir gelir sağlamıyor, bu yüzden de, haftanın bazı günleri bir çeviri bürosunda çalışıyordu.

Birdenbire, yalnızlığı içinde karşılaştığı bir yaz mevsimiydi bu. Kentin ortasında sıcaklığını daha çok duyuran bir yaz. İstanbul'da, kentin içindeki doğa gittikçe ortadan

kaldırılıyor, kent hızla değişiyor, ağaçlar kesiliyor, yerine çirkin apartmanlar dikiliyordu. Böylece, daha bir beton yığınına dönüşen bu deniz kenti, öyle sanıyordu ki, her yaz mevsimi daha da sıcak oluyordu. Akşamüzeri, günlük çalışmasını bitirip ara sokaklardan geçerek Taksim Alanına yürüyor, her zaman hafif rüzgârlı olan alandan geçip Park Otelinin teraslı barına, arkadaşlarının devam ettikleri o yarı kahve, yarı bar olan geniş yere gidiyordu. Yaz gelmişti, yapacak da başka bir şey yoktu. İstanbul'un zenginleri, o dönemde, henüz daha tümüyle bozulmamış olan sayfiye yerlerine göçmüşlerdi. Ama çoğunlukla Selim'in yaşına yakın olanları, rahat ve paralı genç insanlar, gene de iki günde bir kente iniyorlardı. Belki, yaşlılarla, çok genç olanlar, sürekli sayfiye yerlerindeydiler. Suadiye taraflarında ya da Adalar'da. İlk gençlik deneylerini biraz aşmış olanlar, gene de, kentle sayfiye yerleri arasında gidip geliyorlardı. Çünkü, boğucu sıcak yaza karşın kentte hareketlilik vardı. Akşamüzeri, güneş battıktan sonra hafif bir serinlik çıkıyor, Taksim Alanına yakın ağaçlı bulvarlar, ara sokaklardaki çeşitli lokantalar, geceleri, sabaha yakın saatlere değin açık olan kulüpler... bitmeyen bir yaşama isteğini körüklüyordu. Kentte tuhaf bir biçimde oluşmuş, bir araya gelenleri belirsiz, bütün bu orta sınıftan ressamların, yazarların, gazetecilerin, tiyatro sanatçılarının, her çeşitten sanat düşkününün, yarattıkları yarı bohem bir yaşamın çekişiydi belki de. Dört yıl önce gerçekleşmiş askeri darbenin yarattığı serbestlikle sanki yeraltında olan kulüpleri terk etmiş, bir bölümü ilk olarak açıkça kurulmuş sosyalist partisine girmiş, bir bölümü parti ile şimdiden uzlaşmamaya başlamış, geniş bir bölümü de gittikçe yayılan sosyalist düşüncelere, o düşünceleri eskiden beri yarı kapalı olarak taşımış, daha bilinçli arkadaşlarına ilgi duyan, geniş bir aydınlar, sanatçılar, aylaklar topluluğu... Büyük burjuva sınıfından gelip de, özellikle, kendi yaşamları içindeki deneyleri onlara yeterince doyurucu gelmemiş birçok genç kadın da onların arasına katılıyordu. Zaten Türki-

ye'de sınıflar gündelik yaşam açısından birbirlerine fazla kapalı değildiler; özellikle de büyük kentte küçükburjuvaların bir kesimiyle zengin tabaka, barışçıl dönemlerde, karışabiliyordu. 'Bizim geniş *klan*' diyordu Hüseyin, ağır ağır değişen, ama kentteki yaşam içinde gittikçe yayılan, genişleyen, arada bir ortadan yiten üyeleri sonra birdenbire çıkıp gelen, bu İstanbul'a özgü topluluk için. Öyle ki, gidip Avrupa kentlerine ya da Amerika'ya yerleşenlerin bile, bir gün bu arkadaşlık çevresini özleyip, onları aramaya geldikleri oluyordu. Gençlik yıllarından başlayan, gittikçe genişleyip yayılan bir büyü. Bir tanışıklık, dostluk, arkadaşlık büyüsü. Belki de faşist ülkelerin tümünde olan, aydınların birbirlerine sokulmaları, birbirlerini yakınlarında duymak istemeleri duygusu.

Selim, bu öğleden sonra sıcağının fazla etkilemediği odasında, açık pencerenin önünde oturuyor, oradan dışarıyı, yanda set üstündeki Cihangir Parkını, parkta bağrışarak oynayan çocukları görüyordu. Yazmaya çalıştığı bir Kafka çevirisiyle ilgili eleştiri yazısının üzerine, küçük masadaki beyaz kâğıtların üzerine eğildiğinde de çocukların arada bir yükselen çığlıklarını duyuyordu.

Karşıdaki çatı katında oturan sinema oyuncusu kadın, güneşin çekilmesinden yararlanarak küçük salonunun perdesini açtı. Selim, bir yandan çeviri üzerinde yayımlanmış bir eleştiriyi, bir yandan da Park Otelin terasında toplanmaya başlayan arkadaşlarını düşünüyordu. Ele aldığı eleştiri yazısı Kafka çevirisini beğenmiyordu, ama düşüncesini kanıtlamak için, sadece kitabın ilk sayfalarından alınmış Almanca bir sözcüğün Türkçe karşılığını uygun bulmuyor, bu karşılık üzerinde uzun uzun duruyordu. Oysa, bu sözcük, başka çeşitten karşılanamazdı Türkçede. Başka bir söz dizisiyle karşılamak da epeyce 'anlatımcı' bir yol tutmak olacaktı.

'*Şato* çevirisi iyi bir çeviri' diye yazdı. 'Ama asıl önemli olanı, geç de olsa, Kafka'nın Türk dilinde yayım-

lanması. Bir türlü Şato'ya giremeyen kişiyle, Türk aydını arasında o denli büyük bir benzerlik var ki. Köye varıp okula yerleşen K. orda bir dershanede, tuhaf bir yerde uyur. Hem onu seven bir kadın vardır, hem de zihnini rahat bırakmayan bir yığın dış olgu. Yardımcıları da orada, neye yardım edecekleri belirsiz bır biçimde, ama onun bireysel gizliliğine sokulmuş bir halde, kapının dibinde uyumaktadırlar. Biz de bilincimizi tümüyle rahat bırakmayan bir ortamda yaşıyoruz.'

'Yazıyı sonra iyice düzeltirim,' diye düşündü. Evin kapısından çıkarken, annesi:

"Selim, akşam yemeğine gelecek misin?" diye sordu.

"Beni beklemeyin, anne," diye karşılık verdi.

ÜÇ

Splendit Otelinin önündeki terasta otururlarken Selim, sıcak yaz mevsiminin geçmek üzere olduğunu düşünüyordu. Günler ağır ağır kısalır, ağustos ayının sonuna doğru çıkan, birkaç gün süren fırtınalar başlar, denizin rengi koyulaşır, mevsim hafif serinlikle sıcağın karıştığı, baş döndürücü, yeni bir mevsime doğru yol alır.

Akşamüzerine yaklaşan bir saatti ve deniz dalgalıydı.

"Avrupa'ya gideceğim," dedi Bayan M.

"Neresine?"

"Önce İsviçre. Orayı iyi biliyorum. Sonra Paris, Londra. O kentlerden birinde bir okul arayacağım kendime."

Bayan M.'nin annesi yanlarından geçti, otelin içine doğru yürüdü.

"Biliyor musun?" dedi Bayan M. "Hiçbir şey yapmadan, yaşayıp durmak ne kadar zor. Korkunç can sıkıntısı içindeyim. Kendimi gereksiz biri sanıyorum. Çalışmaya iyice karar verdim. Çalışmak için de birşeyler öğrenmeliyim. Küçük bir diploma falan."

"Çalışmaya gereksinmen yok ama," dedi Selim.

"Öyle ama, bu boşluk duygusunu bilemezsin."

Selim, Cihangir'de oturmayı sürdürüyordu. O da kendisini, bir ölçüde boşluk içinde duyuyor, ama yaşamını kökten değiştirme gereksinmesini duymuyordu. Yazdığı küçük bir yazıdan –eve gelmek için yürüdüğü, daracık Sıraselviler Caddesi, akşamın alacakaranlığında, gözüne pa-

rıltılı, canlı görünüyordu– arkadaşlarıyla geçirdiği vakitlerden mutluluk duyuyor, yaşamaya karşı iyimserliğini koruyordu. İçinde yaşadığı bu yerlerden çok uzaklarda, belki de var olmayan, iyi, eğlendirici insanlar, güzel, cinsel duyguları yerinde, sevgi taşıyan kadınlar hayal ediyor, ama yaşamını burada sürdürmesinin nedenini, kendisi sosyalist partiden uzaklaştırılmış da olsa, süren bir savaşımın olmasına, Türkiye'de sosyalist akımın gelişmesine bağlıyordu.

Bayan M.'ye mektuplar yazmıştı, birçok da karşılıklar almıştı. Mektuplarında Bayan M. sıkıldığından, boşluk içinde olduğundan söz ediyor, ama Avrupa'daki yabancı yaşamından gene de memnunmuş gibi görünüyordu.

'Sevgili Selim,' diye yazıyordu. 'Dört gün süren uzun, sıkıcı bir yolculuktan sonra Lausanne'a, iki gün sonra da Almanya'ya gelebildik. Bulgaristan'da, Sofya'ya varmadan az önce bir dağ başında arabanın vantilatör kayışı koptu. Yapacak başka bir şey bulamadığımızdan, benim bir elbise kemerimi kayış yerine kullanarak, ufak bir kasabaya kadar gidebildik. Bazı önemsiz buluşların, neden zorunlu kişisel gereksinmelerden doğduğuna iyi bir örnek değil mi? Fakat böylece, hiç olmazsa, Sofya'daki büyük otelin soğuk atmosferi yerine biraz Türkçe, birkaç kelime de Fransızca konuşan çok içten insanlarla karşılaştık. Ertesi gece Zagreb'de kaldık. Oradan da tam zamanında geçmişiz; bir gün sonra bütün yolları ve Zagreb'i sel basmış. Sonra bir gece İtalya, iki gün Lausanne, sonunda da Almanya. Burası oldukça büyük, tipik bir Alman kasabası. Okuldaysa hemen hemen her ulustan insan var. Örneğin benim sınıfımda, iki İspanyol, üç Amerikalı, iki Türk (yani ben ve bir Ermeni), iki Perulu, bir Japon, bir Lübnanlı, bir Fransız, bir Arjantinli, iki İtalyan var. Ders aralarında ya da yemek saatlerinde, akıl almaz bir şey oluyor. Ortada o kadar çok dil konuşuluyor ki, insan şaşkına dönüyor. Çok kötü ama neyse, bu kadar kalabalık bir çevre, sıkı bir çalışma arasın-

da seni arıyor, özlüyorum. Fransızca bir deyim vardır, herhalde bilirsin: *'plus ça change plus c'est la même chose'*[1] derler, benim durumum da öyle olsa gerek.'

'1 Ekim tarihli mektubunu alalı, on dört gün oluyor, daha önce yazamadım. Hastalık beni epeyce halsiz bıraktı, üstelik burada, doğru dürüst yemek de yiyemiyorum. Artık buradan sıkılmaya başladım. Bütün gün Almanca çalışmak, başkaca hiçbir şey yapmamak, kısa bir süre için iyi. Burada *weinstube* denilen, ancak üç dört masa olan, ufak meyhanemsi yerler var. Bizim sınıfın gürültücü İspanyol, İtalyan, Güney Amerikalı grubu, her akşam bunlardan birine gidip içiyor. Bu hafta çok sıkıldığımdan, bir iki defa ben de gittim; ama bu sıkıntım azalmadı, sadece uykusuzluğum arttı. Bu cumartesi kurs bitiyor. Ben, pazartesi Lausanne'da olacağım, sonra da ayın yirmi dört ya da yirmi beşinde Paris'teyim.'

'Son günlerde, yalnızlığın, hiçbir şey yapmadan, yapamadan, sadece kendi kendiyle yaşamanın verdiği, sanki nesneleşmiş bir boşluk içinde sürüklendiğimden mektupla da olsa, uzaktan da gelse, dost bir sesleniş almak beni sevindirdi doğrusu. Paris'te, on gün kadar kaldım. Tatil olduğundan, etrafta bir sürü küçükburjuva kalabalığı ile fazla *endimanché*[2] bir hava vardı. Londra'ya döndükten sonra daha iyi anladım: Uzun bir süre yaşamak için, galiba, Paris'ten iyi yer yok. Burada kısa süreli bir İş İdaresi Okuluna yazıldım. Okul iki sömestr. Fakat çok sıkılırsam, belki, birinci sömestrin sonunda dönerim. Zaten öğrettikleri iş idaresi, personel, büro yönetimi, steno vb. şeyler... aslında fasa fiso tabii. Fazla zaman ve para harcamaya değmez. Fakat çalışmaya başlarsam, faydalı olur herhalde, çalışmak da istiyorum. Doğrusu, böyle başıboş bir yaşantıdan bıktım. Belki o zaman, birşeyler yaptığım, belirli bir durumum olduğu sanısına kapılır da, bir süre avutabilirim kendimi. Fakat, bu yolculuk, genel olarak, benim için iyi oldu. Bir sü-

[1] *Fr.* Ne kadar değişik olsa da, aynı.
[2] *Fr.* Pazar günlük

re alışılmış, belli bir çevrenin dışına çıkıp yeni insanlar tanımak aslında değişik olmasa da, değişik olduğu sanısı uyandıran yaşantılar görmek... Aslında yaşamak denilen şey de çok bayağı, nesneleşmiş, sıkıcı bir şey galiba. Üstelik, çoğu zaman da, gövdemizin istediği nesneler için, aklımızı kendimize aykırı düşen bir biçimde kullanıyor, sonra da kendi kendimizle, bilinçaltı çelişmelere düşüyoruz.'

'Yeni bir eve alışmak epeyce vaktimi aldı. Şimdi, yemeğimi de kendim yapıyorum. Ama bundan çok memnunum. Çünkü bir pansiyoncu kadın yok, büsbütün özgürüm. Londra'nın insanı sersemleten, sürekli acelecilik içinde olan bir kalabalığı var. İlk günler sokağa çıktığımda kendim acele etmediğim halde beni yoruyordu bu kalabalık, şimdi biraz alıştım. Herkes çok fazla çalışıyor olmalı. Metroda, otobüslerde, özellikle akşamları, vakit çok geç olmasa bile, her yaştan uyuklayan insanlar var. Hafta sonları, kentte, İngilizlerin sayısı azalıyor. Çoğu *week-end*[1] geçirmeye bir tarafa gidiyor. Sokaklarda, büyük bir Hintli ve zenci kalabalığı var. İki defa sinemaya gittim, oldukça ilgi çekici iki Fransız filmi seyrettim. Çok iyi konserler oluyor, ama bilet bulmak bir sorun. Kursta bir İngiliz kızıyla arkadaş oldum. Arada buluşup Londra'nın ünlü *pub*'larına gidip, en ucuzundan birer *cidre*[2] içip çene çalıyoruz. *Pub* çok ilgi çekici bir yer. İçki içilen yerler oldukları halde çok aristokrat bir havaları var. İngilizler de dehşetli içiyorlar sanırım; hele hafta sonları, sokaklar sarhoş dolu. Bazen çok sıkılmama karşın, genellikle memnunum. Hiç olmazsa, İstanbul'da çürümektense, yeni yerler görmek, değişik insanlar tanımak iyi bir şey. Ya yeniden, Almanya'ya gidip iki ay daha kalacağım ya da İstanbul'a dönersem, yeniden Paris'e gitmem, orada bir süre daha kalmam gerekecek.' 'Son günlerde çok tedirginim. Bunun nedenlerinden biri de pek yakında İstanbul'a dönecek oluşum. Burada sıkılsam da, sıkılmasam da, gerçek olan bir

[1] *İng.* Hafta sonu

[2] *Fr.* Elma şarabı.

şey var ki, o da çok *bağımsız* oluşum. İstanbul'da gene birtakım geleneksel, birörnek şeylere uyma zorunluluğu başlayacak. Bunun kişiye ne tür bir ağırlık verdiğini bilemezsin. Buradan ayrıldıktan sonra, bir hafta kadar Lausanne'da kalacağım. Sonra trende yer bulursam, doğru İstanbul. Buradan ya da İsviçre'den bir istediğin varsa bana yaz. Orada, Helena Rubinstein'da, saçlarımı geçen defa yaptıramamıştım, bu defa yaptıracağım.'

Selim, bir iki hafta yalnız kaldı. Sadece, Taksim Alanındaki bir kahvede ya da Park Otelin terasında arkadaşlarını görüyordu. Bir gün Anna da geldi oraya. Kendine sakladığı, kimselere pek de açmadığı birşeyleri olan bir genç kadına benziyordu. Beyaz teni pürüzsüzdü, kara saçları da güzeldi. Selim düşünüyordu. Terastan, karşıdaki irili ufaklı Adalar görünüyordu.

"Bu defa pek sessizce oldu." dedi Hüseyin.

"Gazetede gördün mü?" dedi Erten Anna'ya.

"Neyi?" dedi Anna.

"Albay Aydemir'i asmışlar."

"Bu defa, daha sessizce yaptılar," dedi Ali. "Duruşmalar bile sessiz, kapalı geçiştirildi."

"Biz de İşçi Partisi olarak seçime hazırlanıyoruz," dedi Hüseyin.

"Üzülmeyecek şey değil," dedi Erten. "Askeri Mahkemeler, cezaevinde gizlice yapılıveren idamlar."

"Bayan M. seni Semra'yla tanıştırmış," dedi Anna Selim'e.

"Evet," dedi Selim. "Bayan M.'nin babası tek parti dönemi bakanlarından. Semra'nın dayısı Demokrat Parti bakanlarından. Ama hepsi bir arada bunların."

"Uzun bir çalışma dönemi olacak," dedi Ali.

"Biz ne göreceğiz diye kuşkudayım," dedi Hüseyin.

Yüksekteki terasın dibine, alttaki asfalt yola ayı oynatan bir adam geldi. Bir elinde tuttuğu tefi çalıyor, koltuğunun altındaki sopayla ayıyı oynamaya zorluyordu.

"Asılarak ölmek, dünyanın en zor işi," dedi Erten.

Hava kararmaya başlamıştı. Ilık rüzgârın esmeye başladığı terasta kendiliğinden toplanmış dört erkek bir kadın, beş kişi, Park Otelin ön bahçesinden, çiçeklikler arasına yapılmış merdivenlerden ağır ağır çıktılar. Taksim'e doğru hafif bir yokuşla uzanan bulvarın ortasındaki ağaçlıklı yaya yolundan öteye, Taksim'de bir Ortodoks kilisesinin bahçesine bakan bir balkona, ağaçlar altında içki içilebilen bir lokantaya doğru yollandılar. Kumral saçlarının, şakağa doğru uzanan bölümlerinde, yaşamının ilk beyazlıkları beliren Erten, Anna'ya:

"Kocandan boşanıyor musun?" dedi.

Eliyle, belirsiz bir işaret yaptı Anna.

DÖRT

Cihangir'e, eve dönerken Selim, yüksek apartmanlar arasındaki dar caddeden sola sapıyor, daha da daralan sokaklardan, aşağıdaki asfalt, geniş caddeye iniyordu. Eski, Rum, İtalyan yapısı birkaç katlı evler! Daha aşağıdaki sokaktaysa, daha yüksek apartmanlar vardı. Soldaki dar sokaktan, bahçe içindeki daha çok yabancıların kaldığı Plaza Oteline varılırdı. Sağdaki yolsa, Alman Hastanesini, birkaç katlı bir yapı olan mutfak bölümüne bağlayan köprünün altından geçiyordu. Bahçe duvarının üzerinden ağaçların dalları sokağa kadar sarkıyordu.

Bu eski evlerin birçoğu, gece geç saatlere kadar açık buluşma evleri haline gelmişti. Aşağıdaki sokakta, daha yüksekçe olan apartmanlardaysa, sıradan aileler ya da bekârlar oturuyorlardı. Selim'in zihninde, bu evlerden birinde sevişirken jartiyerini çıkarmayan bir kadın imgesi uçuştu. Köşedeki üç katlı evdeydi. Yaz sıcağında, kadının besili gövdesi buğulanmış gibi hafif tere batıyordu.

Selim Bayan M. ile olan ilişkisini düşündü. Bayan M. klasik ölçülere göre güzel süveterler, eteklikler, Batıdan getirilmiş hırkalar giyerdi. Hepsi de çok güzel şeylerdi. Birtakım renklerin, fazla göze batmayan tonlarıydılar. Bazen de küçük, dar, uçları çiçek yaprakları gibi oval kıvrımlarla uzayan bluzlar giyerdi. Aşağı doğru uzayan birkaç düğmenin çevresini çiçek figürlerine benzeyen figürler süslerdi. Adadaki sarhoşluk gecesinden sonra, kısa bir süre görüşememişlerdi. Ardından buluştular, Kumkapı taraflarındaki eski meyhanelerden birinde içki içip Selim'in oralardaki

eski evine gittiler. Ada'daki hızla gelişen sıcaklıktan sonra, ilk adımları atmak sanki zorlaşmıştı. İkisi de biliyordu ki yapay bir zorluktu bu. Bayan M. gecenin içinde pencereye doğru gitti, açık pencereden dışarıya, hemen karşıya düşen büyük cepheli, ışıkları yanan çirkin apartmana, yandaki boş arsalara baktı. Selim, onu elinden tuttu, biraz sonra da geniş yatağın kıyısındaydılar.

"Beni soymaya çalışma. Ben kendim soyunurum," dedi Bayan M.

"Hım," dedi Selim. "Bu da kadınların kişilik gösterileri mi?"

"Olabilir," dedi Bayan M.

Selim, şimdi, aradan bir süre geçtikten sonra, bu temelde sadece cinsel yakınlaşmaya benzeyen ilişkiyi daha iyi düşünebiliyor, ama gene de çok açık bir görüşe varamıyordu. Yaklaşan iki gövde, bu ilk karşılaşmada aşırı bir istekle birbirini tartıyor, ama gövdeleri zorlayan bu aşırı istek, birbirlerinin cinselliği konusunda açık seçik bilgilere varmalarını da önlüyordu. İlk karşılaşmada yeni bir şey kazandıklarını düşünen gövdeler tutku içinde savruluyordu. Çıplaklık, bütün günlük düşünceleri de bir yana atıyor, gövdelerin birbirine sarılması, inlemeler, iç içe geçmeler, zihinleri o deyimlenemez coşkunluğa sürüklüyordu. Selim, büyük burjuva tabakasından bir kadınla yatmakta tutkularını doyuran bir yan buluyor, ama bu düşünsel tutkusu sevişmeyi bir haz alma şenliği yapmaktan çok, kendi varlığını kanıtlama yolunda bir çekişme durumuna getiriyordu.

Sıcak yaz öğlesi, pencerenin dışına, sokağa gelip oturmuştu. Eylüldü, ama sıcaklar sürüyordu. Pazar günü, Selim'i görmeye gelen İranlı Celâl'le salonda oturuyorlardı. Celâl Farsça *Sadık Hidayet*'in bir kitabını okuyor, Selim de bir gün önce şaşırtıcı bir biçimde eline geçen Anna'nın mektubuna bakıyordu. Daha ilk satırlarda Selim derin bir hayrete düşmüştü. Şimdi mektubun bütününü okudukça

şaşkınlığı artıyordu. 'Arkadaş sayılırız, bana anlatacak birşeyleri varsa, karşılıklı konuşurduk, anlatırdı,' diye düşünüyordu Selim. Ama, mektubu okudukça bunun bir iç dökme, kendi kendini iyileştirme çabası olduğunu anlıyordu.

"Biraz sonra, ben çıkar Anna'yı Nişantaşı'ndan alırım," dedi Celâl'e. "Sen burada otur, buraya döneceğiz. Akşama bir yere gideriz."

Anna'nın Mektubu

'Sana birçok şeyler anlatmalıyım. Beni dinlemelisin. Kısa bir süre sonra, sana bu mektubu yazdığım odadan çıkıp gitmem gerekecek. Vaktimin azlığı kaygımı artırıyor. Böyle telaş içinde yüreği sıkışarak, gözleri saatte, anlatacaklarını birkaç kâğıt parçasına sıkıştırmak ne denli zor, bilemezsin. Karşımda olmalıydın.

'Sabahtan beri, karşımda sen varmışsın gibi, konuşup duruyorum seninle. Ne de çok söyleyeceğim varmış sana.

'Bugün de başım ağrı içinde uyandım. Bir yığın düşünce zihnimde: bir yığın zorunlulukların sıkıntısı, beni bağlayan şeyler, toplumsal bağlarımın ağırlığı, derin iç sorunlarım... Başım ağrımakla kalmıyor, göğsüm falan da sıkışıyordu. İsteriye mi uğradım diye düşündüm, bilmediğim bir alan oysa isteri.

'Beni dinlemelisin, yanıtlamalısın da.

'Göğüslerimi biri okşamalı diye düşündüm. Belimi, sırtımı, belkemiğimde duyduğum ürpertiyi biri kendi ağırlığıyla ısıtmalı. Geceleyin açıkta yatmış gibi, gövdemin çeşitli yerlerinde ağrılar var. Kendi kendime bir şey yapamıyorum artık.

'Tasarladıklarımın, bana can acısından başka bir şey vermeyeceğini, ardından da içime birşeylerin tıkılacağını düşündüm. Büyük bir sıcaklık, derin bir yakınlık çözümleyebilirdi bu sorunu ancak. Görüyorsun, birşeyler anlat-

mak istiyorum sana, bu daracık vakitte. Ne zor iş! Kendime yaptığım ne büyük bir haksızlık!

'Bu sabah buraya nasıl geldiğimi de anlatmak istiyorum sana. Dolmuşta yanımda oturan adamın tombulluğunu, bacaklarının pantolonunu geren yuvarlaklığını gözledim. Ayaklarının yerde duruşuna baktım; rahat bir görünüşü vardı, ama bir yandan da benim bacaklarıma bakmadan edemiyordu. Onun, yatakta mutlu kılabildiği bir kadını olduğunu imgeledim. Otomobillerin klakson sesleri beynimin içinde ötüyordu. Yüreğim sıkışıyor, yüzüm aşağıya doğru akıyordu sanki. Çantamı açıp senin kartını aradım. İşyerinden seni telefonla aradığımı, yabansı bir sesin 'yok, bugün gelmedi' deyişini yaşarmış gibi düşledim.

'Sabahleyin, aynada kendi çıplaklığıma bakmak için soyundum. Hiç sevmedim kendi görüntümü. Hiç. Kalçalarım da tombullaşmış gibi göründü gözüme. Derin bir kedere gömüldüm. Kendimi iyice görmek, bilmek istemiştim. Giysilerin tümünü atarak, göğüslerimi, her yerimi görmek. Kendi kendimi okşamak. İsteğim kursağımda kaldı.

'Anlatabiliyor muyum? Bildiğin sorunlar mı bunlar? Ama, bütün ağırlığımca üzerine yüklenip ne diye sorup duruyorum bunları? Zorunlu muyum bazı şeylere? Yetersiz, kendi kendini doyuramayan birisi miyim, dersin? Bana yardım etsene!

'Şimdi tutkuyla atıldığım bu girişimlerim de sönüverecek birden. Bana, kimsenin bir şey vereceği yok. Ama, biraz da kendim gayret etmeliyim, değil mi? Şu şimdi yaptığım aldatmaca...

'Kendi kendime yazık ettiğimin farkındayım. Kendimle uğraşamıyorum artık. Hem bir erkekle hiçbir şey paylaşamadım şimdiye kadar.

'Anlamalısın, Selim. Hak etmiyorum bunları. Ne olur beni anla! Bu sabah, uyuşturucu haplar da aradım. Evde bulamadım. Sana anlatacak o kadar çok şeyim var ki. Bana karşı dürüst ol! Benim durumumu anlamadığın za-

man, açık açık söyle bunu. Bugüne değin, aldatmaca üzerine kurulu bir hayat yaşadım. Onun için açıklığı arıyorum. Bak bütün bunlarla şunu söylemek istiyorum: Ama, vazgeç, belki de anlamışsındır!'

Nişantaşı'nda, dört yol ağzına yakın bir yerdeki pastanenin önünde buluşacaklardı. Anna, iki dakikadan fazla gecikmedi. Kara saçları, rüzgârda uçuşarak, geldi. Neşeyle gülümsüyordu. Canlı, yaşama gücüyle dolu, güzel bir genç kadındı.

"İyi, zamanında geldin," dedi Selim.

Cadde, pazar günlerine özgü bir görünüş içindeydi, tenhaydı. Oysa pastanenin içi doluydu.

"Nereye gidiyoruz?" dedi Anna.

"Önce bizim eve. Celâl var orada. Sonra Ali de gelecek sanıyorum."

"Şu ünlü İranlı Celâl mi?"

"Evet o. Menuçehr."

"O da ne demek?"

"Asıl adı."

Eve döndüklerinde Ali de gelmişti. Uzun boyuyla oturuyordu, bacak bacak üzerine atmıştı.

"Önce kahve içelim," dedi Selim. "Sonra çıkarız."

"Uzaklara gitmeyelim," dedi Ali. "Burada, bahçe içinde iyi bir yer var."

Bahçenin yola bakan kıyısına yapılmış, büyük ahşap baraka, 19. yüzyıl Fransız kır gazinolarını andırıyordu. İşleticisi Rumdu. Aydınlık vuruyor, bahçenin ağaçlarının koyu karanlığı arasından, biraz ilerdeki apartmanların tek tük ışıkları görünüyordu. Ali'nin, hemen bu bahçenin bitişiğindeki yüksek apartmanlardan birinde oturan bir kız arkadaşı da gelmişti yemeğe. Ali, ceketini sırtına atmıştı, çok neşeliydi. Fakülte yaşamındaki tuhaf kişileri anlatıyor, masadakileri eğlendirmek istiyordu. Yemeğe çıkardığı kızla ilgilendiği belliydi. Uzun boylu, ince, düz saçları uzun

bir kızdı bu. Çok varlıklı bir ailenin kızıydı. İranlı Celâl, alaycı yüzüyle, biraz geç olarak kurtulduğu öğrenciliğin gülünçleştirilmesine karşı çıkmıyor, tersine Ali'nin anlattıklarını olumluyordu. Gazinonun öte yanında, tombul bir kadın akordeon çalıyor, kalın sesiyle şarkı söylüyordu. Yemekten sonra, Ali'nin arkadaşı hemen kendi evlerine çıkılmasını istedi.

Asansör, yukarı katlara tırmandı. Evin kapısı bir salonun içine açılıyordu doğrudan doğruya. Yukarı iki katın içeriden merdivenli olduğu anlaşılıyordu. Ön taraftaki pencereler alabildiğine genişti; büyük bir resim olarak, Boğazın tüm yarısı, kıpırtılı ve aydınlık, görünüyordu. Açık pencereden, yaz gecesinin ılık havası doluyordu içeri.

"Kahveleri nasıl içersiniz?" dedi kız. Sonra da, ayakta bekleyen hizmetçiye kahveleri söyledi.

"Bu görünüş İran'da yok," dedi Celâl.

Anna, görünüşle, evin zenginliği karşısında belirsiz bir suskunluğa gömülmüştü.

Gece yarısı Anna'yla yokuş aşağı, Fındıklı'ya doğru inen sokaklarda yalnız kaldıklarında Selim de sessizdi.

"Mektubumu okudun mu?" diye sordu Anna.

"Okudum," dedi Selim.

"Oh, ne tuhaf. Beni anladın mı?"

Ciddiydi Anna, ama Selim, kendisinin yabansı bir heyecana doğru sürüklendiğini duyduğundan, Anna'nın ciddi tutumunu anlayamıyordu.

"Seni eve atmalıyım," dedi Selim, öğrenci argosuyla.

"Anladığın bu mu?"

"Bu tabii... Derin, ruhsal çözümlemeler değil."

"Ne tuhaf," dedi Anna gene. "Başka bir çözüm yok. Herkesin yaptığı. Herkes bunu yapıyor. Ben de yapabilirim değil mi?"

Gecenin içinde, karşı apartmanın pencerelerinden vuran loş ışığın altında, Anna'nın diri gövdesi belirsiz bir çal-

kantı içindeydi. İrice göğüslerini Selim'in okşamasını istiyor, ama gövdesi o denli tuhaf bir ritimle kımıldanıyordu ki, Selim, sevişmelerini sağlayacak o düzenli heyecanı bulamıyordu. Anna Selim'le öpüşüyor, gövdesini okşadıkça Selim, gövdesi kasılıyor, ama yatmaktan belirsiz, düzensiz kıpırdanışlarla belli ettiği belirsiz bir çekinme duyuyor gibiydi.

'Hiç başıma gelmemiş bir şey' diye düşündü Selim.

Sabaha yaklaşan saatlerde, buldukları bir otomobille, Anna'nın Nişantaşı'ndaki evine doğru giderlerken, Selim Anna'ya ne söyleyeceğini bilmiyor, yalnız kendisini dağılmış, bozulmuş, terse dönmüş buluyordu. Amacına varamayan aşk, altüst etmişti onu. Yolunu alan içki, bir öfke olarak başına çıkmıştı. 'Yitireceğim bir şey yok,' diye düşündü Selim. Elinde olmayan bir öfkeyle:

"Sen sevici misin Anna?" diye sordu.

Anna, gülerek kendini savundu. Ama Selim'in umduğu gibi dikleşmedi, yumuşacık bir insan oldu büzüştüğü taksi koltuğunun köşesinde.

"Sevici misin Anna?"

"Oh, değilim Selim. Beni anlamıyorsun."

Selim Anna'yı evine yakın köşede bıraktı. Sabaha doğru kendi evine dönerken 'Gövdesi ne kadar da güzel, aslında ne kadar da güzel bir kız, ona âşık mı olacağım' diye düşündü.

BEŞ

Aynı başarısız cinsel ilişkiyi bir defa daha yaşadı Selim. Anna'nın bedeni, düzensiz bir biçimde kıpırdanıyor, birleşmeyi olanaksız kılıyordu. Ama, buluşmalarla, gezmelerle, konuşarak daha bir arkadaş olmuşlardı artık. Anna, psikanalizdeymiş gibi birçok şey anlatıyor, gizlerini bir ölçüde açıklıyordu.

Dört kız arkadaştılar. İçlerinden birini Selim de oldukça yakından tanıyordu. Gözlüklü, ilk gençlik yıllarında güzel görünüşlü, resimle uğraşan bir kızdı bu. İlk bakışta olgun, ölçülü bir hali vardı. Öteki iki kızı da tanıyordu Selim: İki kız kardeşti bunlar. Büyüğü, uzunca yüzlü, uzun boylu, ince görünüşlüydü. Daha küçük olanı da, siyah saçlı, esmer, çok güzel bir kızdı. Dört beş yıl önce Selim'in arkadaşı bir şairle bir süre dolaşmıştı. İçlerinde, yalnız Anna evlenmişti.

Anna'nın, Beyoğlu'ndaki sinemalardan birinin girişinde yer alan bir lokaldeki görünüşünü şimdi hatırlıyordu Selim. Arkası aynalı küçük bir amerikan bardı burası. Koltukları bir tren vagonu gibi art arda dizilmişti. Belirli, birbirini tanıyan müşterileri vardı. Ama, ara sıra gelip *sanat seçkinlerine* kendini göstermek ya da aralarına karışmak isteyenler de gelirdi oraya. Gazeteciler, bazı aktörler, kadın oyuncular, avukatlar, birkaç yazar... Gerçekte *sanat seçkinlerinin* ötekilere gereksinmesi vardı. Selim, Anna'yı orada, şimdi ayrılmak üzere olduğu kocasıyla, küçücük bir masadan, çevresiyle oldukça gürültülü bir biçimde vedalaşarak ayrılırken görüyordu. Anna, ara sıra bu kulübe geliyordu.

"Kocamla aramızda hiçbir uzlaşma olmadı," diyordu Anna. "Erkek kardeşimin arkadaşıydı. Caz meraklısı. Bir gün bizim eve geldiklerinde, hemen bu geniş gövdeli, kumral adama ilgi duydum. Yaşamım bunalım içinde geçti. Onu gördüğümde içimin rahatladığını sezdim. Ama evliliğimizde, hiçbir şey olmadı. Annesinin evinde oturduk. Kadın, oğluna çok düşkündü. Yattığımız odanın kapısı önünde, geceleri geç saatlere kadar dolaşmasına ne demeli! Bitmeyen bir gerilim içindeydim. Bedenim kasılıp duruyordu. Böylece geçti yıllar. Bu ilişki soğukluğa yuvarlandı."

"Babam bir büyük memurdu," diyordu Anna. "İnce yüzlü, güzel bir adam. Ben küçükken öldü. Onun hayal meyal hatırladığım görünüşüne ne kadar bağlı olduğumu gittikçe daha iyi anlıyorum." Ağabeyinin çok akıllı bir çocuk olduğunu söylüyordu. Maçka'da eskice bir apartmanı ucuza düşürmüş, onu restore ediyor, üzerine de birkaç kat çıkıyordu.

Ağır, sarımtırak sonbahar gelmişti. Güneş, yazdan daha koyu bir renkle aydınlatıyordu kenti. Taksim'de, o her yanı açık alanda, bazı günler, büyük, koyu kızıl, erguvan renklerle batıyor, kızıllığın, gökyüzünün yarısını kapladığı akşamüstleri yaşanıyordu.

Serinleyen hava, arada bir çıkan karayel, sonbaharın hızla geçen ilk yağmurları, bütün bunları bir kahvenin camları ardından seyretmek, belirsiz bir mutluluk veriyordu insana. Hızlı, çırpıntılı damlalar, kaldırımın tozlarını hemen bastırıyor, ardından ıslak kaldırım, koyu kara bir renge dönüşüyordu.

Selim'in Kafka'nın *Şato* çevirisi üzerine yazdığı yazı, eleştiriye uğradı. 'Bizim somut koşullarımızla Kafka'nın içinde bulunduğu koşullar çok ayrıdır' biçiminde bir düşünce öne sürüyordu yazar. Selim *Bunalım Edebiyatı*'nı destekleyen bir eleştirmen olmakla suçlandı. Yazıda bol bol, *toplumsal*, *ekonomik*, *tarihsel* sözcükleri geçiyordu. 'Toplumsal savaşımın, sınıfsal bir savaşım olarak, en etkin

yöntemlerle yürütülmesini ben de istiyorum,' diye düşünüyordu Selim. 'Bir *parti* yapabilir bunu. Bir parti, ideolojide insanları kaynaştırabilir. Ama, şimdi kendimi savaşımın kıyısında kalmış gibi duyuyorsam, benim suçum değil bu. En demokratik anlamda bir eleştiri sonucu, partiden uzaklaştırıldım. Parti, yolunda gidiyorsa –ben yanılmışsam– yaşamım boyunca, biraz da kendi kendimi yiyerek kıyıda kalacağım. Ama ya parti yolunda değilse, çocukluk hastalıklarına bulanmışsa, örgüsü gevşek bir partiyse, kuramın üzerine sıkıca oturmuyorsa...'

Cihangir'deki, geniş, eski, ama ferah ev; odalardan birinde, durmadan çoğalan kitaplar, küçük, düzenli harflerle yazılmış eleştiri taslakları... Geride bırakılmış sıcak bir yaz. Yaz güneşi altında kavrulan bir kentin imgesi. Yukarı caddenin kıyısındaki park. Daracık yollar, buluşma evleri. Geniş, rüzgârlı Taksim Alanı. Park Otele giden, ortası ağaçlıklı Gümüşsuyu Caddesi. Park Otel'in bahçe kapısı. Aşağıya doğru inen küçücük bahçe, ağaçlar, çiçeklikler. Geniş, halı döşeli giriş... barın loş salonları, terasa açılan kapılardan vuran ışık, akşamüzeri gölgeli teras, ileride ışıklarla kaynaşan deniz, yuvarlak masalar, plastikle örülü demir sandalyeler, terasta oturan otel müşterisi yabancılar, saçlarını dümdüz taramış, uzun yüzlü teras komisi Hacı, geriye düşen barın yöneticisi yılların garsonu *Sandri*... Soğuk biralar, sodalı cin, bembeyaz rakı; sonra arkadaşlar: Ali, Celâl, iri, sarışın, tombul Hüseyin, kumral, çekimser Erten, ötekiler, gelip giden kadınlar... Yaz mevsiminin yiten imgesi içinde hepsi güneşin altında ışıktan bir örtüyle örtülmüş gibiydiler.

Selim, bu sıcak yazın sonunda artık yerleşmiş sonbahar günlerinde, Anna'yla doğal bir biçimde sevişemeyeceklerini anlamıştı. Bu yüzden, üçüncü defa yalnız kaldıklarında, müzik dinlerlerken, yerde, soyunmasını istemeden yattı kızla. Bu da Anna'ya, mutlu bir başlangıcın, canlılıkla dolu sevincini verdi.

ALTI

Kışa doğru, İstanbul'un havası serinledi. Yağmurlar yeniden başladı. Soluk güneş, ıslak, beton yapıları aydınlattı. Güneşin o açık rengi, apartmanların pencerelerine vurdu. Akşamüzerleri, birkaç cam, koyu bir kırmızı renge boyandı. Denizin rengi koyulaştı.

Bayan M.'nin Avrupa gezisi henüz bitmemişti. Selim'e mektuplar yazmayı sürdürüyordu. Selim de ona yazıyordu. Anna'ysa artık daha neşeli, daha canlıydı. Ama ruhsal dalgalanmaları gene düzensizdi: Bazen, birdenbire düşünceye dalıyor, kısa süren bir kötümserlik yaşıyordu. Selim'le ilişkileri, arkadaşlığa benzeyen bir sevgililik biçimiydi. Selim, Anna'daki, örtülüp kalmış, karşı cinsle ilgili tutkuları ayaklandırmaya çalışıyor, bunda, küçük bir ölçüde başarılı oluyordu; ama hemen ardından Arına, günlerce süren yeni bir soğukluğa yuvarlanıyordu. Bunun sorumluluğunu daha çok yaşama biçiminde buluyor, bütün o güzelim ilk gençlik yıllarının, hep çıldırmanın kıyısında geçtiğini anlatıyordu. Ama yaşamaya dört elle sarılmanın anahtarını, şimdi zengin ve düzenli bir yaşama biçimi imgesinde bulur gibiydi. 'Gerçekten de öyle' diye düşünüyordu Selim, 'bütün o maddeye tutunmak istemelerde, cinsel itilimler, cinsel soğukluklarla ilgili bir uzantı var.'

Anna, neşeli bir biçimde anlatıyordu:

"Şimdi, sana gelirken gördüm. Bir sınıf arkadaşım, çok büyük bir arabadan indi. Sırtında göz alıcı bir kürk vardı. Teşvikiye'de, o yol kavşağında. Öyle göz kamaştırıcı bir hali vardı ki... 'İşte bu, tasarladığım işte bu,' diye dü-

şündüm. Ne güzel bir görünüş! Yalnızca bir görünüş mü acaba hayat? Yalnızca bir görünüş için mi yaşamalı dersin?"

Selim, ne diyeceğini bilemiyordu.

"Böyle görünüşlere tutkun olabilir," dedi.

"Bilmiyorum, aldırma söylediklerime. Acaba böyle mi, diye kendi kendime soruyorum. Hayat o kadar boş ki! Neyle doldurulabilir? Bir görünüşle, bir görünüşle yalnızca."

Bütün bu yaşama felsefeleri Selim'e canlı, sıcak bir duygu vermiyordu. Ama 'parçalanmış bir toplumda yaşıyoruz,' diye düşünüyordu. Evlilik denilen birlikteliği, tekdüze, maddesel oburluğunu yaşamıştı. Şimdiyse başka bir şey yoktu: Bir yanda birleşme evleri vardı, bir yanda da arkadaşlık edebildiği, sorunları karmaşıklaşmış, topluma baş kaldırırken bile ona bağlı kadınlar. Elde olan buydu. Gerçek, bunca yalın, yarı doyurucu, yarı doyumsuz ortada durup duruyordu. Her şey, Cihangir'in, camlarına akşam güneşinin vurduğu melez apartmanları gibiydi: Kötü yapım, ama içinde oturulabiliyordu. Set set sokaklar vardı. Yokuş aşağıya inen, merdivenli, bakımsız yollar. Arada, eskiden kalmış, tahta, güzel bir köşk de vardı. Ardından fakir insanlara özgü, kararmış, küçük ahşap evlere rastlanırdı. Asfalt cadde genişti, ama bir yere kadar geliyor, orda bitiyordu. Başka, daha geniş bir caddeye bağlamıyordu semti. Asfaltın bittiği yerde dar sokaklar başlıyordu. Orada, ortalama elli yıl önce yapılmış, birkaç iyi, ama bakımsız apartman vardı. Ardından meyilli sokaklarla, üzerine çiçekler sarkmış dar geçitlerden geçiliyor, Taksim Alanına doğru giden, daracık Sıraselviler Caddesine varılıyordu. Gittikçe kalabalıklaşan, sabaha kadar açık gece kulüpleriyle, buluşma evlerinin çoğaldığı Sıraselviler Caddesine. Sağda, birkaç, eski, güzel apartman vardı. Yüzleri koyu gri bir renge dönüşmüştü. Biraz ötede, küçücük bir bahçe içinde, küçük, ama güzel bir yapı vardı. Belçika Konsolosluğuydu. Karşı tarafta da bütün bir köşeyi kaplayan, bahçe du-

varları ardında oldukça büyük bir Ortodoks kilisesi yer alıyordu. Gökyüzünün, bazen batıya toplanan küçük, beyaz bulutların görünüşü, kilisenin üzerinde her zaman güzeldi. Bahçede büyük ağaçlar yükseliyordu. Bu yandaki demir kapısı açık olduğunda, bahçeden geçilerek, öteki dar Beyoğlu sokaklarına çıkılabilirdi.

Taksim Alanında serince, ama üşütmeyen bir hava vardı. Kahvenin önünde, açıkta oturulabiliyordu henüz. İstanbul'un yağmurlu kışı bastırmadan önce, uzun süren ılıkça sonbahar günleri yaşanıyordu. Kışın da, hava lodoslayınca ılık sonbahar günleri, yazı anımsatan günler yaşanırdı.

"Hiç bilinmeyen biri parti başkanı oldu," dedi Hüseyin. "Ardından da meclis dışından başbakan yardımcısı."

"Herifi de amma çabuk yükseltiverdiler," dedi Erten.

"Üç ay önce kimse tanımazdı."

"Mason dernekleri," dedi Erten. "Amerika isteyince böyle oluyor."

"Şaşılacak şey," dedi Önay. "Bizim çırpınıp durmalarımız boşuna sanırım."

"Krem şantiyli bir dondurma isterim," dedi Anna.

Selim:

"Bana da bir bira," dedi garsona.

Erten bir votka-martini istedi.

"Havalar hâlâ güzel gidiyor," dedi Hüseyin.

"Sırtımız güneşte ısınıyor."

"Bu kahve de kapanırsa nereye gideceğiz?" dedi Erten.

"Hüseyin bir yer bulur," dedi Önay.

Ali geldi:

"Merhaba çocuklar," dedi. "Bugün erken sermişiniz postu kahveye." Hasır sandalyelerden birini çekti, uzun bacaklarını uzattı. Güneş, dalların arasından dikine vuruyor, ama ısıtmıyordu. Kalabalık kaldırımdan geçenlerin çoğu evlerine dönen aceleci insanlardı.

"Rumelihisarı'nda küçük bir meyhane buldum. Ağaçların dibinde içiyorsun rakını," dedi Ali.

"Biliyorum, biliyorum," dedi Erten. "Ama gittikçe kalabalıklaşıyor. Herkes öğrendi orayı."

"Herkes iyice öğrenene kadar, biz oraya daha birkaç defa gideriz," dedi Ali.

"Küçücük, salt kendimize özgü bir yerimiz olsa," dedi Erten. "Salt bizim arkadaşlar. Baksana, yakında bir kurtuluş yok. Amerikan Eyalet Valisi gibi birini atadılar sanki Türkiye'nin başına. On yıl atar bu."

"Kaçacak değiliz," dedi Ali. "Parti de savaşacak, biz de."

"Daha vakit var ama," dedi Erten.

"Kozlu'da maden işçileri arasına karışıp direnebiliyor musun?"

"Daha o kadar güçlenmedik," dedi Ali.

"Kozlu grevine gidip katılsan, aceleci bir küçükburjuvadan başka bir şey olmazsın ki," dedi Hüseyin.

"Teori paralıyor," diye dalga geçti Erten.

Garsondan, bir cin-martini daha istedi Hüseyin.

Akşam yaklaştığında, bulvar ıssızlaşmıştı. Ortadaki yaya yolundaki büyük ağaçların üzerinde, yüzlerce kuş, yırtıcı bir sesle bağırıyor, küçük sürüler halinde ağaçtan ağaca uçuşuyorlardı. Ağaçların dibine konulmuş banklarda oturan birkaç yaşlı insan vardı. Şapkalarını başlarından çıkarmayan yaşlı adamlar... Birisi de bastonunu elinden bırakmaksızın oturuyordu. Kaldırımın öteki ucuna akşam gazeteleri satıcıları yerleşmişti. Parkın dibine düşen, tek katlı postanenin önünde, birilerini bekleyen genç insanlar vardı. Yeni moda, upuzun etekli giysilerle birkaç genç kız geçti.

"Alışamadım bu modaya," dedi Anna.

"Sen giysilerini değiştirme," dedi Selim.

"Maksiyi ben de sevmiyorum," dedi Hüseyin.

"Yarasalar gibi dolaşıyorlar," dedi Erten.

"Ben seviyorum," dedi Önay. "Uzun etekli, gizemsel kadınlar."

"Hayal kuruyorsun."

"Hayal kuruyorum. Şimdi kimbilir hangi uzak kentte, en canlı, en sokulgan kadınlar uzun eteklerini sürüyerek dolaşıyorlar."

"Ben Akdeniz kentlerini tercih ederim," dedi Erten. "Tenleri güneşten yanmış, beyaz ya da hafif esmer tenli kadınlar... Akşamın bu saatinde küçük kıyıda dolaşıyorlar. Sağlıklı, erkeklere sahip çıkan. Denizin çırpındığı kıyıda dolaşıyorlar. Her gece, mutlaka erkeğiyle yatmazsa, rahatsızlık duyan, doğaya yakın kadınlar... Küçük sahil kentinin, merdivenli dar sokaklarından piyasa alanına iniyorlar..."

"Öylesi kadınları kim sevmez ki?" dedi Anna.

"Dinlenmeye öyle ihtiyacım var ki," dedi Erten. "Güneş başıma geçsin ve hiçbir şey düşünmeyeyim."

YEDİ

Kışın sonu geldiğinde Selim, Anna ile, Avrupa gezisinden dönmüş olan Bayan M.'nin, kendi hayatı içine taşıdıkları, bu burjuva dünyasından yorulmuş gibiydi.

Bayan M. çalışmayı, böylece de kendini oyalamayı düşünüyor, ama çalışmaya bir türlü başlayamıyordu. Annesiyle birlikte, çok geniş bir salonu olan, eşsiz büyüklükte terası Boğaz'a bakan yepyeni bir ev satın almışlardı. Bazı akşamlar, Selim'i de arkadaşlarını da oraya çağırıyordu. Doğrusu, patlayacak olan ilkbaharın pembe renkli güneş ışıklarının vurduğu nefis bir terastı bu. Bayan M. döndükten üç dört gün sonra, Selim'i evine çağırmış, geniş salonda küçücük bir masa hazırlatmış, baş başa yemek yemelerini istemişti.

"Teras henüz yeterince sıcak değil" dedi. "Yaklaşık bir ay daha geçmesi gerekli. Rüzgârlı teras."

Selim ne diyeceğini bilmiyor, biraz da sıkılıyordu. Salondaki küçük masa yuvarlaktı, üzerinde birkaç mum yanıyordu, gümüş tabaklar konmuştu. Fakat yemeğe başlamalarından önce esmer, uzun boylu hizmetçi kadın gümüş tabakları kaldırdı, yerlerine düz, porselen tabaklar getirdi, sadece gümüş çatallar ve bıçaklar kaldı masanın üzerinde.

"Hizmetçi gözüyle bakılmaz ona," dedi Bayan M. "Annemin uzaktan akrabası sayılır. Kalacak başka yeri yok."

"Ne içersin?" diye sordu ardından.

"Rakı," dedi Selim.

"Ben de rakı içeyim," dedi Bayan M. Kumral saçlarının rengini biraz değiştirmiş, kırmızıya çalar bir renge boyatmıştı.

Sürahiden, bardağına rakı konulurken, Selim, biraz rahatlamıştı. İlk kadehini içmekte acele etti, sonra da Bayan M.'ye:

"Kumkapı'da meyhanede içtiklerimize benzemiyor," dedi.

Selim'in tümcesindeki alayı anlamazlıktan geldi Bayan M.

"Hep aynı rakı," dedi.

Sofrada birkaç çeşit meze ile salata vardı. Bayan M.'nin annesi salona geldi, Selim'i selamladı.

"Siz yemeğe kalmıyor musunuz?" diye sordu Selim.

"Hayır. Çıkmak üzereyim. Sık sık bekleriz," dedi kadın. "Kocam hayatta olduğu zamandan beri, soframız açıktır. Her zaman görüşelim," dedi. Çok iyi yaşamış olduğu belli olan, kendine güvenli bir kadındı, yaşına karşın da güzelliğini koruyordu. Annesi çıktıktan sonra Bayan M.:

"Annem, babamla evlendiğinde on yedi yaşındaymış," dedi.

Salonda az ışık vardı, Selim'le Bayan M. daha çok, masanın üzerindeki mumların ışığında birbirlerini görüyorlardı.

"Bu uzun yolculuk da böylece bitti," dedi Bayan M. "Kentler, kentler, kentler. Yalnızlık. Biraz da can sıkıntısı."

"Sana ne anlatsam," dedi Selim.

"Anna seninle ilgilendi mi?"

"Bir ölçüde."

"Nasıl?"

"Anna'ya dokunmak kolay değil."

"Seninle ilgileneceği belliydi," dedi Bayan M. "Sorunları olan bir kız. Onunla dostluğumu bozacak değilim. Dar kafalı da olsa, biliyorsun, konuşacak fazla insan yok

buralarda. Semra'yı düşün. Paris'te o kadar çok canımı sıktı ki."

"N'apıyor?"

"İkide bir âşık oluyor. Bir yığın acı. Sözde acı. Sonra hepsini unutuyor. Ama çok yorucu."

Hizmetçi salçalı bir et yemeği getirmişti. Masaya bıraktı. Bayan M. servisi kendisi yapmak istedi.

"İşte böyle," dedi ardından. "Ben de bir erkekle yaşamak isterim doğrusu. İstersen evlilik demeyelim adına."

"Birlikte yaşadığın erkekten ne beklersin?" diye sordu Selim.

"Fazla bir şey değil. Yalnız akşamları belli saatte eve gelsin. Gidersek bir yere, birlikte gidelim. Başka kadınlarla ilişki kursa da ben bilmeyeyim."

"Her gece, aynı saatte eve gelen bir erkek için zor," dedi Selim.

"Peki, sen ne düşünüyorsun hayatın için?"

Bütün bu büyük salon, her gece erkence eve gelen bir adam, bu hizmetçiler, büyük geniş teraslar, yazlıklar, arada bir çıkılan Batı yolculukları, hepsi Selim'e önemli bir ölçüde can sıkıcı, biraz yabansı, biraz da canlılıktan yoksun görünüyordu.

"Bilmem," dedi. "Birşeyler, çok canlı, biraz da sert birşeyler gelip beni bulmalı. Birşeyler çarpmalı bana. Geleceğimi kurmak istemiyorum. Yaşanmış şeyleri yeniden yaşamak... bilmem anlatabildim mi, önceden belirli bir yaşam..."

Yemekten sonra koltuklara oturup konyak içtiler. Selim, 'içerde bir odada aşk yapabilir miyiz acaba,' diye düşündü bir ara; sonra kendini zorlamadı, bu konuda hiçbir şey de söylemedi.

"Öteki hafta sonunda Ada'daki evimizin bahçesine gidelim," dedi Bayan M.

"Olur," dedi Selim.

Selim'in, birkaç gün için gideceği Ankara'ya hareketinden önce, akşamüzeri, Taksim'de, balkonu kiliseye ba-

kan lokantaya Anna'yla yemeğe gittiler. Genişçe, taş balkondan kilisenin bahçesi görünüyordu. Anna neşeli gibiydi, ama en bunalımlı zamanlarında bile gülümsediği düşünülebilirdi. Selim'le ilişkisi belirli bir sevinç veriyordu ona, birlikte yaşamayı gerektirecek kadar sıcak bir ilişki olmasa da. Anna'nın kara saçları güzeldi; öyle sanıyordu ki Selim, Anna birtakım düşünceleri kafasında durmadan evirip çevirmese, daha içten bir ilişkileri olacaktı.

"Kopuk, belirsiz şeyleri sevmiyorsun sen de. Belirsiz ilişkiler içine sürüklenmiş olman sende telaş yaratıyor" diyordu Anna. O güne kadar olduğundan daha ciddi konuşmayı yeğliyordu.

"Birisini sevmek, onunla sıcak bir ilişki kurmak istiyorum," dedi Selim.

"Sağlıklı bir düşünce belki; ama yaşadığımız hayatın doğasına uygun mu?"

"Kimbilir, yeni kopuşlar, yeni acılar, hayal kırıklıkları mı yaşayacağız yeniden?"

"Çıkarlarını, özlemlerini iyice hesaplamadan kurulacak bir yaşam, yeni hayal kırıklıkları getirecektir," dedi Anna.

"Peki, çıkarsız bir insan için?"

"Yaşamda öylesine özverili, açık olunabilir mi?" dedi Anna.

Geniş, taş balkonda serin bir rüzgâr esiyor, kilisenin bahçesindeki, dalları balkona uzanan büyük çınar ağaçlarını hafifçe dalgalandırıyordu.

"Senle açık konuşabiliyorum," dedi Anna. "Bilmediğim bir yerden yükselen derin bir suçluluk karmaşası içindeyim, yaşamama egemen olan duygu da korku."

"İstediğin gibi, tiyatro oyuncusu olsan, belki bu duygular yiter."

"Onu da yapacağım kuşkulu," dedi Anna. "İnançsızım. Ama bütün bu duygusal yılgılar bir yana, yok olma-

mak için direnen bir yaşama sevgisi, duygusal bir karşı durma var içimde."

"Sevişirken kendini bütünüyle bırakabilirsen!"

"Korkular. Korkular," dedi Anna. "Kendi cehennemimi arıyorum sanki."

"*Sartre* gibi konuştun," dedi Selim.

Gülümsedi Anna:

"Senin gibi geleceğe inanabilsem, mutlaka daha rahat olurdum."

"Ben Ankara'dan döndükten sonra, belki daha iyi düşünebiliriz," dedi Selim.

"Evet, hiçbir şeyi zorlamadan," dedi Anna.

Biradan başka bir şey içmediler. Akşamın karanlığı, kilisenin bomboş bahçesine çöküyordu. Kadınlara özgü o yumuşak beyazlığı, Anna'nın karşısında, çok yakınında duyuyordu Selim. Balkonun sokağa inen merdivenlerinde, Selim'in koluna girdi Anna. Garson, ağaçlar altında boş kalmış masadaki tabakları topluyordu. Gecenin gölgesinde birbirine sokulmuş iki genç insandılar.

Yenişehir'de, sokak arasındaki AST'taydı. Anna'dan söz açtı, onun tiyatroya alınmasının iyi olacağını söyledi. Yüzünü uzatıp biraz düşündü Güner Sümer. "Kızla bir konuşalım," dedi. Selim, bu görüşmeyi Anna'ya yazdı. Hemen bir karşılık geldi Anna'dan: "Beni gerçekten sevindiren şey, oyunu seyrederken duyduğun heyecana beni de ortak etmen, böylece de Güner'e beni tiyatroya almasını söylemen. Bunu, benim için duymana, düşünmene çok teşekkür ederim. Bana çok önemli bir şey verdin," diye yazıyordu.

İstanbul'un birden sıcakları getiren ilkbaharı yerleşmişti kentin üzerine. Cihangir'de, taş yapıların üzerine, sıcak ışığını parça parça yağdırıyor, gelecek sıcak yazı bildiriyordu. Gökyüzü açık, hava durgundu. Bu uzun günlerde önünde sıcak yazın imgesi, kendini daha da yalnız duyu-

yordu insan. Selim, Cihangir'deki eve giderken, güneşin vurduğu dar sokaklarda böyle düşünüyordu.

Öteki hafta sonunda Bayan M. ile Selim, Burgaz Adasına gittiler. Yaz mevsiminin ilk sıcakları başlıyordu. Ama gene de deniz, hafif bir rüzgârla ürpertiliydi. Balıkçıların, Kürt işçilerin, kahveleri doldurduğu sahile indiler. Ahşap büyük bir yapının altına düşen, içerisi boy aynalarıyla süslü lokanta, mevsimi geldiği için açılmıştı. Biraz yukarıda, tepeye çıkarken görülen, Rum Ortodoks Kilisesi yaza hazırlanıyor, açık sarı bir renge boyanıyordu. Deniz kıyısında bağlı duran balıkçı sandalları küçük dalgalarla uyumlu çırpınıyorlardı.

Bayan M.'lerin evi kıyıdan uzak değildi. Sahil yolu üzerindeydi.

"Burası işte," dedi Bayan M. "İki yıldır oturan yok. Annem yazları Splendit Otelde kalmayı daha uygun buluyor."

"Ne güzel bir yer" dedi Selim. "Balıkçıların düşlediğimiz dünyasında."

Ada'ya göçler başlıyor, kışın durgun sessizliğinden sonra kalabalık, cıvıltılı yaz yaklaşıyordu. Piknik yapmaya gelen genç topluluklar da vardı. Birinin elinde bir flüt, dört-beş kişilik bir grubu sürüklüyordu ardından.

"Eve gitmeden önce, şöyle yukarıya doğru yürüyelim," dedi Selim.

Beton dökülmüş, dar, yokuş bir yol, Ada'nın evlerinin seyrekleştiği, çam ormanlarının başladığı tepelere doğru uzanıyordu. İlk ağaçların altına vardıklarında durdular. Bayan M. duygulu bir biçimde haklarını sessizce savunan eski büyük burjuvalara özgü incelik havasından sıyrılmamıştı.

"Biliyor musun," dedi. "Kolejdeyken edebiyata çok düşkündüm. Birkaç şiir bile yazdım."

Uzun, iyicil, sakin bir gün oldu. Boş evin içini, büyük boy Rum aynalarının süslediği salonu gezdiler. Ardından

bahçede, boy atmış, bakımsızlaşmış otların arasında oturdular.

"Şu küçük kulübeyi görüyor musun?" dedi Bayan M. "Orda oturan bir aile var. Eve onlar bakıyor."

"*Sait Faik*'i adadan tanıyor musun?" dedi Selim.

"İlk gençlik yıllarımda birkaç defa çarşıda görmüştüm."

Akşam karanlığı basmadan kente döndüklerinde, büyük kent canlı, devingen, daha da büyüleyici göründü gözüne Selim'in. Tünelin çıkış kapısı karşısındaki sokakta bulunan Alman birahanesine girmek, doğayla, sessizlikle ilgili bütün tehlikeleri uzaklaştırmış gibiydi.

O günlerde Selim, aylık kirası dört yüz elli lira olan küçük bir çatı katına taşındı. Yalnız yaşamanın kendisine daha iyi duygular vereceğini, ara sıra içinde büyüyen sıkıntıları azaltacağını, daha iyi çalışmasına yardımcı olacağını sanıyordu. Ama, derinden derine, bir kadınla yaşamak isteğinin gizli bir payı vardı bunda. Bayan M. yeni evine perdeler armağan edeceğini söyledi. Kentin dışına doğru uzanan, apartmanlardan birinin, önünde, arkasında büyük iki terası olan bir çatı katıydı bu. Selim çok az kitap getirmişti bu eve: en sevdiklerini. Küçük, bir çalışma masası da vardı. Bir arkadaşı yoluyla edindiği, 9'luk, yepyeni bir *Map* tabancayı da kitaplarının arasına yerleştirdi.

Ertesi sabah, yeni evinin arkasındaki sokakta oturan, eski kuşaktan bir şairi ziyarete gitti Selim. Daha önceden de uğradığı için, evin yerini biliyordu. O sokaktaki son apartmanın birinci katıydı; o apartmandan sonra, kırlık alanlar, boş araziler, ahşap barakalar, hurdacılar, tamirhaneler başlıyordu.

Bodrum katın üstündeki katın ziline basmak istediğinde, zildeki küçük yazıda, şairin adının olmadığını fark etti. En üstteki, küçük dikdörtgende yazılıydı şairin adı.

Selim, en üstteki zile bastı. Açıldı kapı. En üstteki kata çıktığında, gerçekten kapıyı açan şairdi. Merdivenlerden:

"Gel, Selim. Gel," dedi şair.

Pazar günü öğleden önceydi, evdeydi şair. Elli beş yaşına yakın, kısa boylu, büsbütün saçsız, kırmızı yüzlü, çok canlı bir insandı.

"Buraya mı taşındınız?"

"Evet, buraya, çatı katına taşındım."

"Daha mı iyi burası?"

"Daha iyi, daha ucuz," dedi şair. Çatı katı, aşağıdaki kat kadar büyük değildi, iki odalı küçük bir yerdi. Öteki sokakta Selim'in yeni taşındığı evden de küçüğe benziyordu.

"Aşağıda kirayı veremedim. Ev sahibi de 'Sen buraya taşın' dedi. Burası daha iyi." Ardından öfkelenmiş gibi heyecanlı. "Daha ne yapayım," dedi. "Kendimi hapsettim buraya. Anlıyor musun, kendimi hapsettim. Bu toplumda kendimi hapsettim Selim. O kadına âşık olduktan sonra, büsbütün kendimi hapsettim. İyi burası, burası iyi."

Selim, ne kadını tanıyordu, ne de şairin derin bir aşk saplantısına düşmüş olduğunu biliyordu.

"Ben de taşındım, öteki sokağa," dedi.

"Ha, taşındın mı?" diye bağırdı şair. "Çok iyi yaptın."

"Size *Pascin* adını taktım," dedi Selim. "*Pascin*. Hemingway'in '*Paris est une fête*'inde bir Pascin var. Montparnasse'da, kahvelerde, en güzel kadınlarla, çifter çifter kadınlarla oturuyor. Açık sözlü, çılgının biri. Siz de Pascin'siniz."

"Yaşa be! Yaşa be Selim," diye bağırdı şair. "Ne Hemingway umurumda, ne de *Pascin*'i tanıyorum. Ama, bu kadınlarla kahvelerde oturup duran adam hoşuma gitti."

"Size Pascin diyeceğim," dedi Selim.

"Ne dersen de," dedi Pascin.

"Âşık olduğunuzu da bilmiyordum."

"Bilmiyor muydun? Herkes biliyor," dedi Pascin. "Bilmiyordun demek!" Yumruğunu sıkıp oturduğu yerde

çırpınarak konuşuyordu Pascin. 'Anlaşılamaz bir enerjisi var,' diye düşündü Selim. Küçücük odada, tahta bir sandığın kapağını açtı Pascin. "İşte bütün bunlar onun için yazılmış şiirler," dedi. Bir yığın beyaz kâğıdı eliyle kürekliyordu sanki. Kâğıtların üzerinde, eski Türkçe harflerle yazılmış ikilikler, dörtlükler, daha uzun şiirler vardı. Büyük bir kâğıt tomarıydı bu.

"Hepsi şiir mi?" diye sordu Selim.

"Hepsi şiir. Hepsi şiir. Hepsi o kadın için yazılmış şeyler." Kıpkırmızı kesilmiş bir yüzle, bağırarak konuştu. Gene de çok sevimliydi.

"Aşk değil, bir saplantı bu. Saplantı. Ama çok sevdim. Mahvetti o kadın beni. Görüyorsun. Aşağıdaki kata gelmişti. Sonra çekti gitti. Aylar oldu. Ben perişan oldum. İşte bak, şu eve bak. Burası gene iyi. Daha beter olabilirim. Çalışamıyorum, para falan kazanamaz oldum."

"Pascin. Burada sık sık görüşeceğiz," dedi, Selim.

"Görüşeceğiz. Çok sevinirim. Akşamüzeri kahveye gel," dedi Pascin.

"Gelirim," dedi Selim çıkarken. Arkadaki sokaktan, boş arazide kıvrılıp evine doğru yürürken 'Bu hikâyeyi bilmiyordum,' diye düşünüyordu Selim. Kendi sokağı gene apartmanlarıyla başladı. Sol yanda açıklık büyüyor, orada bir bira bahçesine benzeyen geniş bir bahçe görünüyordu.

Ayazpaşa'da büyük bir apartmanın, alt katındaki pastanenin kaldırım üzerindeki dar terasında Anna'yı, ayrılmak üzere olduğu kocasıyla birlikte gördü Selim. Akşam yemeğinden sonraydı, pastaneye uğradığı zamanlarda hep yaptığı gibi, bu sıcak gecede o da terasa çıkmak istiyordu. Anna heyecanla birşeyler anlatıyordu, yanakları kırmızı kırmızı olmuştu. Selim, terasa çıkmadı, ama Anna'yı başıyla selamlamak istedi. Anna, Selim'i gördü, ama başını hemen önüne eğdi. 'Ne kadar tuhaf bir davranış,' diye düşündü Selim. 'Selam da veremez miydi?' Yaz geldiği için

terasın camları açılmıştı. Yandaki geniş çıkmaz sokağın iyice görülmesini, terasın önüne yerleştirilmiş büyük saksılar önlüyordu. 'Kısa süre oturur giderim,' diye düşündü Selim. Ne istediğini sormak için gelen Rum garsona:

"Bir kahve, bir de soda," dedi.

Hafif bir üzüntü de duydu içinde. 'Ama üzüntüm sevgiden ya da kıskançlıktan değil, yeterince insancıl olmamasından' diye düşündü. Kocası ile Anna ortaklaşa sorunlarını konuşuyor gibiydiler. 'Yaşam her zaman güzel şeylerle dolu değil,' diye düşündü Selim. 'Ama belki de Anna'nın hakkı var. Sorunlarının tartışmasına iyice dalmış.'

"Hep aynı tarz eğlenceler," dedi Anna. "Şunlara bak, eğlendiklerini sanıyorlar... "

On gün kadar sonra telefon etmişti Anna. Selim'le buluşup büyük bir otelin terasındaki bara gelmişlerdi. Sırtlarını bara verip yüksek sandalyelere oturmuşlar, dans edenleri seyrediyorlardı. Üçüncü bir kadeh konyak istedi Anna barmenden. Bugün, daha çok içebiliyordu.

"Yaşamlarının belli dönemlerinde buraya gelirler. Bu ünlü otel, birşeylerin simgesidir onlar için. Aynı biçimde, neşeli dans ederler. Sonra yiterler ortalıktan. Artık onlara ne burda, ne de başka bir yerde kolay kolay rastlamazsınız."

Selim de konyağını yudumladı.

"Ne kadar iyi bir içki," dedi. Anna'ya. "Beni ısıtıyor ve daha iyi düşünmemi sağlıyor."

Gecenin içinde terasa çıktılar. Aşağıda, tepeler üzerinde kentin ışıkları dalga dalga görünüyor, buradan ötelere, deniz kıyısına kadar uzanıyor, ardından karşı sahilde yeniden başlıyordu. Selim, Anna'nın elini tuttuğunda gecenin daha da durgunlaştığını sandı.

"Her şeyi konuşmanın gereği yok, değil mi?" dedi.

"Evet," dedi Anna. "Konuşmadan konuşuyoruz."

Bir an sustular. Sonra Selim:

"Sessizlik içinde konuşuyorsun."

"Sen de sessizlik içinde konuşuyorsun," dedi Anna.

"Biz hepimiz sessizlik içinde konuşuyoruz," dedi Selim. "Gece bile sessizlik içinde konuşuyor."

"Batan yaşamımız derinden, bu yüksekliğe kadar yükseliyor ve bir şey söylemiyor bize."

"Yükselen sadece bizim suskun geçmişimiz değil mi ki. Bütün bu kent, bütün bu doğa da yükseliyor."

"Geçmiş yükseliyor ve beni boğuyor," dedi Anna. "Derin bir denize gömülür gibi, bu yükselen geçmişe gömülüyorum."

"Deniz bizi alıyor, uzak, ıssız kıyıya bile çarpıp bırakmıyor."

"Deniz sessizlik içinde sallanıyor. Balkonun kıyısına kadar yükselen sessiz deniz."

Üşür gibi ürperdi Anna.

"Seni evine götüreyim," dedi Selim.

Bunun tartışmasız bir kopuş olduğunu biliyor gibiydi.

Yaşlanan Beyoğlu'nun yüksek, gri apartmanlarının gölgesi caddeye vuruyordu. Karşı kaldırımsa güneşlikti. Güneş, bu upuzun, derin caddenin ta dibinde batar gibidir; bu yüzden yarısı güneş içinde, yarısı gölgeli yaşar bütün öğleden sonrayı. Selim'in bütün gençlik yıllarının yiten imgelerinde yer tutan daha soluk bir imge: İstiklal Caddesi. Eski yılların şatafatlı güzelim pastaneleri, kahveleri bir bir kapandı. Selim, sonraları, ilk gençlik yıllarında Anadolu'dan yeniden İstanbul'a döndüğünde, caddenin insanın üzerine yıkılır gibi olan görkemini ansıyor. Babasıyla, tertemiz, tenha Çiçek Pasajına gitmişlerdi. Büyük bir apartmanı ortadan bölen pasajın mermerimsi zemini yeni yıkanmış da kurumuş gibiydi sanki. Degüstasyon Lokantasının yanındaki girişten, içeriye, geçidin döndüğü yere kadar çiçek satıcıları yer almıştı. Köşede, küçük masaları, beyaz örtülerle örtülü Lüks Lokantası vardı. Küçük, dikdörtgen masalardan birkaçını lokantanın önüne, çiçekler

arasına çıkarmışlardı. Lokantanın içinin yüksek, selâti tavanı derin bir rahatlık duygusu uyandırıyordu kişide. Yaşam üzerinde pek de bir düşüncesi olmadığı o yıllarda, çiçekleri, papatya satan kadınları, bütün o beyaz saçlı, sakin, gündelik hayatlarını yaşayan insanları gördü; soluk imgesinde kendisi, geçidin dibinde, yükseğe asılmış bir tentenin altında oturmuş, gençliğe adım atan büyük bir çocuktu.

Karides, pavurya, taze badem satıcılarını gördü.

Kendini Büyükada'da, o rüzgârlı kıyıda, sahil lokantalarında, babası, babasının arkadaşlarıyla gördü; sessizce oturuyor, içinde hiçbir tutku uyanmadan, çırpıntılı denize bakıyordu. Kendisini, geçidin üzerindeki vitraylardan yağan ışıkta, Avrupa Geçidinin küçük, donuk heykelleri önünden geçerken gördü; heykeller, dükkânları birbirinden ayıran bölümlere yerleştirilmişti ve tepeden, sarılı, pembeli bir ışık vuruyor, duvarların koyu sarısına uygun görüntüler yaratıyordu. Selim, kendisini, Düğmeciler Pasajının, küçük taşlarla örülmüş döşemesi üzerinde gördü. Sabahın sessiz bir vaktinde, komşu kiliselerin çan sesleri geliyor, birkaç tombul kadın sesin geldiği yöreye doğru gidiyordu. Selim, ara sokakları, ara sokaklardaki Protestan, Katolik, Gregoryen, Ortodoks kiliselerini, küçük tapınakları, sarnıçları, şapelleri düşündü. Arkada, dar bir sokakta, minnacık bir avluya açılan bir Rum meyhanesini, meyhanenin irikıyım garsonu *Vasil*'i gördü. İçerde, yukarıya çıkan merdivenin dibindeki laternayı düşündü. Avluda, açık duran demir kapıyı, kapının iki yanında yaşlı, hastalıklı Rumları, daracık, pis sokağı, karşıda, küçücük bir dükkânın önünü sulayıp akşamüzeri serinliğinde orada oturanları gördü.

Şimdi yaz ortasına ulaşan günlerde İstiklâl Caddesi biraz daha tenhaydı. İnsanlar, birbirlerine pek bakmadan, kafalarının içinde, çok derin düşünceleri, aradıkları bir şey varmış gibi yürüyorlardı. Üzerine geçmişin altın sarısı tozlarının yağdığı ıssız cadde! Selim, bilmediği bir zamanda, bu taşçıl yalnızlığa bırakılmış duydu kendini.

Akşamüzeri eve döndüğünde, Bayan M. Selim'in yeni evine ilk ziyaretine geldi. Selim, onu kapıda karşıladı, evin önündeki dar caddeye bakan terasla, rüzgârlı ve serin olan arka terası gezdirdi. Burada, birkaç yüz metre kadar uzanan, biraz aşağıda kalan apartmanların ötesinden başlayan kırlar görünüyordu. Yayvan tepeler ufka değin uzanıyor, uzaklardan bir buğu yükseliyordu. Solda kent, derin gürültüsünü kendi içine gömüyor gibiydi, belli belirsiz bir uğultudan başka bir şey duyulmuyordu ordan. Sonra akşamın ışıklarının vurduğu salonda oturdular. Arka terasa bakan küçük yatak odasından sonra, bu salon, evin tek oturulacak yeriydi. Selim, kanepenin üzerinde oturan Bayan M.'ye ne diyeceğini bilemiyor, yeni evinde kendini biraz yalnız bırakılmış duyuyordu. Ardından, yapabileceği en iyi davranışın Bayan M. ile yatmak olduğunu düşündü. Genç kadın da bu türden bir isteği belli edercesine bakıyordu ona. Selim, Bayan M.'nin oturduğu kanepeye yaklaştı, doğrudan eteğinin altına soktu elini. Makyajlı, saçları özenle yapılmış genç kadın mutlu bir gülümsemeyle karşıladı bu davranışı. Arkadaki küçük odaya geçmek gereğini duymadılar.

Bir süre sonra Bayan M.:

"Vaktim az," dedi. "Annemle tiyatroya gideceğiz."

"Kalamaz mısın?"

"Beni bekler."

"Öyleyse hemen bir araba bulman gerekiyor."

"Bulurum. Şimdi çıkarsam ancak yetişebilirim."

Bayan M. gittikten sonra bir ölçüde sinirleri gevşemiş, boşalmış olan Selim, yaşadığı son dakikaların üzerinde nasıl bir izlenim bırakacağını düşünüyor, ama buna bir anlam veremiyordu.

Terasa bakan geniş pencereden, ilerdeki boş arsalarda top oynayan çocukların çığlıkları duyuluyordu. Güneş batmış, kentin uzak varoşlarında, batıda, küçük bir kırmızılık bırakmıştı. Haliç'in çevresindeki uzak semtler süt rengi bir maviliğe bürünmüşlerdi. Batıdan vuran cılız ışık-

ların aydınlattığı ince uzun direklerin suyun üzerindeki gemi direkleri mi, yoksa karadaki direkler mi olduğu ayırt edilemiyordu.

Yatağına uzanmış kendini düşünüyordu. Terasın kıyısına kadar uçup geri dönen kırlangıçların kanat sesleri geliyordu. Burda yalnızdı. Salonda, çalışma masasının üzerinde açık kalmış birkaç kitap vardı; kalkıp oraya geçse, okumayı sürdürecekti. Kitaplar, imgeler... Yaşanmış, ardından düşü görülmüş imgeler! Cihangir'de, evin aydınlık bir odasında Anna'yla yan yana uzanıyordu. Anna'yla yatıyor, kendisi boşalıyordu. Arınan Anna onun özsularını avucunun içine alıyor, Selim'e sarılıyor, belirsiz bir titreme geçiriyordu. Sanki bembeyaz gövdesinin arkası, belkemiği çevresi terliyordu. Anna'nın tuhaf titremeleri. Anna'nın varlığı o anda bir sarsıntı geçiriyor gibiydi. Sonra özsularını gövdesine sürmekten hoşlanıyordu. Seviştiği erkek ondan o denli ayrı bir varlık gibiydi. Burgaz Adasında, Bayan M.'lerin evinin bahçesinde, genç dul kadınla, onları çevreleyen yabanıl otların arasında oturuyordu. Bayan M. tuhaf bir biçimde gülüyordu, pek de anlamadığı bir şiirin son satırlarını bitirince. Sonra Selim'in saçlarını okşuyor, çocukluğundaki kimi kadınlar gibi yüzünü ortaya çıkarmak için kâküllerini geriye doğru itiyordu. Selim büyük, açık bir pencerenin rüzgârı önünde yatıyor, orada, yarı uykusu içinde, yanında sonsuz bir boşluğun açıldığını duyuyordu. Yanında açılan derin boşluktan serin ve iç açıcı bir hava geliyor, Selim oraya yuvarlanmayacağını biliyordu. Ama askıdaydı varlığı. Çocukluk yıllarındaki Şehzadebaşı'nı, İstanbul'un tenha caddelerini, su satılan sebilleri ansıyordu. Pencereye nereden geldiği belirsiz bir ışık vurdu, söndü. İleriye, alacakaranlığa gömülen doğaya bakarken, kendi duygularıyla görünüşü birbirine karıştırıyor gibiydi. Biraz daha bilinçli olarak kendisini düşündü: İçinden söküp atamadığı bir yalnızlık duygusu, bütün varlığına yayılan bir sevgi gereksinmesi, ama bütünsel bir erince varabileceği konusunda belli belirsiz başkaldıran bir umut vardı.

Aşağıdaki sokaklarda elektrik lambaları yandı.

SEKİZ

İstanbul'da ağustos ayının ilk haftasında bir iki gün yağmurlar yağar. Bol, gür yağmurlar. Ardından dayanılmaz sıcaklar gelir. Dört beş gün kadar sürer. Ağustos ayının sonuna yaklaşan günlerde yeniden yağmurlar başlar. Kuzeybatıdan serin bir rüzgâr eser. Bu değişmeden sonra artık sıcakları insanı yakmayan, bezdirmeyen o uzun sonbahar başlar. Güneşin rengi koyulaşır, sarı ışıkları bile daha bir koyu sarıya dönüşür. Barmenin buz kutusunu sallayarak içkiyi soğutması gibi, yavaş yavaş ilerleyen bir serinlik duyulmaya başlar. Ağustosun son günlerinde, Selim, Ar Sokağında başlayan bir öğrenci tiyatro şenliğine giderken, içini de sokaklar gibi yağmurlarla yıkanmış, temizlenmiş duyuyordu.

Beyoğlu'nun en güzel sokağıydı bu sokak. Taşıtların girmediği dar bir sokaktı. Yer desenli, dökülmüş mermerdi. Düz uzuyor, sonra hafif bir meyille aşağıya, Yeşilçam'a doğru iniyordu. Karşıda, dönemecin bulunduğu yerde çatılar vardı. Üstlerinde bir çan kulesinin görüldüğü çatılar.

Kaldırımdan gene düzayak tiyatronun geniş girişine geçiliyordu. Yabancı öğrenci tiyatro toplulukları da gelmiş, büyük bir gençlik kalabalığı girişteki lokali doldurmuştu. Yeni yeni ünlenen genç bir aktör, yanında Büyükadalı birkaç kızla ordaydı. Hepsi de, yazlık ada giysilerini değiştirmemişler, şenliği böylece rahat karşılıadıklarını gösteriyorlardı. Yalnız, kızlardan biri, en güzel olanı siyah, bedenini saran bir giysi giyinmişti. Oyun yazarı olduğu söylenen genç bir kız vardı, o da siyahlar giyinmişti. Kum-

ral Çek öğrenciler, İsrailliler, Polonyalılarla İngilizler de gelmişlerdi. Selim, birkaç yıl önceden tanıdığı Ada'ya orada rastladı.

"Burda mısın?" dedi Ada.

Kumralla sarışın arası uzun saçlarını bağlamış, omuzlarından göğsüne doğru sarkıtmıştı. İri yanaklı, güzel bir yüzü vardı, çekik Moğol gözleriyle Selim'e bakıyordu.

"Kimlerlesin?"

"Kolejden arkadaşlar."

"Okulu bitirdin mi?"

"Bu yıl bitirdim."

"Demek artık koleji bitirdin. Şimdi ne okuyacaksın?"

"Bilmiyorum."

Çok güzel bir kızdı Ada. İki yıl kadar önce aralarında geçen ufak bir flörtten sonra, Selim ona ilk olarak rastlıyordu. Sevinmişti.

"Bizim yerimiz balkonda," dedi Ada.

"Ben aşağıdayım, çıkınca görüşelim."

"Önce çıkan beklesin," dedi Ada. Çıkış kapısındaki bir köşeyi gösterdi.

"Tamam."

"Arkadaşlar bir yere gidip içki içmek istiyorlar."

Çeklerin oyunu çok güzeldi; kurgusal dekorlar içinde, bir ortaçağ farsından alınarak yenileştirilmiş oyunu, büyük bir coşkuyla ustaca oynadılar. Dil anlaşılmadığı halde oyunu seyircilere hemen bütünüyle aktarmış gibiydiler.

Ada'nın arkadaşları, Amerikan Kolejinden Ahmet adında bir öğrenci, kendi okullarından ince, uzun boylu bir çocuk, siyah saçlı bir kız, Ayşe'ydi. Selim, onların yanına geldi. Kısa bir tartışmadan sonra Pangaltı'daki bir meyhaneye gitmeyi kararlaştırdılar.

Basık tavanlı, loş bir yerdi. Kaldırımın kıyısındaki kapıdan girilince, birkaç basamak iniliyor, orada çeşitli renklerde lambalarla süslenmiş, birbirinden bir ölçüde ayrılmış masaların bulunduğu salona varılıyordu. Öyle ki, masanız-

da otururken hem kendi topluluğunuz içinde yalnızdınız, hem de öteki masalarda oturanları az çok görebiliyordunuz. Mağara süslemesi gibi bir şeydi. Ada, masanın başında oturuyor, Selim'in karşısında Ahmet yer alıyordu. Yanında Ayşe vardı.

Selim, Ada'ya rastladığına içten içe seviniyordu; onunla eski, Ada'nın ilk gençlik yıllarında oluşmuş bir aşk başlangıcı vardı aralarında; bu başlangıç bugüne bağlanıyor gibiydi; öyle ki, Selim'in içi, Ada'nın taşıdığı yirmi yaş gençliğine özgü gerginlikle doluyordu. Önce ne konuşacaklarını bilemediler. Ahmet kendini yaşından büyük göstermek istiyor, hem fazla rakı içiyor, hem de politik konularda konuşmak istiyordu. Varlıklı bir ailenin çocuğu olduğu halde, İşçi Partisine girmişti; açmak istediği bütün konu da buydu. Ayşe, bakarken derinleşen gözleriyle onları süzüyor, gençlere özgü bir karşılaştırmayı sürdürüyor gibiydi. Birkaç kadehten sonra Ada kendini bırakır gibi oldu, Selim'in elini tutuyor, yanağını onun eline sürüyordu. Bu durumda, Ahmet'in sol dergileri çözümleyici konuşmalarının bir değeri kalmadı. İyice içmiş olarak lokantayı terk ettiler. Ahmet, Ada'yı evine bırakabileceğini söyledi. Ada, Selim'e:

"Yarından sónra görüşelim," dedi. Adresini verdi.

"Geleceğim," dedi Selim.

"Of," dedi Ada. "Şimdi sen de gelebilseydin."

Ayşe:

"Biz Taksim'e doğru gidiyoruz," dedi.

Selim de onlarla birlikte yürüdü. Ayşe'nin yanında, öteki genç çocuk vardı. Bir alana vardılar. Gece yarısını yeni geçiyordu vakit. Selim, yaşamında bir dönemin kapandığını, yeni kadınlar, yeni aşklarla, bilmediği belirsiz bir dönemin açılmakta olduğunu seziyordu.

"Bu Ada'yla Ahmet sevişiyorlar mı?" diye sordu.

"Bilmem," dedi Ayşe.

"Siz bari sevişmekten çekinmeyin," dedi Selim, tatlı bir sarhoşluk içindeydi. Gülümsediler. Ayşe, kocaman açılmış gözlerle ona bakıyordu.

Selim Cihangir'e, annesinin evine gitti o gece. Sabahın iyice aydınlık olmasını düşlüyor, iyi bir sabah kahvaltısı özlüyordu. Küçücük, dökme mermer zeminli Ar Sokağı, ilk gençlik yıllarından bu yana, en çok sevdiği sokağıydı Beyoğlu'nun. Orada başlayan bir gün de işte böylece, çırpınan kuşlara benzer umutlarla dolu bitmişti. Onca kötümser serüvenden sonra, gene de, geniş bir olanaklar alanıydı yaşam denilen bu şey. Bir rastlantı gelip kişinin yıllarını doldurabiliyor, onu dalgalara tutulmuş bir sandal gibi, bilmediği bir kıyıya bırakabiliyordu.

Suadiye'de, ağaçlıklı Bağdat Caddesinden aşağıya, denize doğru sapılıyordu. 'Divan Pastanesinin karşısına düşen sokak,' diye tanımlamıştı evi Ada. Ilık bir gündü. Selim, yaz sonunun güzelim günlerinde, ağaç ve çiçek kokuları arasında, üç katlı apartmanı buldu. Teras katının zilini çaldı. Geniş merdivenleri aydınlıktı; merdiven boşluklarından büyük arka bahçe görülüyordu. Salona girdiler. Burası, yaz günü kokularının geldiği ön terasa açılıyordu.

Ada, Selim'e rahat bir koltuğu gösterdi. Selim, arkalıksız bir pufa oturmayı tercih etti; Ada, yandaki pencerelere dönük bir koltuğa oturdu.

"Hemen hemen iki yıl sonra," dedi Selim.

"İki yıl sonra."

"O zaman evliydim, ama ayrılmak üzereydim."

"Kalamış'ta gün batımıydı," dedi Ada.

"Şimdi evli değilim işte."

Kalamış'ta, artık vapurların yanaşmadığı bir iskelenin, iskeleye çıkışı önleyen demir parmaklıklarını hatırlıyordu. Ada, orada duruyordu. Sırtını hemen hemen güneşe vermişti. Çok erken başlamış bir genç kız sevgisiyle ona bakıyordu. Ne yapacağını bilmeyen bir genç kızdı. Bir şey söylemiyordu, ama oldukça büyük bir şaşkınlık içinde olduğu belliydi. Deniz durgundu. Ada, birşeylere, genç kızlığının bütün tutkusuyla birşeylere sahip çıkmak, birşeyleri içine almak istiyordu. Selim ona bakarken, bütün buralarıyla,

bu toprakla, bu kentle, İstanbul'la, bütün bu duygulu Türkçe şarkılarla, Amerika'dan gelen hafif müzikle, Ada'nın yaşıtlarının hiç yaşamamış olduğu eski dönemlerle ilgili hüzünlerle, kadınlık sorunlarıyla, seven, aceleci, İstanbul genç kızlarının hırçın duygululuğuyla ilgili, hepsiyle karışan bir şey duydu. Ada, önünde ağaçların dalları görünen, genişçe, akşamüzerinin büyük aydınlığıyla dolu salonda, çok yakınında bir koltuğun üzerinde oturuyordu. Şimdi yirmi bir yaşına yaklaşıyor olmalıydı. Yirmi yaş. 'Yirmi yaş,' diye düşündü Selim. Ada'nın deniz yanığı kumral teni iyice göz alıcıydı. Göğüslerini ortaya çıkaran çiçekli bir giysi giymişti. Selim, ona yaklaştı, çekinmeden öptü Ada'yı. Ada kızardı. Sonra o da Selim'i öptü.

"Evde kimse yok galiba?" diye sordu Selim.

"Hizmetçi bir kız var.

"Burası kimin evi?"

"Teyzemin," dedi Ada.

Selim Ada'ya sarıldı, Ada'nın göğüsleri, giysisinin yakasından daha bir ortaya çıkar gibi oldu.

"Ne kadar güzelsin sen, Ada," dedi.

"Ya?" dedi Ada.

Güneş, denize kadar uzanan bütün bu köşklerin, yeni yapılmış apartmanların, bahçeleri dolduran ağaçların üzerine devrildi. Kan kırmızısı bir renge dönüşmüş, ötedeki denize vuruyordu.

İki yıl önce gittikleri Kalamış İskelesine uzandılar gene. O zaman henüz yaz gelmediğinden kimsesiz olan iskele, şimdi kalabalıktı. Kıyıdaki kahveler açıktı. İskelenin çevresine bağlanmış kotralar, deniz motorları, akşam vaktinin hafif dalgalarıyla çalkalanıyordu. Gemilerin artık yanaşmadığı iskelenin üzerine şimdi bir lokanta yerleşmişti. Uzun mendireğin üzerinde oturuluyordu. Deniz kıyısındaki bir masayı seçtiler. İçerden, aynalar içindeki kapalı bölümden, beyaz ceket giymiş, orta yaşlı bir garson geldi.

"Ne içersiniz?" dedi.

"Votka," dedi Ada. "Limon suyuyla."

"İki votka," dedi Selim. "Sonra, birşeyler yeriz."

"Böyle işte," dedi Ada. Gülümseyen bir yüzle Selim'e bakıyordu. "Yaşamda hiçbir şey yitmiyor, yeniden de yaratılmıyor."

"Onu insanların yaratması gerekiyor," dedi Selim.

Ada, onun elini tuttu. "Ama o kadar çok şeyle çevriliyiz ki," dedi Selim. Bunu söylerken, birçok şeyi birden düşünüyordu; ilk gençliğiyle ilgili donuk, acımasız anılar, toplumun yapısıyla ilgili yığınla kırık dökük imge parçası, Saraçhanebaşı'nda bir park, Fatih'teki toprak yollar, solgun, taş apartmanlar, aşağıya doğru inen Akdeniz Caddesi geliyordu usuna.

"Sana âşık oluyorum," dedi Ada.

"Ben de," dedi Selim.

Genç kızın kumral, yanık teninde, açık kumral, düz, omuzlarına dökülen saçlarında, yüzünde derin bir çekicilik buluyor; varlığını, bu güzellik içinde yitirmesini söyleyen içinden yükselen seslere kapılır gibi oluyordu.

Yemekten sonra, gecenin karanlığında, insanların yazlık giysileriyle piyasa yaptıkları sokakları, bir kilisenin önünde yer alan bahçeli bir meyhaneyi, ağaçlı dar sokakları geçtiler. Bir otomobille Suadiye'ye döndüler. Ada, onu eve değil, deniz kıyısına götürdü. Daracık sokağın denizle birleştiği yerde, bahçe duvarları üzerine oturdular. Öpüşmeye başladılar. Ada'nın ağzından, meyvelerin olgunlaşmaya başladığı en güzel zamanlardaki tada da benzeyen, ama her çeşit doğa ürününü de aşan, eşsiz bir tat Selim'e ulaşıyordu.

Orada, gecenin karanlığında, çok uzun bir süre öpüşmek istedi Ada.

DOKUZ

Suadiye'deki eve, gece geç vakit döndüklerinde, salona geçilen holde, küçük bir koltuğa gömülmüş, gözlüklü, orta yaşlı bir adam, kitap okuyordu. Selim, 'Kim bu?' der gibi işaret etti Ada'ya.

"Eniştem," dedi Ada. "Teyzemin kocası. Hep polis romanı okur. *Yassıada*'dan çıktığından beri."

Adam, İngilizce polis romanından biraz başını kaldırdı. Gözlüklerinin arkasından onları belli belirsiz selamladı.

"Kulakları iyi duymuyor," dedi Ada. "Gel."

Salona, oradan da, geniş kapıları açılmış, salonla birleştirilmiş terasa çıktılar. Orada ince, demir bacakları üzerine, camdan bir üstlük oturtulmuş bir masa ile beyaza boyalı demirden sandalyeler vardı.

"Kahvemizi burda içelim," dedi Ada. Biraz sonra iki kahve getirirken, biraz da alçak olan masaya doğru eğildi, saçları dümdüz aşağıya doğru sarktı. Ağaçların kokusu geliyor, serinliyordu gece.

"Yaz geçiyor," dedi Ada.

"Evlenmen için erken ama, senle evlenebilirim," dedi Selim.

"Nerden çıkardın bunu?"

"Öyle duyuyorum."

Terastan salona geçerlerken Ada'nın annesiyle karşılaştılar. Ada, annesine tanıştırdı Selim'i.

"Kızınızla evlenmek istesek, ne dersiniz?" dedi Selim.

"Oh, hemen mi? Neden olmasın?" dedi kadın.

Geleneklerin ciddi havası içinde değildiler. Ama, 'Neden ciddi olmasın,' diye düşündü Selim.

Ertesi gün buluştuklarında, Selim, Ada'yı Fatih'teki küçük eve götürdü. Orada bir iki parça eşya ile yığınla kitap hâlâ duruyordu. Uzun uzun öpüştüler. Selim, Ada'nın bluzunu çıkardı. Ada, Bayan M. gibi, 'Ben kendim soyunurum,' demedi. Ada'nın eteğini çıkarmasına yardım etti. Geniş yatakta yatarlarken Ada, külotunun çıkmasına da izin verdi.

"Ben bakmayayım," dedi.

"Niye, utanıyor musun bu işten?"

"Utanmıyorum," dedi, güldü Ada.

"Niye bakamıyorsun?" Ada'nın gözleri havadaydı.

"Utanıyorum."

Çok güzel bir genç kız bedeni vardı Ada'nın. Sırtındaki küçük, sarışın tüyler, bronzlaşmış gövdesinin üzerinde çok güzel duruyordu. Pencerenin kapalı basma perdelerinden ışık vuruyor, loş odada Ada'nın güneş yanığı bedenini aydınlatıyordu. Kalçaları belirli bir yuvarlaklıkta, kadıncıldı.

"Sutyenini çıkarsana Ada," dedi Selim.

"Çıkaramayacağım."

Ada'nın öpüşmelerdeki, Selim'i zorlayan o güç yitmiş gitmişti. Bir sarhoşluktan ayılmış gibiydi, salt zihni işliyor, gövdesi geriye çekilmek istiyordu.

"Sutyenini çıkar Ada."

"Utanıyorum. İmkânsız."

"Bu durumda nasıl aşk yapabiliriz?"

"Bilmem. Bunu sen yapabilmelisin."

"Kendi kendime mi?"

"Hıı. Ben bakmıyorum."

Selim Ada'yı yeniden öptü. Ada Selim'in sırtına sarıldı.

"Şu sutyen olmasa," dedi Selim.

"Sutyen var. Utanıyorum."

"Bakirelikten kurtulmak istemiyor musun?"

"İstiyorum."

"O zaman çıkar şu sutyenini."

Sutyenini tuttu Ada. Eli arkaya gider gibi oldu.

"Çıkaramıyorum."

"Nasıl olsa yatacağız," dedi Selim. "Yarın seni babandan isteyeceğim. Belki o zaman daha rahat olacaksın."

"Yatmak istiyorum seninle," dedi Ada.

"Yatmaya hazır değilsin ama."

"Yatmalıyız."

"Deniz kıyılarında uzun uzun öpüşmelisin sen. İşin bu senin."

Artık işi şakaya vurmuşlardı.

"İlle çırılçıplak mı olmalıyım?"

"....."

"Şimdiye kadar ancak öpüşebildim."

"Bakireler..."

"Evet, korkunç bir orduyuz," dedi Ada.

Biraz sonra giyinmek istedi Selim.

"En iyisi yarın seni babandan istemek. O zaman, rahatça gezebileceğiz ve bana alışacaksın."

"Sana alışkınım," dedi Ada.

"Babanı tanıyorum," dedi Selim. "Bakalım, ne diyecek bana?"

"Evlenirsek, kaç yıl birlikte yaşayabiliriz?" dedi Ada.

"En az beş yıl. Belki de hep."

"Her şey çok hızlı değişmiyor mu? Nasıl o kadar uzun yaşayabiliriz?"

"Her şey değişiyor. İstediğin zaman ayrılabileceksin."

"Sen de."

"Beni düşünme. Ben, başımın çaresine bakarım."

"Çocuklarını ne kadar yalnız bırakan bir toplum," dedi Ada. "Bir yığın gelenek, yasak ve yalnızlık."

"Buz kırma gemileri gibiyiz," dedi Selim. "Yolu biz açıyoruz."

Evden çıkıp evin yanındaki boş, küçük bir arsadan yürüdüler, oradan ara sokağa, ardından da aşağıdaki trafiği yoğun caddeye ulaştılar. Eski yangın yerleriydi buraları; boş arsalara, birbirine yapışık, düzensiz beton yığını apartmanlar kuruluyordu.

ON

Ada'nın annesiyle babası yıllar önce, o daha henüz küçük bir çocukken, ayrılmışlardı. Annesi, Ankara'da bir büyük memuriyette çalışıyor; yazları, kız kardeşiyle, yeni cezaevinden çıkmış, eski politikacı eşinin evlerine, mevsimi geçirmeye geliyordu. Böylece Ada da annesiyle teyzesinin yanında kalabiliyordu. Kışları da Ada, bu yıl bitirdiği kolejde geçirmişti.

Ada'nın babası avukatlıkla uğraşıyor, yalnız yaşıyordu. Selim, partiden uzaklaştırılmadan önce adamı birkaç defa görmüş, bir defasında da, aynı otomobille parti propagandası için yakın bir kente gidip gelmişlerdi.

Selim, Ada'nın babasının oturduğu eve gitti. Kapıda Ada'nın da kendisini karşılayacağını umuyordu. Kapıyı açan sadece Ada'nın babası oldu. Selim, sabahleyin Ada'ya telefon ettiğinde, Ada:

"Babam seninle konuşmak istiyor," demişti.

"Nasıl, iyi karşılıyor mu bu işi?" diye sormuştu Selim.

"Bilmiyorum. Biraz kızdı. Ama hep böyledir. 'Onunla bu konuyu konuşmak, tartışmak isterim,' dedi."

"Konuşmaya geliyorum öyleyse."

Merdivenleri çıktılar, orta kata, oturma odasına benzer bir yere geldiler.

"Buyurun," dedi Ada'nın babası. Selim, odadaki koltuklardan birine, tüyleri biraz dökülmüş, kadife, eski tarz bir koltuğa oturdu.

"Ziyaretinizin amacını biliyorum," dedi adam. Kırmızımtırak esmer yüz derisinin renginden kolay anlaşılır gibi

olmasa da, heyecanlıydı. "Sizinle bu konuyu tartışmak isterim."

"Konuşalım," dedi Selim. "Ada size bahsetmiştir. Evlenmemize izin vermenizi istiyoruz."

Selim'in hemen konuya girişi karşısında, Ada'nın babası daha da heyecanlanmışa benziyordu.

"Evlenebilirsiniz tabii," dedi adam. "Ada on sekiz yaşını geçti. Kendisi karar verebilir. Kendi kendinize mi aldınız bu kararı? İnşallah Ada, henüz bakire." Heyecanı artmış gibiydi. "Tabii bakireliği ortadan kalkmışsa, evlenmenizden başka çare yok. Ama bilmiyorum, belki de..."

Bu çeşit bir sorunun konuşulmayacağını sanan Selim şaşırmıştı bu defa. Ama kendini çabuk topladı.

"Bilmiyorum," dedi. "Sorun bu mu? Herhalde hâlâ bakire."

Adam, masanın yanında yer alan bir koltuğa oturmuş, biraz rahatlamış gibiydi.

"İşte burada yalnız yaşıyorum," dedi. "Bürom alt katta. Aslında bu ziyaret beni çok duygulandırmadı desem yalandır. Ada'nın annesiyle evli olduğumuz dönemleri hatırladım. Ayrıldıktan sonra perişanlığımı düşündüm. Bu işlerde, ben de, ben de perişan oldum."

Selim, pencereden biraz ötede görünen yapılara, aşağıdaki caddenin pazar günlerine özgü ıssızlığına baktı.

"Sizinle aynı partide çalıştık," dedi.

"Bu konuyu sizle tartışmak istemiştim. Aslında bir *'entelektüel'* olarak size bir diyeceğim yok, beğenilecek bir aydınsınız. Bazı konulardaki cesaretinize de hayranım. Ama iki şeyi birbirinden ayırmak gerekli. Kızıma bir koca olabilir misinizi? Bir aydın olarak çok parlak bir insansınız..."

Utandığını belirten bir iki kısa sözcük söylemek zorunda kaldı Selim. Ada'nın babası konuşmayı sürdürdü, şimdi daha bir konuşmak istiyordu:

"Demin de söylemiştim. Ada'nın annesiyle boşanmamızdan sonra perişan oldum. Ama daha çok onu, karımı

perişanlığa sürükledim. Niçin Ada'nın annesiyle boşandık? Soğuktu, benim heyecanımı, sıcaklığımı anlamıyordu. Yeni evliyken, Yedek Subay Okulundan izinli çıktığımda, koşarak, heyecanla eve geldiğim günleri hatırlıyorum. Soğuk bir 'merhaba'yla karşılardı beni. Ardından hep başka kadınlarda mutluluğu aramaya başladım. İşi o kadar ileriye götürmüştüm ki, bazen karımın da olduğu bir toplantıya girdiğimde, çevreme bakınırdım. Hemen hemen bütün kadınlar yatmış olduğum kadınlardı. Bilmem anlatabiliyor muyum? Bir kadının onuruyla bu kadar oynayamazdım. Ve ayrıldık. Karım çok üzüldü. Bir daha da başka bir erkekle ilişki kuramadı, sanırım. Kızımın evliliğinin böyle olmasını istemem."

"Bilmem ki," dedi Selim. "Gerçekten şimdi size kızınızla hiç ayrılmayacağız, diye nasıl bir söz verebilirim. Sanırım, Ada da veremez bu sözü. Ben onunla rahat edebileceğimizi sanıyorum, ama belki o da mutlu olmayabilir bu beraberlikte."

"Doğru, ama Ada evlenmeli, mutlu olmalı, ayrılmamak üzere bir evlilik yapmalı."

"Böyle bir söz versek inanır mısınız?"

"Ah, kendimi yanlış anlatmayayım size," dedi adam. "İki insanın sevişmesine karşı değilim. Annem, dul kalmıştı. Ben onu kıskanır, küçük bir çocukken annem, bir adamla ilişki kuracak diye içim ürperirdi. Sonra, annem öldü, ben onun ölü gövdesini gördüm. Dipdiri bir gövdeydi. Üzüntüye boğuldum. 'Keşke annem aşk yapsaydı,' diye düşündüm."

"Ada evde değil mi?" dedi Selim.

"Evde, yukarıda. Belki gelecek."

Adamın düşüncelerini şaşkınlıkla, yeni yeni anlıyordu Selim.

"Bilmem anlatabildim mi? Ada, evlenince mutlu olmalı. Bir daha da boşanmamalı."

"Belki de boşanmayız," dedi Selim.

"Siz çok iyi bir aydınsınız. Ama Ada'ya iyi bir koca olamazsınız. Ada, biraz daha başka çeşit bir adamla evlenmeli. Bir mühendisle evlenmeli örneğin. Ada, aydın değil. İki yazı bile çevirtemedim kendisine yabancı dilden. Sevmiyor bu türlü şeyleri."

"Peki," dedi Selim.

"Belki iki kişilik taşıdığımı düşünüyorsunuz. Ama insan, kendisine bu kadar yakın bir sorunla karşılaşınca..."

"Ada'yla görüşmemize engel olmazsınız sanırım," dedi Selim.

"Kendisi bilir," dedi adam.

Selim, Ada'nın aşağıya inmeyeceğini şaşkınlıkla anlamıştı. Nedenini kestiremediği bir şeydi bu. Ada, bir günde, bambaşka bir kişi olmuştu da, Selim'den bütün bütüne mi uzaklaşmıştı? 'Bir daha Ada'yı göremeyeceğim,' diye düşündü Selim. Ama ardından, yiter gibi olan sevgilinin bıraktığı ıssız boşluğu cesarete benzer bir duygu doldurdu. 'Bütün bunlar, bütün bu küçükburjuvalar, burjuvalar ne yaparlarsa yapsınlar, hiçbirine aldırış etmeyeceğim,' diye düşündü. 'Ada'yı bir daha görmesem de, aldırmayacağım bu işe. Kendi yolumda yürüyeceğim.'

"Ben artık gideyim," dedi Selim.

"Size bir şey ikram edemedim," dedi Ada'nın babası. "Yalnızlık işte."

"Allahaısmarladık," dedi Selim.

Selim, merdivenleri inerken, "Güle güle," dedi adam.

Son günlerde, hemen her gün Ada'yla beraberdiler. Ada'nın bedeninin güzel varlığına çabucak alışmıştı Selim. Issız kaldırımda yürürken birden Ada'nın yanına yaklaştığını, arkadan koşarak geldiğini sandı. Sola döndü. Kimseler yoktu. Orada, köşeye düşen küçük bir dükkânda iki turist alışveriş ediyorlardı. Uzun saçlıydılar. Ada, şimdi Selim için uzak, yiten bir imgeden başka bir şey değildi. Akşamüzeri vaktiydi. Pazar gününün tenha sokaklarında, tek tük geçen otomobillerden başka kimsecikler yoktu.

Pazartesi günü de Ada'dan hiçbir haber çıkmadı. Selim, içinde var olup da yitirmiş olduğu bir şeyin acısını duyar gibi oluyordu. 'Hiçbir şeye, başka hiçbir şeye benzemiyor bu iç acıları' diye düşünüyordu. Maddi bir şeyin yitişine benzemiyorlardı, belirsiz, tanımlanamaz bir içsel boşalıştılar, bir organın yitişi gibi bir şeydiler, ama gene de bir organın yitişine göre daha belirsizdiler, insanın neresinin sızladığı, iç kanamanın nereden başladığı bilinemiyordu, acı bütün varlığı sarıyordu. Zaman, sadece zamanın geçmesi gerekiyordu, zaman açılan yarayı kapatabiliyordu.

'Otuz yaşına geliyorum,' diye düşündü Selim. 'Otuz yaş hem güçlerin bir özsuyu gibi biriktiği yaş, hem de kişiliğin artık oturmaya başlaması gereken yıl. Ama bir yaşama biçimi bile bulmuş değilim kendime henüz. Doğru, ilkelerim var: kendini satmamak, burjuvazi yanında yer almamak... Bir başkaldırı, sevecen, ama ödün vermez bir davranışlar dizgesi. Ama, iç yaşamım hâlâ dengesini bulmuş değil. Tersine, savrulup duran bir ruh!' Rimbaud'nun ünlü ikiliğini ansıdı, eleştirilerini yazdığı düz beyaz kâğıtların bir köşesine yazdı:

"Ô saisons, ô chateaux!
Quelle âme est sans défaut?"

Annesiyle, babası, otuz yaşına bastığı için onu evlerine çağırmışlardı. Selim de erkence gitmişti; annesinin evindeki çalışma odasına oturup çalışır gibi yapıyor, kendini oyalıyordu.

'Günahsız ruh var mı?'

On yıl kadar önce, üniversite öğrencisiyken yaşadığı bir gönül macerasını anımsıyordu. Kızla ilişkilerinde, bir süre sonra, kızın ailesinin tutuculuğu, zenginleşme istemi, törelere bağlılığı gelip de nasıl ilişkilerinin ortasına bir duvar çekmişti. Uykusuz geçirdiği bir geceyi düşündü Selim: Aslında sorunun geleneklerle, insanın başkaldırısının çatış-

ması olduğunu biliyordu. 'Keşke töreler içinde kalsaydım,' diye düşünmüştü. 'Geleneklerin sana gösterdiği yol: meslek, ailece, sırası geldiğinde evlendirilme, törelerin gerektirdiğini yapıp durma.' Ama mümkün müydü bu? Sonraları Selim, düşündüğüne bile utanmıştı. Silik bir insan olmayı düşlemişti. Silik, sıradan, göze çarpmayan biri. O kadar ki, ilişkisi olan hiçbir çevrede, biraz göze batan bir kadın ona bakmasın. Hemen hemen hiçbir kadın onunla ilgilenmesin. Belki, sonra, ilerki yaşlarda sıradan bir kadınla, bir *insancık*'la bir araya gelirlerdi. Bütün silik insanları, çalışan, ezilen, giysileri göz almayan, modern yaşamla ilgili hiçbir iz taşımayan yığınla insanı gerçek bir gıptayla düşünmüştü. Akşamları bir kadeh rakısını koyup evinin önünü sulayarak oturan o alçakgönüllü bütün bir halk!

Biliyordu ki, artık yaşadığımız çağda *bunaltı* gelecekti; erken ya da geç. Burda ya da başka yerde. Bütün o bir köşeye çekilmiş, alçakgönüllü yaşayan insanlara da gelecekti, bilinmeyen bir yaşta bunaltı. Öyle bir çağdaydı ki, bunalım mutlaka gelecekti: kırk yaşında ya da altmış yaşında. O zaman Selim, ilk gençlik yıllarının, şimdi ona belirsiz gelen imgelerini ansıdı. Öyle ki, yetişme çağından başlayarak, çekingenliğe varan bir onur duygusuyla dolu olduğunu düşündü. Kendisine ilgi gösteren hiçbir kadının ardına düşmemişti. Ona ilgi gösterenlerle, rahatsız etmeyici bir ilgi kurmuş, kimseye ısrar etmemiş, kendini öne sürmemişti. 'Ada'yı arayayım,' diye düşündü. 'İlk olacak bu. Israr etmek de değil. Ortada anlamadığım bir durum var. İlk defa üstüne gideyim bir kadının.' Sorunun başka yanlarını da düşündü: İlk gençlik yıllarının gururla dolu çekingenliği dışta tutulursa, burjuvaziye kinlenip kendi sınıfsal konumunu anladıktan sonra zengin tabakadan kızlarla kadınlara, sınıfsal gururu –ya da gurur haline getirdiği saplantısı yüzünden– gönülce fazla yakın olmamıştı. Ama, Ada, zengin sınıftan değildi. Selim'i Ada'ya yaklaştıran sınıfsal bir saplantı yoktu. Aynı düzeyde, birbirine yaklaşan iki insandılar. Ada, yirmi yaş çevresinin güzelliğini taşıyor, teni Selim'in hoşuna gidiyordu. Arayacaktı Ada'yı.

Telefonu aldı, akşamın yaklaştığı saatte Ada'nın babasının numarasını çevirdi. Ada'ydı açan telefonu.

"Ada?"

"Efendim."

"N'oldu sana. Anlayamadım. Niçin babana geldiğimde benim yanıma çıkmadın?"

"Ah, Selim, anlatamam sana."

"Beni sevmiyor musun Ada?"

"Seviyorum."

Anlayamadığı bir gürültü oldu. Ada:

"Bırak baba," dedi.

"Söyle Ada."

"Babam burda. Konuşmamıza izin vermiyor."

"Dinle beni. Kaç gel. Yarın akşam kahvede bekleyeceğim seni. Akşam yediye kadar gel. Bavulunu al gel."

Ahizenin öteki yanına Ada:

"Yapma baba," dedi. Ada'yla babası arasında bir çekişme olduğu anlaşılıyordu. 'Ne ilkel bir durum,' diye düşündü Selim. Ardından, cesaretli davranmış olmanın rahatlığı içinde, yeniden:

"Yarın bavulunu al, kahveye gel," dedi.

"Peki," dedi Ada.

Selim, karar vermiş insanların derin rahatlığını duydu. Şimdi, annesi ve babasıyla doğum günü yemeğine gidebilecekti.

Tünel'e giden ara sokaklardan birinde, yaşlı beyaz Rusların işlettiği bir lokantaya gittiler. Yaz sonuydu. Yüksek tavanlı lokantanın henüz mevsimi gelmemişti. Ama, ılık yaz gecesinde, gene de dört beş masayı dolduran müşteriler vardı. Servis yapan kadına, salçalı bir et yemeği ısmarlarken Selim, 'Otuz yaşında, tuhaf bir yaş günü. Acaba bu toplumda yaşamamalı mıyım? Kendimi mi öldürmeliyim?' diye düşündü.

ON BİR

Kahve tenhaydı. Pascin şimdi de en yakın arkadaşı olan eski karısıyla oturuyordu. Selim, Ada'nın babasının evinden kaçıp gelebileceğine pek de inanamıyordu; kahvenin terasına birkaç basamak merdivenle çıkarken. Pascin'le eski karısını görmek onu ferahlattı.

Coşkuyla bağırdı Pascin:

"Nihayet gelebildin. Kaç gündür nerdesin?"

"Ah, Pascin, başıma gelenleri bir bilebilsen."

Kadın büyücek, biçimli yüzünü hafif bir merakla buruşturdu:

"Gene bir aşk hikâyesidir," dedi.

"Aşk hikâyesi," dedi Selim. "Kız, bugün evinden kaçabilirse, buraya gelecek. Bavuluyla buraya gelecek."

"Yaşa be!" dedi Pascin. "Yaşamak buna derler işte. Yaşıyorsun sen. Şu olaya bak. Kız bavuluyla kahveye gelecek."

"Ama hiç ummuyorum," dedi Selim.

"Gelemez mi?" dedi kadın.

"Aşka bak."

"Geleceğini hiç ummuyorum. Kaçamayacak. Babasından korkuyor."

"Kaçar," dedi Pascin.

"Bakalım."

Bulvarın kıyısında, yüksekçe bir set üzerinde, yaz mevsimi boyunca ön camları kaldırılan, kışın yeniden yerine konulan bir kahveydi bu. İstanbul'da, açılıp da, üç beş yıl açık kalan, belli bir müşterisi varken, patronunun vergi

kaçırmak için birdenbire dekorunu değiştirdiği kahvelerden biriydi. Pascin hep kahveye gelirdi. Sabahları da... Selim'e anlatmıştı: Pascin, elli beş yıla yaklaşan yaşamı içinde bir defa, altı yedi ay için Paris'e gitmiş –arkadaşlarımdan para toplayıp gittim demişti– iki defa da Ankara'ya. Geçimini sağlayan derginin baskı işleri yüzünden ayda birkaç defa Cağaloğlu'na iner –orada gençlik yıllarında gazetecilik yapmıştı– öteki zamanlarını hep Tünel'le Harbiye arasındaki kahvelerde geçirirdi. Sabahları, bu kaldırım kahvelerinde oturup şiir yazıyor, notlar alıyordu. Akşamüzerleri, öğle yemeğini iyi havalarda Boğaz'da yedikten sora, gene sabahki kahvelere dönerdi.

"Boğaz'a gittik," dedi Pascin. "Çok güzeldi. Sonra rüzgâr çıktı. Buraya kahveye döndük."

"Rumelihisarı'nda yemek yedik," dedi kadın. "Balık, salata, bir şişe de şarap."

"Selim, bunları dinleyebilir mi?" dedi Pascin." Düşün, bir kadını, genç bir kadını bekliyor o."

Her zaman kadın aşklarından, fırtınalı kadın aşklarından yana olmuştu yaşamında.

"Bekliyorum, ama pek de bekliyor sayılmam. Umudum az," dedi Selim. Servis yapan kızdan bir çay istedi. Ardından, "*Ömrümüzün Günleri*," dedi.

Akşamüzerinin serin rüzgârı çıkmıştı. Güneş, karşıdaki alçak yapıların üzerinden ve bulvarın ortasını dolduran büyük ağaçların dalları arasından batmıştı. Şimdi, o ağaçların içinde, bir daldan ötekine çığlıklar atarak uçuşan kuşların sesleri duyuluyordu. Yaz sonunun, henüz büsbütün kalabalıklaşmamış kaldırımlarından, bazen yaşlı bir çift, bazen birkaç genç insan ya da çevredeki otellerde kalan turistler geçiyorlardı.

"Bir kız geliyor kahveye doğru, o olmasın," dedi kadın.

"A, Ayşe bu."

"Kim dedin?" diye sordu Pascin.

"Ayşe. Ada'nın arkadaşı."

Esmer, uzun saçlı Ayşe geldi. Hafifçe gülümseyerek Selim'e yaklaştı.

"Ada," dedi. "Ada, gelemedi."

"Otursana Ayşe," dedi Selim heyecanla. Selim'in yan masadan getirdiği hasır sandalyeye Ayşe oturdu.

"Ada, beni gönderdi," dedi Ayşe. "Gelemedi. Babası 'kendimi öldürürüm,' demiş."

"Vay," dedi Pascin. "Şu işe bak."

"Aslında yapmadığını bırakmadı adam. Kızını tabancayla tehdit etmiş. Eve kilitlemiş. Yanında yatırmış geceleri kaçar diye. Sonra da 'kendimi öldürürüm,' demiş."

"Bu kadar büyük bir sorun muydu?" dedi Selim.

"Kızıyla bugüne kadar pek ilgili değildi," dedi Ayşe. "Birden büyük bir ilgi başladı."

"Ada başaramadı," dedi Selim.

"Belki, sonra, kimbilir..."

"Bir şey yapamazdı babası. Yenildi Ada."

"Senin bayılacağın hikâyeler," dedi kadın Pascin'e.

"Boş verin," dedi Selim. "Öyle ya da böyle."

"Müthiş bir şey," dedi Pascin.

Ayşe, bütün deneysiz genç kızların tedirginliği içindeydi, kahvede rahatça oturamıyordu. Selim bunu anladı, ama 'Ziyanı yok,' diye düşündü, 'bu tedirgin kızların hali belki de daha iyi. Deney kazanmış kadınların deneyleri sonuçta, bir erkekle, bir yığın da hayal kırıklığıyla bezenmiş bir yorgunluktan başka ne ki.'

"Yemeğe Rejans'a gidelim," dedi Pascin.

"Hı."

"Senin de vaktin var mı Ayşe?"

"Var," dedi Ayşe. Şimdi çok daha kararlı, kendine sahip bir genç kıza benziyordu.

"Orada, kızarmış tavuk getirecekler bize," dedi Pascin.

"Şimdiden acıktın mı?" dedi kadın. "Ben daha acıkmış gibi değilim."

"Votkaları içince acıkırsın," dedi Pascin ona.
"İyice bir votka içelim," dedi Selim.
Ayşe:
"Benim de çok hoşuma gidecek," dedi.

Akşamın karanlığı yaklaşıyordu. Bulvarın karşı tarafına, Talimhane'ye sapan arabaların döndüğü köşeye geçtiler. Pascin hemen bir taksi çevirdi.

"Votka bütün yalnızlıkları hafifletir, düş kırıklıklarının arasını düşle doldurur," diye mırıldandı Selim.

ON İKİ

1965 yılı 'genel seçimleri'nden iki gün önce Taksim Alanında Türkiye İşçi Partisinin seçim mitingi yapıldı. Öylesine kalabalık bir mitingdi ki, Selim'in belleğinde, henüz yirmi iki yaşında bir öğrenciyken izlediği, 1957 İnönü 'seçim mitingi' ile ölçüştürülebilirdi. Ama alanı şimdi, belki daha da canlı olan, daha büyük bir kalabalık dolduruyordu.

Selim, partiden uzaklaşmak zorunda kalmıştı, ama gene de her şeyin çözümünün sol bir partinin savaşımına bağlı olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden Taksim Alanındaki mitinge heyecanla katıldı. Kendisi Parti dışı kalsa da olurdu, Partinin seçimlerde büyük bir başarı kazanması, bütün çektiklerinin nedeni sandığı burjuvaziye bir ders olacaktı. Pazar günü yapılan seçimlerde de eski mahallesine gidip İşçi Partisine oy verdi.

Ertesi akşam seçim sonuçları belli olmuştu. Selim'i işyerinden Erten aradı.

"Çok canım sıkılıyor. Akşamüzeri buluşalım," dedi.

"Nerde?"

"Kumkapı'da."

Kumkapı'da eski alana sırtlarını dönüp oturdular. Dört beş yolun birleştiği bir alandı, çevreyi eski Ermeni yapısı evler dolduruyordu. Okul dönemlerinden bu yana gittikleri meyhanede artık alanın görünüşü onları ilgilendirmiyordu.

"Biliyor musun, ne kadar aşağı bir durumda olduğumuzu," dedi Erten.

"Seçim sonuçları çok kötü," dedi Selim.

"Vietnam'daki insanlar mutlaka bizden daha mutludurlar," dedi Erten. "Onlar savaşıyorlar hiç olmazsa. Burda herifler seçimle kolayca işbaşına geliyorlar."

Roka salatası, beyazpeynir, biraz da tekir balığı kızartması geldi. Meyhanede hafta başlarında görülen bir tenhalık vardı.

"Bir kızla tanıştım," dedi Erten. "Dur şuna telefon edeyim. Belki gelir."

Telefona gitti, geldi.

"Yurtta kalan bir kız," dedi.

"Öğrenci ha?"

"Öğrenci."

"Bütün yaşamamız böyle mi geçecek?" dedi Selim. Erten'in erken oluşmuş kötümserlik duyguları ona da bulaşmış, içini kavramıştı. "Hep aynı güçler. Bilinçten yoksun bir kitle."

"Kendi mahalleme çekilsem. Orada sadece Parti için çalışarak yaşasam. Küçük, kenar bir mahallede. Artık hiçbir şeye özenmeksizin."

"Bir süre sonra vurulursun," dedi Selim. "Bir ölçüde bir parti hareketi oldu, kıyıdaki köşedeki partilileri vurmaya başladılar."

Biraz sonra, saçları kıvırcığımsı, ince yapılı bir kız geldi.

"Gel," dedi. "Bak tanıştırayım. Bu Selim."

Eski alana yumuşak gece iniyordu. Alanı çevreleyen meyhaneler elektriklerini yakmışlardı. Işıkları yansıyordu. Sarımtırak yüzlü, sıvaları dökülmüş yapıların üst katları karanlığın içinde kalıyordu. Alanın çevresine tezgâhlarını yerleştirmiş balık, meyve satanlar, eski karpit lambalarının yerini tutan elektrik ampullerini yakmışlardı. 'Bayan M. buralara gelip bohem hayatı yaşamak istiyordu,' diye düşündü Selim.

Güneşte otururşunuz. Yaz güneşine göre rengi koyulaşmış güneş ışığı üzerinize vurur. Artık güneşten kaçmıyorsunuz. Sırtınızı ya da yüzünüzü güneşe verip oturuyorsunuz. Dalları sallayan hafif bir rüzgâr var. Yaz mevsiminin ıssızlaşmış caddeleri, kalabalıklaşmaya başlar. Güneyden, Adalar'dan, Karadeniz kıyılarındaki köylerden dönen kazancı yerinde insanlar ortaya çıkar. Güneş yanığı tenleri matlaşmıştır. Kışı nerelerde geçireceklerini düşünmeye başlarlar. İşte sonbahardır bu. Gecekondu mahallelerinin gittikçe büyüdüğü, İstanbul kentinin bütün çevresine yayıldığı, vadileri, tepeleri doldurduğu, köy toplumunun alttan alta hızla yayıldığı kentte, gittikçe azalan, kentin ortasında oturan, geniş bulvarlı birkaç mahalleye sığınmış insanlardır bunlar. Ama çoğunlukla tek katlı, eskiden kurulmuş olanları bir Anadolu kenti gibi büyümüş, yaygınlaşmış yapılarıyla, yüz binlerce insanı barındıran bu çamurlu, tozlu, toprak yollu, kanalizasyonsuz, yolsuz mahallelerde ilk solcu örgüt merkezleri de açılmıştır. Oralarda yaşayan genç insanlar arasında, hızla okuyan, her gün kentin ortasına gelip çalışan, merkezdeki bir avuç aydınla ilişki kuran, bir yığın genç solcu vardır. Çevrede büyüyen uğultu kentin ortasına doğru yayılmaktadır.

Ayşe, kahvede Selim'i buldu. O günlerde Selim, yediği darbenin gittikçe buruklaşan, artık bir içsel haz, derin bir duygu haline dönüşen acısını yaşıyordu. Ada'nın ona gelemeyişi Selim'de deneyle kazanılmış bilgeliğe benzer bir duygu yaratmış gibiydi. Terk edilmiş olmak onu güzelleştirmiş, davranışlarına bir çekicilik vermişti sanki.

"Ada Ankara'ya gönderildi," diyordu Ayşe. "Annesi Ankara'ya dönmüştü. Babası artık onun sorumluluğunu taşıyamayacağını öne sürdü. Oysa kız yatılı okuldan kurtulalı üç beş ay oluyordu, babası da onun sorumluluğunu hiç taşımış değildi. Annesinin yanına gitmeye kandırdı kızı. Ada, Ankara'da şimdi."

Yarası artık çıplak yaralar gibi acımayan, kendi kendini onaran Selim, içine battığı aşktan doğan duygululukla Ayşe'ye bakıyor, onun yüzünün esmerliğindeki değişken duyarlıkları izliyordu. Ayşe, gri bir kostüm giymişti. Saçlarını, kahveye daha önce gelişindeki gibi, ortadan ikiye ayırmamış, başının arkasına rahat bir biçimde toplamış, belli belirsiz de makyaj yapmıştı. Küçük, yuvarlak masada, Selim'in karşısında otururken, boyutları büyük olmayan klasik bir resmi andırıyordu. 'Varlıklı bir ailenin çocuğu olduğu belli,' diye düşündü Selim. 'Ama bu konuda bir şey sormayacağım kendisine.'

Yaşadığı duygusal sarsıntılardan sonra Selim, düşleriyle gerçekler arasında doğan uyuşmazlığın, biraz da kendisinin düşünsel saplantılarından geldiğine inanıyordu. Doğru, her şeyi çevreleyen toplumdu, bütün bağlantıları kuran, yozlaştıran, bazen de başlangıcından düş kırıklıkları yaratan, duyguları indirgeyen, güzelim fantezilerle kurulmuş ilişkileri bayağılaştıran, başarısızlık gibi görülen şeylerin ardında, o elle tutulmayan maddesel yapısıyla yer alan, insanı çevreleyen, mutsuzlukla başkaldırıyı yaratan, hepsi hepsi toplumdu. Ama Selim de kendisini olayların akışına bırakmamakla, birtakım tasarımların, kesin düşüncelerin yönlendirmesiyle davrandığına inanmaya başlamıştı. Apaçıktı durum: Toplumun kendisine verdikleriyle yetinmek istemiyordu Selim, bu duruma *baş kaldırıyordu.*

"Kendimi güçlü duydukça, bu önümüze sürülen ahlaka boyun eğmeyeceğim," dedi.

"Kendini güçlü duymayınca? Yaşlanınca?"

"O zaman herhalde toplum, bize doğru, bizim düşüncelerimize doğru gelmiş olur."

Ayşe bir şey söylemek istedi, ama söylemedi. Elinde, anahtar takılı küçük bir zincirle oynuyordu.

"Bir gün şokakları insan sesleri dolduracak," dedi Selim.

Ayşe, derin, kapkara gözlerle ona bakıyordu. Selim, içinden yükselen, boğazına kadar gelip orada düğümlenen

duygunun gerçekleşeceğine, daha da artan bir güçle inanıyordu. "Her şey, her şey değişecek," dedi. "Tek kaygım..." Kaldırıma, sokağa, ilerideki ağaçlara bakıyordu. "Değişmelerden sonra, bizim tanıyamadığımız bir dünya çıkmasın ortaya."

ON ÜÇ

O sırada, Ada'nın Selim'e gönderdiği bir mektup Selim'i derinden sarstı. Doğrusu yalnızlığı içinde her şeyin küllenmesini bekliyor, kendisinden birdenbire uzaklaşan kızın açtığı yaranın, bu güzel sonbahar içinde sessizce kapanmasını umuyordu. Bir ölçüde de kendini aldatıyor, 'Bitti artık, unutuldu, kapandı gitti işte,' diye düşünüyordu.

Ankara'da, annesinin yanındaydı Ada. Selim'e, onca sessizlikten sonra yazmayı göze aldığı mektubunda,

"Geçen zamanla duygularımda bir değişiklik olmadı. Sabaha karşı deprem oluyormuşçasına belli belirsiz bir sarsıntıyla uyanıyorum. Sinirlerim bozuk. Uyku uyuyamıyorum. Uyuduğum zaman da kötü düşler görüyorum. Garip bir de korku var içimde. Nedenini bilmiyorum," diye yazıyordu.

Çatı katındaki evine çıkarken, girişteki mermer kenarlık üzerinde bulduğu, yazıdan da hemen kimden geldiğini anlayıverdiği mektup, Selim'in üzerinde cama atılmış bir taş gibi sert, sarsıcı bir etki bıraktı. Ardından, evinde, kırlara bakan arka terasta mektubu okurken Ada'nın kumral, yanık teninin çok yakınına geldiğini, onun saçlarının kokusunu duyar gibi olduğunu sandı. 'Ne kesin, ne kötü bir yok oluş, nasıl da bir yitirme bu' diye düşündü. Devrilen, yanda uzanan kentin sonsuz buğuya gömülü mahallelerinin üzerinde sarıp sarmalanmış turuncu bir top gibi yuvarlanan güneşin aydınlattığı bütün bu yöreye baktı. Akşam serinliği çıkıyordu. 'Unutmalıyım, unutmalı-

yım,' dedi kendi kendine. 'Her şeyi bir anda bıçakla keser gibi kesiverdi Ada. Değil mi ki o, bağımsız olmayı, baş kaldırmayı beceremedi, unutmalıyım onu.' Mektubu, yatak odasındaki komodinin üzerine koydu, ardından salona geçti, kendisine kişilik kazandıran bir davranışla oturduğu küçük çalışma masasında yazmakta olduğu siyasal bir yazıyı sürdürmeye çalıştı.

Sabahleyin nereye gideceğini bilmeden sokağa çıktı Selim. Şişli'nin çevresine yerleşmiş yeni mahallesi, birbirine yapışık kurulmuş beş altı katlı, bazısının önyüzü dar, bazısının geniş apartmanlardan oluşuyordu. Birbirine koşut yollar, apartmanların bittiği boş alanlara doğru uzuyor, bu asfaltlanmış yolları, daha dar yollar diklemesine kesiyordu. Çoğunlukla orta tabakadan Yahudi ailelerin oturdukları yerlerdi buraları. *Kuledibi*'ndeki eski *getto* dağılmış, orta halli Yahudi aileleri buralara taşınmışlardı. Selim, eski gettonun İtalyan ve Fransız yapısı, geçen yüzyılla, bu yüzyılın ilk yıllarının özelliğini taşıyan yığma yapılarını düşündü... Sonsuzca bakımsızlığı, tozlanmaya bırakılmış yüzleri süslü, güzelim yapılar... Burdaysa, apartmanların hiçbir mimari özelliği yoktu: Beton bir iskelet dökülmüş, ara sıra tuğlayla zevksiz, tekdüze apartman katları yapılmıştı. Uzun yolun sonunda, Şişli'nin daha eski yörelerine, dükkânların, kasapların ve balıklarını içleri kırmızı boyalı, büyük, yuvarlak, tahta tepsilerde sergileyen balıkçıların bulunduğu, şimdi artık, birtakım küçük geçitlerin de yapıldığı, çarşımsı bir yere geliniyordu. Selim, Galatasaray'daki, eski geçitleri düşündü: Avrupa Geçidinin üstü camlarla kapalı, vitrinli, duvarları heykelciklerle süslü, sarımtırak iç görünüşünü. Burada, Şişli'deki geçitler irili ufaklı dükkânlarla, mağazalarla doluydu.

Oradan küçük alana, sonradan Osmanlı dönemine özenilerek yapılmış bir caminin önünden, otobüslerle, *dolmuş*ların kalktığı alana varılıyordu. Burada sabahları işlerine gitmek için acele eden bir kalabalık bulunurdu. Akşam-

ları o kalabalık, kadınlı erkekli, yorgun, evlerine dönmeden önce alışveriş ederdi. Çok varlıklı insanlar, İstanbul'da iyi yaşamayı başarıyorlardı. Kentin dışında, kendilerine yeni mahalleler kuruyorlar, gittikçe artan kalabalıktan, kentin içindeki sıkışıklıktan şoförlerinin kullandığı özel arabalarla sıyrılıyorlar, alışverişlerini de uşaklarına yaptırıyorlardı. Çok geniş bir orta tabakaysa bütün gün bu sıkışıklığın içinde yaşıyordu.

Selim, alttaki sokakta, en sondaki apartmanda Pascin'in küçük evini düşündü. Pascin, evde oturmaktan sıkılıyor, evde oturduğu zaman duvarlar ona daralıyormuş gibi geliyor, sabahtan başlayarak kendini, garsonları ile işletmecileri tarafından çok iyi tanındığı, kollandığı kahvelere atıyordu. Birçok tecrübeli garsondan duymuştu Selim: Garsonlar onu, saçlarını kadın aşkları yüzünden dökmüş, servetini kadınlar için harcayıp fakirleşmiş, çok görmüş geçirmiş biri sanıyorlar, ona saygı gösteriyorlar, çok da seviyorlardı. Bu yüzden bütün gün bir kahvede otursa da, ara sıra başka yerlere gidip gene kahveye dönse de, durmadan garsonlardan birşeyler ısmarlaması ve ödemesi gerekmiyordu.

Selim, çoğu sabahları olduğu gibi, alandan aşağıya uzanan bulvarın, Taksim tarafına daha yakın kahvelerinden birinde ona rastlayacağını biliyordu. Çoğu günlerini dolduran, tat aldığı bir şeydi bu: Daha geniş, daha görkemli olan bulvarı, yürüyerek inerdi. Bazen geniş kaldırımlar üzerinde yürür, bazen de ortaya, ağaçlar arasındaki dar kaldırıma geçerdi. Orada sabahın gölgesiyle serinlenen bulvar kahvelerinden birinde Pascin mutlaka vardı. Onunla her şey konuşulabilirdi.

Selim, bugün de bulvardan inerken Pascin'in oralarda olacağını, sabahın tenha kahvesinde birbirlerini göreceklerini, Pascin'in ona el sallayacağını, kendisinin de ona doğru gideceğini biliyordu. Sadece, Ada'nın mektubundan söz edip etmemeye karar veremiyor, artık sona erdiğini dü-

şünmesine, kesinlikle sırt çevirdiğini sanmasına karşın, bu ilişkinin gelecekte sakladığı yeni hayal kırıklıklarının belirsiz kaygısını duyuyordu.

Ama, Pascin'i görünce konuyu hemen açacağını anladı.

"Ne iyi, ne iyi," dedi Pascin bağırarak. "Şu sabahın güzelliğine bak."

"Ben de işe gitmesem de her gün buraya gelsem," dedi Selim.

"Sıkılırsın."

"Ada'dan mektup geldi."

"Müthiş bir şey," dedi Pascin. "Ya Ayşe?" dedi ardından.

"Ada'nın arkadaşı o. Onunla bir ilgim yok ki."

"İmkânsız," dedi Pascin. "Sen onunla ilgi kurmasan bile, o seninle kurar."

"Zihnimi karıştırıyorsun," dedi Selim.

"Zihin mihin. Hepsi bu işte. Hepsi korkunç. Yaşamak korkunç. Sen şimdi yaşıyorsun. Tam canlı hayatın içindesin. Sonra, sonra... çok sonra toplarsın ürünlerini. Benim gibi. Kimseyle görüşmek istemiyorum artık. Kimseyle. Eski karım... dostum, ondan başka kimseyle. İnsanı itiyorlar..." Boğulur gibi bir sesle konuşuyordu, yüzü kızarmıştı. "Bıktım hepsinden, her şeyden bıktım..."

"Bütün yetişme çağımızda, kentin kahvelerinde gördüğüm siz..."

"Kentin bütün kahvelerinde oturdum," dedi Pascin.

"Lebon'da bir Napolyon gibi oturuyordunuz."

"Evet."

"Kırmızı bir yeleğiniz de vardı."

"Neredeyse altın bir zincirin de diyeceksin," diye alay etti Pascin.

"Belki, altın bir zinciriniz de vardı."

"Çılgın bir âşıktım o zaman."

"Ressam bir kadını seviyordunuz."

"Evet, ardından Paris'e gittim. Kadın Paris'e gitmişti. Deli gibi onu aradım. Benim sevgimden kurtulmak için bir adamla kaçıp gitmişti. Yıllar geçti. Yirmi yıl. Geçenlerde burda gördüm kadını. Hiçbir şey, hiçbir şey duymadım."

"Belki de aşk bu," dedi Selim. "Büyü geçiyor."

"Büyü geçer. Ama o sırada zokayı yutup kendini helak etmezsen."

"Beni korkutuyorsunuz," dedi Selim.

"Korkma. Sen daha korkacak yaşta değilsin. Bu son işte zokayı ben yuttum işte."

"Aşkı bir çekişme gibi anlatıyorsunuz."

"Burjuva kadını budur. Başka bir şey değil," dedi Pascin. Ardından, "Ne varsa burjuvazide var," dedi. "Yirmi yaşında gelmiştim İstanbul'a. Burjuvazi ile Beyoğlu'nun parlaklığı aklımı aldı."

"Ne güzel günler," dedi Selim. "Biz bu değişen kentte acı çekiyoruz."

"Sen katılıyorsun," dedi Pascin. "Asıl acı çeken benim."

Garson.

"Sizi telefondan istiyorlar üstat," dedi Pascin'e.

Pascin, camlı kapıdan girerken Selim'e dönüp güldü.

"Üstat saçlarını boşuna dökmemiş," dedi.

Selim, öğleye yakın bir saatte çalışmaya gitti. Akşamüzeri, saat altıda çıktı işyerinden. Yalnızdı, içinde derin bir acı duymuyordu. Hava güzeldi, serin bir rüzgâr esiyordu. 'Ancak büyük savaşımların ortasında rahat edebilirim,' diye düşünüyordu. 'Ama şimdi, hiçbir savaşım yok. Toplumun yaşamı, insanın yaşamıyla aynı hızda değil. Biz durup bekleyeceğiz. Bunaltı da buradan geliyor.'

Kahvede Ayşe ile bir arkadaşı vardı. Ayşe el salladı Selim'e.

Selim yanlarına gittiğinde,

"Yazını saklıyorum," dedi. O sıralarda yayımlanmış bir gazeteyi gösterdi.

"Bu Hülya."

"Çok sözünü etmiştin," dedi Selim.

Hülya, Grek burunlu, mat, beyaz ciltli, güzel bir kızdı.

"Güngör gelecekti," dedi Selim.

"Güngör daha gelmedi," dedi Ayşe.

Hülya:

"Güngör'ü tanıyorum," dedi.

Garsondan birer 'cin-martini' istediler. Cin-martini kanı kızıştıracak, durgun akşamüzerini bir yerinden ateşleyecekti.

Hülya:

"İşte Güngör geliyor," dedi.

Güngör, irice gövdesiyle geldi.

"Ne haber çocuklar," dedi. "İnşallah felsefe ya da politika yapmıyorsunuz."

Ayşe güldü.

"Önce yaşamayı öğrenin," dedi Güngör. "Öğle yemeğinde hangi şarap içilir? İnce bir Parisli gibi önce bunu öğrenin."

"Sen öğleyin yeterince içtin galiba," dedi Ayşe.

Kaşlarını kaldırıp belirsiz bir yere baktı Güngör:

"Hayır. Daha içeceğim."

Martinileri getiren garsona:

"Bir konyak," dedi.

"Öğle yemeğini daha şimdi bitiriyorsun galiba?" dedi Selim, Güngör'e.

"Öğle yemeğini gece yarısına doğru bitireceğim," dedi Güngör.

Hülya, martinisinden bir yudum aldı.

"İşte bu sert," dedi.

"Sert ya da değil," dedi Güngör. "Hepsini içtikten sonra karar ver."

Kahve doluydu. Kendi aralarında bazen de yüksek sesle konuşan müşteriler arasında, Anadolu düğünlerinde giyilen giysiler giymiş genç bir kız dolaşıyordu. Lacivert giysileriyle ona karşıt düşen ufak tefek bir kız daha vardı. Güngör, onu kastederek:

"Bayan Rita en iyisidir," dedi.

"Hepsi de iyidir," dedi Hülya. Canlı bir kızdı.

"Sıkılan ve coşkunluktan başka çıkar yol bulamayan herkesin şerefine," dedi Selim.

"Gidip votka içelim," dedi Güngör.

"Çoğu zaman yapıldığı gibi," dedi Ayşe.

Sakin bir yemek oldu. Epeyce de votka içildi. Güngör kızarmış ördek yedi. Hülya ısmarladığı şinitzeli yarım bırakmış votka içiyordu.

"Şinitzelden başka bir şey yokmuş gibi hep onu istiyorum," diye hoşnutsuzluğunu belirtti.

Ayşe, dikkat edilince daha bir kararan, derinleşen gözleriyle Selim'e bakıyordu. Selim, biraz düşündü, sonra açıkça söylemeyi yeğledi. Kıza yavaşça:

"Gidip yatalım," dedi.

Ayşe'nin yüzünden hafif bir sarsıntı geçti. Selim, işi daha da kesinledi:

"Benimle yat Ayşe."

Lokantadan, Beyoğlu'nun eskiden İtalyanların oturduğu dar sokaklarına çıktıklarında, Güngör neşe içindeydi.

"Koskoca bir oburluk," diye bağırdı.

Ayşe:

"Ben bu gece Hülya'ya gideyim," dedi.

"O zaman bir daha görüşemeyiz," dedi Selim.

Ayşe, bunu ciddiye almış gibi göründü. Bir an durdu, sonra:

"Senin dediğin olsun."

Caddede Hülya'yla Güngör birlikte yürüyor, karşı kaldırıma geçiyorlardı. Selim, bir taksi durdurdu. Ardından bağırdı:

"Hadi eyvallah çocuklar. Unutmayın, yarın kahveye gelin."

Selim'in çatı katına girdiklerinde, ışıkları yakmaya gerek görmediler. Selim, Ayşe'yi salondaki divana sürükledi. Ayşe, ayakkabılarını çıkardı. Selim, onun etekliğini çıkarmasına yardım etti. Soyunmuştu Ayşe. Küçük, esmer bedeni alacakaranlıkta parlıyor gibiydi. Orada, sevişecek oldukları yerde, uysal, kaygan, tüylü, garip bir hayvan sıçradı sanki; yanılıyordu, onu bekliyordu, yatmaya hazırdı; dar, ama kaygan bir varlıktı. Selim, sertleşen ve bütün varlığıyla özdeşleşen organını Ayşe'nin kaygan varlığına soktu.

"Aah," dedi Ayşe. Derince bir iç geçirdi. "Çok tatlı bu."

Selim bir şeyi doğrular gibi:

"Seninle yatacağım," dedi.

ON DÖRT

Ayşe, o gece sabaha kadar Selim'de kaldı. Gece, bir süre sonra, arka terasa bakan yatak odasına geçtiler. Sabahın aydınlığı odaya vurduğunda Selim, yanında yatan Ayşe'ye baktı. Esmer tenli, siyah saçlı, çıplak, gencecik bir kızdı. İlk aşk gecesinin ardından sıkılganlığa düşer gibi oluyorlardı, ama Ayşe'nin çekici teninin canlılığı bu sıkılganlığı örtüyordu sanki. Çıplak tenle yaşadıkları yaralı cinsellik sıkılganlığı aşmalarına yardım ediyor, gerilere itiyordu. Ayşe de uyandı. Hazla yaralanmış, ama tutkulu iki beden yan yanaydı. Yeniden öpüştüler. Selim, genç kadının daracık varlığı içine yaralı gövdesiyle yeniden girdi. Onları baş dönmesinin kıyısına getiren bir birleşme, iki gövdenin birbirini hazla iterek yeniden yaralar almasıydı bu.

Selim, Ada'nın kumral, yanık teninin imgesini bir defa bile kendi yakınında duymadı. Şimdi onun varlığını saran, Ayşe'nin mat esmerliği, duyarlı teniydi.

Ertesi gün öğleden sonra Ayşe gene geldi. Üniversite giriş sınavlarına birlikte çalıştığı arkadaşı Ahmet'in evinden dönüyordu. Konuşurken, yatak odasının halısı üzerinde oturuyorlardı. Sonra yavaş yavaş yere uzandılar, yeniden sevişmeye başladılar.

Pazartesi gecesi, Beyoğlu'nda ara sokaklardan birindeki, daha çok Rumların geldiği tavernalardan birine gittiler. Selim'in bildiği bir yerdi. Sahnede yaşlı bir Rum gitar çalıp şarkı söylüyor, siyah giysili karısı da piyano çalıyordu. Kapıyla sahne arasındaki masalardan birine oturdular, yalnız

roka salatası ile füme balık yediler, su katılmış rakı içtiler. Birbirleriyle yeni konuşuyormuş gibiydiler. Sanki ikisi de birbirlerinin içini görmeye çalışıyor, bir derinliği, kendi iç derinliklerini, karşılıklı araştırıyorlardı.

Mayonez, füme balıkları daha da güzelleştiriyor, rakıysa düşüncelerini geniş bir yumuşaklıkla açıklamalarına yardım ediyordu. Ayşe, kapının yakınındaki telefonla evini aradı.

"Bu gece de dönemeyeceğimi söyledim," dedi.

"Belki ilişkimize ailen kızacak," dedi Selim.

"Üniversite giriş sınavlarına çalıştığımı düşünüyorlar," dedi Ayşe.

Beyoğlu'nun Rum ve Levanten havası Ayşe'yi de sarıyor gibiydi. Ayşe koleji Ada'yla birlikte bu yıl bitirmişti, Selim'le de geçirdiği günler onun okul dışındaki yaşamının başlangıcı sayılırdı. Selim'den on yaş kadar küçüktü.

"İlişkimiz sürerse, senin aynı zamanda yaşamı görmeni, özgür de olmanı istemeliyim," dedi Selim. "Ağırlığımla senin üzerine çökemem. Bu ikisini bağdaştırabilmek gerekli."

"Evet," dedi Ayşe. "Ama şimdi seninle yaşamak istiyorum. Bu da bir yaşama tarzı."

Taverna, Beyoğlu'nun caddeden yokuş aşağıya inen, dar sokaklarından birine bakıyordu. Sokağın caddeyle birleştiği yerde de birkaç basamak merdiven vardı. Trafiğe kapalı bir sokaktı, dışarıda, tavernanın karşısındaki barlara gidip gelen, geceye özgü bir kalabalık olurdu.

Yüzü içkiden mosmor kesilmiş bir adam masalarına geldi.

"Sizi çok sevdim," dedi. "Bütün sevişenleri seviyorum."

Ardından kartını çıkardı verdi.

"İstediğiniz zaman beni arayın."

"Buyurun, bir kadeh rakı için," dedi Selim ona.

"Arkadaşlar var," dedi adam. Hafifçe sallanıyordu, yeterince içmiş gibiydi.

Ayşe, adamın kartına baktı. "S...paşazade" yazıyordu. Çığlık atar gibi:

"Şuna bak," dedi. "Bütün mesleği paşazade olmak."

Masalar arasında dolaşarak sigara satan yaşlı bir Rum kadın onlara gülümsedi. Tavernanın gerisinde, bağrışarak konuşan, arada bir ayağa kalkıp sirtaki oynayan topluluklar vardı.

"Bütün bu karışıklık..." dedi Ayşe.

"Ötede, geçitlerden birinde, sırf içki içip at yarışı oynayarak yaşayanlar var," dedi Selim.

"Nerde?"

"Krepen Pasajında."

İki gün sonra Ayşe gene Selim'in evine geldi. Ertesi gün de Hülya ile Ahmet geldi. Salondaki masanın çevresinde giriş sınavlarına çalıştılar.

O akşam Selim, Ayşe'ye:

"İstersen burda kal. Evine gitme," dedi.

"Kalacağım," dedi Ayşe de.

Ertesi sabah Ahmet erkenden geldi. Kapıdan girer girmez de:

"Başım belaya girdi," dedi. "Ne yapacağımı bilmiyorum."

Ayşe sorunu biliyor gibiydi.

"Parti Başkanının genelgesi," dedi Ahmet. "Parti Başkanı bir genelge yayınlayarak, örgütte aşırı gidenlerin Genel Merkeze bildirilmesini duyurmuştu. Biz de iki kişi, Selâhattin'i bildirdik. Bildirimiz polisin eline geçmiş, şimdi Siyasi Polis bizi ifadeye çağırıyor."

"Parti Başkanının genelgesini duydum," dedi Selim.

"Nereden bilirdik," dedi Ahmet. "Sonunun böyle olacağını nasıl bilebilirdim. Selâhattin de yakın arkadaşımız. Çok üzülüyorum."

"Ne aşırılık yapıyor bu çocuk?" diye sordu Selim.

"Çok hızlı," dedi Ayşe. "İhtilalci yöntemlerden söz ediyor."

"Arkadaşları arasında konuştuğu şeyleri Merkeze bildirmeye ne gerek var?" dedi Selim.

"Gerçekten hiç gerek yok," dedi Ahmet. "Bir daha ömrümde böyle bir şey yapmam. İhbarımızın polisin eline geçmesi çok kötü."

"Parti nasıl böyle bir genelge yayınlar," dedi Selim. "Birşeyleri taklit ediyorlar, ama neleri?"

"Allah kahretsin," dedi Ahmet. "Ne duruma düştüm!"

"Polise hiçbir şey söyleme bari. Böyle seni gözaltına almadan ifadeye çağırdıklarına göre, işe fazla da önem vermiyorlar demektir. Daha doğrusu, bugün için değil, gelecek için kanıt hazırlamak istiyorlar. Havadan sudan bahset."

"Öyle yapacağım," dedi Ahmet. Biraz sonra da çıkıp gitti.

Ayşe'nin Selim'de kalmaya başlamasından sonra, ilk gecelerden birinde kahvede Pascin'le ve eski karısıyla buluştular. Üstü örtülü bir evliliği kutluyor gibiydiler. Pascin'le karısı da onları böyle karşıladı. Pascin, Selim'in kulağına doğru eğilerek:

"Bu kız daha akıllı, cesur," dedi.

Selim gülümsüyordu. Ayşe'yle başlamış olan cinsel yaşamları onu rahatlatmıştı. İçinde bir yığın bilinçaltı karmaşık duygu, yaşam üzerine atılgan, gerçekle ne denli uyumlu olduğu belirsiz, yarım kalmış düşünceler taşıyordu, ama gene de yaşadığı hayatın göze çarpıcı, sevinç veren bir yanı vardı.

Güzel bir akşamdı. Kahveden çıkıp yukarıya, Harbiye'ye doğru yürüdüler. Orada, Nişantaşı'na kıvrılan yolun karşısında yeni yapılmış sinemanın yanında, gençlerin hemen doluştuğu, yarı kafeterya, yarı kulübümsü yerler açılmıştı. Amerika'daki benzerleri örnek alınarak yapılmış bir self serviste yemek yediler önce.

Pascin:

"Bakma, bakma bu modernliğine," diyordu. "Yemekleri güzel."

Girişteki servis yerinde yemekler vitrindeydi.

Selim:

"Gene de içeride lokanta bölümü var," dedi.

"Geleneklerimiz kolayca bozulamaz," dedi Ayşe.

Orada bonfile, peynirli bir kabak yemeği ısmarladılar. Pascin neşeliydi:

"En iyisi bu," dedi. "En güzel yemek bu. Hem hafif, hem de tadı güzel. Şimdi 'korkunç' bi de tatlı."

Sinemanın öte yanındaki kulüp daha da tuhaf bir yerdi. İnce, uzun bir lokaldi burası. Büyük, camlı müzik dolabında en yeni diskotek müziği çalınıyordu. Oraya, çevredeki zengin mahallelerinin, o pek bir şeye aldırıyora benzemeyen genç kızlarıyla genç erkekleri dolmuşlardı. Kızlar saçlarını dağıtmış, kıvırmışlardı. Genç erkekler, uzun ceketler, paçası çok bol pantolonlar giymişlerdi. Bir bölümü de üniformaya benzeyen ceketler içindeydiler.

"Neyse ki alkol var," dedi Selim. "Buraya başka türlü dayanılmazdı."

"Epeyce içtiniz," dedi Pascin'in karısı.

"Buraya içkisiz dayanılmaz," dedi Selim.

"Sen iç," dedi Pascin. "Ben artık içemem."

İlerdeki küçük masada oturan orta yaşlı bir iki erkek de göğüslerini açmışlardı, boyunlarından sarkan madalyonlar görünüyordu.

"Dışarıdaki otomobilleri gördün mü?" dedi Pascin'in karısı.

"Burası bir yarış pistini andırıyor," dedi Pascin.

Kapıdan içeriye, saçları havada uçuşan, gri giysili bir genç girdi.

Biraz sarhoşlaşmış olan Selim:

"Şimdi şu adama bak," dedi. "Neye benziyor bu?"

Pascin güldü.

Ayşe, Selim'e eğildi:

"Böyle şeyler düşünme sevgilim," dedi. "Ben o türlü tipleri değil, senin tipini beğeniyorum."

Söylenenleri duyan Pascin,

"Uu, işler büyüyor," dedi.

Ağustos ayının yağmurlarından sonra sarı, ılık, uzun sonbaharın ilk yağmurları yağdı. Kent daha bir kalabalıklaştı. Caddelerden akan trafik yoğunlaştı. O sıralarda, Ada'dan Ayşe'ye bir telgraf geldi: "İstanbul'a geliyorum, sizde kalacağım," diyordu.

"Bunu nasıl düşünebiliyor?" diyordu Selim. "Burası benim de evim. Mektubuna bile karşılık vermedim ben."

"Ne var? Bizde kalabilir," diyordu Ayşe.

Ada'nın düşüncesinin ne olduğunu kavrayamıyordu Selim. Ada, kendisiyle yaşamaya başlamış olan kız arkadaşına hiç mi kızmıyordu? Yoksa, evlerinde kalarak Ayşe ile olan ilişkilerini yozlaştıracağına mı inanıyordu? Hiç mi ilgilendirmiyordu bu ilişki onu? Öte yandan Ayşe'nin tutumunu da kavrayamıyor, Ada'nın gelmemesi konusundaki direnişini fazla ileriye götürürse, Ayşe'nin, Ada'ya olan ilgisinin sürdüğünden kuşkulanabileceğini de hesaba katıyordu. Ama çaresiz direndi.

"Nasıl rahatça gelmesini isteyebilirsin?" diyordu Ayşe'ye.

Ayşe ise, Ada'nın evlerine misafir gelmesine bütünüyle yatkın görünüyordu. Selim, 'Belki de, bunu, o yarım kalmış tutkudan sonra, Ada'yla benim ilişkimi hiç önemsemiyor görünmek için yapıyor,' diye düşündü. Bir yandan da 'Aralarında çok yakın bir arkadaşlık var,' diye düşünüyordu, 'dokuz yıl yatılı okulda birlikte okumuşlar.' Sonunda, Ada'nın evlerine gelmemesi gerektiğine Ayşe'yi inandırdı. Böylece, bütün bu çekişme sırasında, Ada'nın saldırısıyla, onu çok yakınında duymuş ve üstü örtüldüğünü sandığı kırık tutkusunun yeniden alevlenmekte olduğunu hissetmiş olduğu halde, Ayşe ile olan yeni ilişkisine sağlamca sarıldığını, bu ilişkiyi ayakta tutmakta kararlı dav-

randığını düşündü. Ama, öte yandan da, birkaç gün süren bu tartışma sırasında, Ada'dan çokça söz ettiğini, Ada'yı çok yakınında duyduğunu anladı; bu durumun, belki de Ayşe'ce ölçülüp biçildiğini düşünüyordu. 'Olayları, kendi akışına bırakmamakla yanılıyor muyum acaba?' diye düşünür gibi oldu.

Selim, kışa doğru giden günleri dağınıklık içinde geçirdi. Daha az eleştiri yazabildi: Bunlar, yayımlanmış bazı çeviri yapıtlara ilişkin notlardı. Gençlik dergilerinde de birkaç siyasal yazısı çıktı. Ayşe'nin kalabalık arkadaş topluluğuyla bazen Kilyos'a, bazen de kentin ortasındaki gece kulüplerine gidiyorlardı. Kilyos'ta, bu mevsimde tenha olan birkaç köy meyhanesi vardı. Ayşe'nin çoğunluğu varlıklı ailelerin çocukları olan arkadaşları, babalarının otomobilleriyle geliyorlar, Selim'le Ayşe'yi evden alıyorlardı. Kızların çoğu koleji yeni bitirmişlerdi, uzun etekler giyiyorlar, gecenin penguenleri gibi dolaşıyorlardı. Erkek çocuklarsa içkiye daha yeni yeni başlıyorlardı.

Gece gezintilerinin dışında akşamüzeri, Selim işyerinden geldiğinde, havanın elverdiğince arka terasta ya da salonun gölgeli aydınlığında oturuyorlardı. Geceleri de, cumartesi, pazar günleri de mutlaka aşk yapıyorlardı. Ayşe'nin cinsel bir çekiciliği, gittikçe artan bir duyarlılığı vardı. Nihayet, aylarca sonra, Selim'i daha çok mutlu eden ilk orgazmlarını elde etti.

Güneş batarken, terastan, kentin, basık tepeler boyunca sonsuzca uzanan, buğulu havasını seyrediyorlardı. O zaman Haliç çevresini mavinin değişen tonlarında bir duman sarardı. İlerdeki tepeler bile kendi yeşil renkleriyle görünmezlerdi. Bu İstanbul'da, kış ayları bile hava açıksa, güneş çeşitli gizemlere bürünerek batıyordu. Açık renk, sarı, mavi, lacivert, beyaz ve gri sislerini, dumanlarını kendisi yaratıyordu sanki: Batıyı kapalı ve gizemli, üst üste bir renkler döngüsü içinde bırakıyordu. Orada, batmasına ya-

kın ince bulutun üzerine kan kırmızı bir çizgi asıp bırakıyor, ama sonra uzak tepelerin ardına dalarken son olarak, kendi yuvarlak varlığını gösteriyordu.

Selim, eski arkadaşlarını pek göremiyorsa da, terasta kahve içerken ya da Boris Vian'ın fantezilerle dolu bir kitabını okurken mutluydu. Pascin'le karısını görüyordu en çok da. Kenara çekilmiş bir yaşamda cinsellikle dolu bir sevginin içine batmış gibiydi.

ON BEŞ

İstanbul'un soğuk geçmeyen kışlarından biriydi. Gökyüzü çoğunlukla kapalı oluyor, sık sık da yağmur yağıyordu. Gökyüzünün koyu gri kapalılığı, ardından o renksiz kış yağmurları, sonra gene gökyüzü, kapalı gökyüzü... birbirine dönüşüyor, sürekli bir sıkıntıyı oluşturuyordu. Selim'in oturduğu yeni kurulmuş mahallelerin sokakları da çamur içindeydi. Gene de, çatı katındaki evin, genişçe salonuna döndüğünde Selim'i derin bir mutluluk sarıyordu. Ayşe, evde oluyor, kapıyı sevinçle açıyor, Selim'e sarılıyordu. Bir süre okuduktan sonra, Selim akşam yemeğini hazırlıyor; uzun konuşmalarla geçen akşam sofrasına oturuyorlardı. Yemek bittikten sonra biraz çalışmak, okumak olanağı vardı. Ardından da, sevişmek üzere arka terasa bakan yatak odasına geçiyorlardı. Ayşe'nin esmer mat teni, düzgün cildi sevişme isteğini kendiliğinden yaratıyor, hemen her defasında tutkulu bir istekle sevişiyorlardı.

Kış bitmeden Ada, İstanbul'a geldi. Dört bir yana İstanbul'da olduğu haberini saldı. Selim, Ayşe ile yaşamasından ötürü, şimdi sınırlarının biraz belirlendiğini sandığı uysallaşmış dünyasında, Ada'nın kendisini aramasını beklediği düşüncesini yadsıyarak, ama bu kabul etmek istemediği bekleyişten mutluluk duyduğunu kendi kendine itiraf ederek yaşamaya başladı. Ankara'ya dönüşünden önceki gün Ada, onu telefonla aradı. Ada'nın İstanbul'da dolaşan varlığının her an ne değin yakınında bulunduğunu, sarışın bir düş gibi kendisini sarmış olduğunu Selim o zaman, daha da açık olarak anladı.

"Bostancı'da, denizin üstünde bir lokanta var," dedi Ada.

'Gelemem,' diyemedi Selim. İçini saran, boğazına doğru yükselen bir heyecanla:

"Peki, gelirim," dedi.

Durgun, mavi denize bakan bir yerdi. Lokanta tam kıyıdaydı; geniş, düzgün ölçüleri, denizin durgunluğuyla belirli bir uyum yaratıyordu sanki.

"Yıllar sonra ilk buluştuğumuz gibi oturuyoruz," dedi Ada.

"Kalamış'taki gibi mi?"

"Kalamış'ta, denizin üstündeki gibi."

"Sana ne söyleyeceğimi bilemiyorum," dedi Selim.

"Bir şey söylemesen de olur," dedi Ada. "Beceriksizliğimi biliyorum, ama onun karşılığını da ödedim."

"Böyle konuşma Ada," dedi Selim. "Aşağıdan alan bir kadın fazla ilgimi çekmiyor."

"Senin ilgini çekmeye çalışmıyorum," dedi Ada. "Aramızda böylesi bir yarışma yok. Sen bana o kadar yakınsın ki."

Hiçbir şey yiyemeyeceğini hissetmişti Selim, lokantaya girdiğinde. Gerçekten tam bir tıkanma, duygularla sarıp sarmalanıp boşalamamaydı bu. Ada, votka içiyordu. Selim'se konyak.

"Ne zaman gidiyorsun Ankara'ya?" dedi Selim.

"Yarın," dedi Ada.

"Beni son gün aradın."

"Ankara'ya geleceksin," dedi Ada. "Hemen bir-iki hafta sonra."

Lokantanın önüne, küçük alana çıktılar.

"Ben Bebek'teki arkadaşlarıma gideceğim," dedi Ada.

"Öyleyse Kadıköy'e kadar bir otomobile bineceğiz. Sonra gemiye. Karaköy'den sen ayrılırsın."

"Sen evine döneceksin ve Ayşe'ye benden selam söyleyeceksin," dedi Ada.

"Hiçbir şey söylemeyeceğim," dedi Selim.

Otomobil yolculuğu uzun sürdü. Bostancı'nın küçük köprüsünü geçtikten sonra, geniş gökyüzünde batan güneşin ışıkları altında, bütün bir Bağdat Caddesini, ağaçlıklı yolu, eski köşkleri, yüzleri güneşle parıldayan apartmanları geçtiler. Selim, Ada'nın elinden tutuyor, Ada ise hafifçe ona yaslanıyordu. Selim, Ada'yla aşk yapmak için dayanılmaz bir itilim duyuyordu içinde. Ama bir yandan da, önünde baş dönmesine kapıldığı bir uçurumdu bu. 'Bunca duygular yaşadın,' diye düşünüyordu Selim, 'duygularına egemen olmayı bil.' Ardından daha dağınık şeyler düşünüyordu: 'Bütün bu dünya, bütün bu kent seni alıp bir yerlere götürüyor. Sana varoluşunun dirliğini duyuran her şey hep dışarıdan gelmedi mi? Seni gelip bulan şeyi yaşayacaksın Selim. Boğazına kadar yükselen dalgaları göğüsle. Kaçacağın bir yer yok: Seni gelip bulan ölüm de olsa, aşk da olsa, yoklukla kaynaşan, kollarını hiçliğe dolayan bir aşk da olsa, iyi karşılayacaksın onu.'

Şişli taraflarına gecenin eli uzanmaya başlamıştı. Evlerde ışıklar yanıyordu. Selim, ara sokaktan aşağıya, kendi terasından seyrettiği kırların sokaktan görünüşüne baktı.

Evine girdiğinde düşlerini dağıtan daracık bir hapishanedeydi.

ON ALTI

Ankara'da yumuşak bir bozkır baharı vardı. Bulvarların kaldırımlarını süsleyen ağaçlar çiçek açmıştı. İlerde, ağaç yetiştirilen arazilerde uzun kavak ağaçlarının açık yeşili görünüyordu.

"Şimdi hiçbir şeyi umursamıyorum," dedi Selim.

Ada, otomobilin arka kanepesinde bacak bacak üstüne atmış, Selim'e yaklaşmıştı.

"Şimdi ben de bir şey düşünmüyorum," dedi.

"Sanki Bostancı'dan Kadıköy'e gidişimiz burada sürüyor. Aradan haftalar geçmedi," dedi Selim.

"Sen her zaman benim yanımdaydın," dedi Ada.

"Ne biçim bir şey," dedi Selim. "Sanki eskiden hiçbir şey yaşamadık. Hep buradaydım."

Güngör'le arkadaşlarını Bahçelievler'de bir davette bırakmışlar; onun boş evine dönüyorlardı.

"Artık bakire olmadığını biliyorum," dedi Selim.

"Onu, kirli bir örtü gibi babamın yüzüne çarptım."

Evde ışığı bile açmadı Selim. Küçük salonu geçip salonla birleşen odadaki yatak odasına götürdü Ada'yı.

"Sadece yatmak için değil."

"Ne söylemek istiyorsun bana?" dedi Selim.

"Konuşacağımız bir şey yok mu?"

"Aptalın birisin," dedi Selim. "Belki bütün bir ömür boyu konuşacağız. Bir arada olmasak da... Şimdi oturup saçma sapan sözler etmenin ne anlamı var?"

"Onun için değil," dedi Ada.

"Senle oturup budalalık edemem," dedi Selim. Ada'nın küçük ipek giysisi, arkasından bir fiyonkla açılıyor, sonra da başından çıkarılması gerekiyordu. Çıkardı da Ada. Uyumlu gövdesinde sadece karanlıkta da belirgin olan külotu kaldı. Selim, onu ağzından öperken:

"Sonunda sutyen takmamayı öğrendin," dedi.

"Alay etme," diye kıvrandı Ada. Selim, onun büsbütün çıplak kalmasını sağladı. "Saçma," dedi Ada.

"Saçma olan sensin. Aramızda geç kalmış bir şey var, önce onu çözümleyelim," dedi, Ada'nın yumuşak varlığına girerken.

"Oh," dedi Ada. "Niçin bana bir şey söylemiyorsun?"

"Sana her şeyi söylüyorum," dedi Selim. "Hiçbir şey değil mi bu?"

"Bu, bu belki de hiçbir şey," dedi Ada.

Selim, bütün ağırlığıyla yüklendi ona, acıyla yitirdiği bir şeyi, aylar sonra ele geçirir gibi, aceleci; 'Sadece varlığımı duysun yeter... Ada, Ada bu' diye düşündü. Bir süre sonra da Ada'nın kaygan varlığına eğildi. Bütün o kaygan sıvının tadıyla doldurmak için şimdi zihninin içinde dönenip duran testilerini; aslında suyunun bin dereden doldurulması gerektiğini sezdiği testilerini. Sular döküldü kaynaklardan. Ayazma dereye karıştı. Güneşle yanmış Selim'in gövdesi çığ bir güneş altında soğuk sularla yundu, yıkandı. Hafifçe inledi Ada; biraz sonra da bütün o yükselen dağını, yeryüzündeki sayısız Olimpos'tan biri olan dağını, külleri ve ateşleriyle Selim'in ağzına boşalttı.

"İşte bu," dedi Selim. "Şimdi seni annenin evine götürsem de yarın buluşacağız."

"Yarın geleceğim," dedi Ada.

Gençlik yıllarının, gövdede ateşlerin yandığı dönemin, en olgun çağında duyuyordu kendini şimdi Selim. Ankara'da, Ada'yla geçirdiği aşk gecesinden sonra, ilkbahar aydınlığının ışıttığı kaldırımlarda dolaşırken başını döndüren bir sarhoşluk içindeydi. Yaşadığı şey: Sevgiyle,

cinsellikle dolu korkunç yarış, az rastlanır nitelikte bir şey gibi görünüyordu ona. Ayşe ile yakın bir cinsel sevgi yaşıyorlardı. Sevişmelerle dolu bir yaşam. Ayşe'nin mat esmer teni gittikçe derinleşen hazlarla titriyor, boşalmaları geçen zamanla derinleşiyor, ikisinin de varlığını sarsıyordu. Sonra, ardından dönüp gelen Ada'nın varlığı, o kumral, hemen her zaman güneş yanığı ten. Selim, yaşadıklarının ardındaki ürkütücü yanı, Ayşe ile Ada'nın çok yakın arkadaş olduklarını, kolejde küçük yaştan beri, dokuz yıl birlikte büyüdüklerini, duyguları belirince sadece birbirlerine açarak olgunlaştıklarını, birbirlerinin duygularının etkisinde kaldıklarını, belki de aynı duygulara özendiklerini... düşünmüyordu bile.

"Ne dersin Pascin?" dedi kendi kendine.

Gene kendi *düşünde* Pascin karşılık verdi:

"Yaşam bu. Kaçılmaz ki."

"Ama Ayşe de, Ada da çok iyi arkadaş."

"Sakın Selim," dedi Pascin. "Sakın! Sakın âşık olayım deme. Benim gibi yanarsın. Zor ödersin bunu."

"Âşık oldum sayılır bile," dedi Selim. "Cinsel yaşam kolay mı Pascin? Etle, can bu. Sevginin ta kendisi. Can eti dolduruyor. Etle tırnak gibi oluyor insan. Bunu içinde duyarsa."

Pascin kaygılı,

"Aman, sakın Selim," dedi. Ardından ekledi: "Ama yapacağın başka bir şey yoktu ki. Sen değilsin ki seçen, onlar geldi buldu seni. Yaşama sırtını dönersen ölür gidersin Selim. Yaşama sırtını dönme."

'Hiçbirini düşünmenin sırası değil,' diye düşündü Selim. '*20 ans.*' İkisi de yirmi yaşında. Canlılığın en güzel yılları. 'Ada'yla yaşarken, Ada'yı hissetmem gerek.'

Ankara'da, başka bir iklimde, içine eski yaşamından birşeylerin karışmadığı yepyeni bir dünyada gibiydi.

Öğle vakti Ada'yı, Kavaklıdere'de, terasına yumuşak ışıklar vuran bir evde bekledi. Salon, mutfağa ve odalara

açılıyordu. Salona, mutfak pencerelerinden gelen ışıkla, doğrudan arka bahçeye bakan yüzündeki pencerelerden gelen ışık vuruyordu. Ada geldi. Kısa bir öpüşmeden sonra, hemen salonun yanındaki yatak odasına geçtiler. Selim çırılçıplak, yüzüstü yatan Ada'nın güzel gövdesini seyretti. Ada'nın sırtında, belkemiğine yakın yöredeki küçücük sarışın tüyler, terastan vuran ışıkla aydınlanıyordu. 'Ne kadar güzel bir varlık,' diye düşündü Selim, 'fotoğrafları *Playboy* dergisinde yayımlanan birçok genç kadından daha güzel.'

Bütün bir öğleden sonra yattılar. O gece evin arka yanına düşen odaya geçtiler. Ada ile Selim'in varlıkları birkaç gün içinde, sadece sevişen bir varlık, çıplak ve iç içe bir varlığa dönüşmüş gibiydi. Selim yumuşak, kaygan bir haz gölüne takılıydı; durmadan da zevk alıyordu o kaynaktan. Ada'ysa yarı baygın bir haldeydi. Sadece arada bir dudakları kımıldıyor, aşka ilişkin birşeyler söylüyordu.

Arada bir fırsat bulup düşündüğünde Selim, ikili bir aşka sürüklendiğini kavrıyor, bu duruma nasıl bir düzen vereceğini bilemiyor, düşünmeyi sonraya, hep sonraya bırakıyordu. Kavaklıdere'de, sırta doğru uzanan engebeli yollarda yürüdüler, ağaçlar altında duraklayıp konuştular, kendilerini sevginin tam içinde duydular. Ada'nın güzel kolu, Selim'in belini kavrıyordu.

Üç gün sonra, yeniden İstanbul'a dönerken, Ada, Selim'e ilişkilerinin geleceği üzerine pek de açık bir şey söylemedi. Ne üzüntülü bir tavır takındı, ne de tersine. Ankara'da yaşadıkları sevişmeyle dolu günler olağanmış, bir süre ya da uzun bir süre için ayrılmıyorlarmış gibi davrandı. Buluşmaları kendiliğinden, gündelik bir şeydi; yaşadıkları cinsel aşkta da onlarca olağanüstü hiçbir şey yokmuş gibiydi.

İstanbul'da, çatı katındaki küçük evde, Ayşe, Selim'i karşıladı. Ankara yolculuğunda Ada'yı görüp görmediği üzerine bir şey sormadı.

"Bu gece Pascin bizi evinde bekliyor," dedi.

Selim, Ada'yla, Ada'nın onu zorlayan gövdesiyle doluydu.

"Biliyor musun?" dedi "Ada artık bakire değilmiş."

"Biliyorum," dedi Ayşe. "Hülya bana anlattı. Lisedeki hocasıyla yatmış, çözümlemiş bu durumu." Ardından anlattı: "Okula gittiğinde, öğrenciliğinde zaten duygusal bir ilişkisi olan hocasını sanki kendisiyle ilgilenmeye zorlamış. Bir süre sonra Ankara'da buluşmuş, bir otelde yatmışlar. Ada, bu 'operasyon'dan bir şey anlamadım diyor. Sonra bir süre yaşamışlar adamla. Ada ağlıyor, hafif batı müziği dinliyor, durmadan da içki içiyormuş. Şimdi çok içki içiyor. Zaten böyle yapar bu kız. Bütün ilişkilerini ağlamaklı bir duygusallığa boğar."

"Herhalde *Adamo*'nun şarkılarını dinliyordu," dedi Selim. "Hep bu Adamo'nun şarkıları..." İçinde derin bir eziklik duyuyordu. Sanki üzüntü içindeydi, hiçbir güzel şey yaşamamış gibiydi.

"Adomo ya da başkası. Ne önemi var?" dedi Ayşe.

Salonun ortasında, mini eteğiyle ayakta duran Ayşe'ye dikkatle baktı Selim, 'Bu kız hiçbir şeyden kuşkulanmıyor mu acaba?' diye düşünerek. Ayşe'nin halinde kuşkulandığını gösterir bir belirti yok. Selim, sedirin üzerine yığılmış gazeteleri gördü.

"Gene Mao'nun kültür devrimini mi okuyorsun?" diye sordu.

"Tarihte Mao'nun kültür devriminden daha gerçek bir şey yok," dedi Ayşe. "Şu yumruğunu sıkmış yürüyen genç kalabalığa bak. 'Yeni insanı' onlar kuracak."

"Gerçekten devrim olduysa, kültür devrimine ne gerek var," dedi Selim. "Devrim kültüre de kendiliğinden yansır."

"Eski kuşak bunu anlayamaz," dedi Ayşe.

"Peki, bırak da Pascin'e gidelim."

"Olur. Pascin'e gidelim," dedi Ayşe.

ON YEDİ

Sıcak yazın sonuna doğru Selim, kendisini mutluluk sularında yüzüyor gibi duyuyordu; suların küçük dalgalarıyla hafif hafif sallanan bir salın üzerinde gibiydi. Kesin olarak hiçbir zaman inanamadığı bir şeydi bu. 'Nedir ki mutluluk?' diye düşünüyordu. 'Hayatta birşeylerin gelip bulması seni, ummadığın şeylerin olması ya da saplantıların kendi kendini onarması. Başka ne olabilir ki?' Usunda, Tepebaşı'nda akşam güneşi altında uzanan caddeler, bir yanı, sonsuz ufka açılan korkunç kızıllık, Levanten yapılar, yeşil pencere panjurları, kapalı, sıcak lokaller, bütün bir geçmiş, tükenmiş yaşam, daracık sokaklar; öte yanda hiç düşleyemediği bir gelecek, Ada'nın sarışın, yumuşak sıcaklığı, Ayşe ile oturdukları çatı katının küçük, konforsuz, geleceği düşünmeyen düzeni... İstanbul'un yaklaşan sonbaharında yollarda, Şişli Alanının ardındaki dar sokaklarda, dolaşıp duruyordu.

O sırada mahkemeden bir çağrı aldı.

Yargıç, Selim'in yazısının yayımlandığı gençlik dergilerinden birini göstererek "'Komünizmi övme' suçunu işlediğiniz iddia ediliyor," dedi.

"Bu konuda daha önce savunmama başvurulmadı," dedi Selim. "Savcılık bir inceleme yapmaz mı?"

"Bu çeşit suçlarda gerek görülmüyor," dedi yargıç.

Selim, küçük mahkeme salonuna, pencerelerden dışarıya, park etmiş otomobillere bakıyor, durumu korkusuz-

ca karşılıyor; ama içine bir sıkıntının çöktüğünü, yüreğini sıkıştırdığını hissediyordu.

Selim tutuklanmadı. Serbest yargılanmasına karar verildi. Kalabalık, loş mahkeme koridorundan çıkarak, Cağaloğlu'na geldi. Büyük bir gazetenin yapısı önünden geçerek, bütün bir yokuşu indi. Sirkeci'de karşı kıyıya, Galata'ya, limana, karşıdaki sırtta üst üste yığılmış, eski ve yeni yapılara baktı; İstanbul'un bu sis basmamış gününde, bütün çizgileriyle görülen güzelim Galata, ona, karmaşık, köhnemiş, yıkılıp gitmiş bir geçmişi anımsatır gibi oldu. Karaköy'den bir dolmuşa binerek, Şişli'ye evine gitti; boş evde, yorulmuş sinirlerini dinlendirmek için, arkada yatak odasında yatağın üzerine uzandı; güneşin aydınlatmadığı arkadaki büyük boşluğa baktı. Donuk öğle güneşi henüz ön taraftaydı, olsa olsa çatıyı aydınlatıyordu. Aşağıda, açıklık bir yerde oynayan çocukların çığırışlarını duydu. Önünde sıcak geceye kadar uzanan bomboş, uzun bir zaman vardı. Uykuya dalmadan önce 'Ne kadar yalnızım,' diye düşündü, o kısa anda, orada yalnız olduğu saatlerde, önceleri içinde bir kuşkunun, arada bir uyanmış olduğunu anımsadı.

Akşam altı sularında Ayşe'yle kahvede buluştular.

"Dava nasıl geçti?" diye sordu Ayşe. Selim, zihninde uyuşukluk yaratan düşüncelerin neden olduğu durgunluğu belli etmemeye çalışarak,

"Hiç, iyi," dedi.

"Ceza verecekler mi?" diye sordu Ayşe.

"Bilmem. Olmazsa, yatar çıkarım."

"Cezaevine girersen ben n'apacağım?"

"Hiç," dedi Selim. "Şimdi ne yapıyorsan onu. Bir Mao'cu beraber yaşadığı adamın hapse girmesinden çekinir mi?"

"Ne korkması?" dedi Ayşe. "Böyle sakin durmana şaşıyorum. Onlardan öç almalıyız."

"Kimden?" dedi Selim.

"Bütün bunları yapanlardan, burjuvaziden, oligarşiden."

"Şimdi, şu anda nasıl öç alacağız?" dedi Selim.

"Teslimiyet, burjuvaziyle ortaklıktır."

"Yargılandığım için burjuva oluyorum galiba?" dedi Selim.

"Hareketsizliğine kızıyorum."

"Elime bir silah alıp rasgele birini mi vurmalıyım?" dedi Selim. "Halk yuvasından çıkmadan hiçbir şey olmaz ki. O da uzun yıllar sürecek. Uzun yıllar da, hep tek tek insanlar acı çekecek. Aydınlar, sonra genç insanlar, bazı aileler..."

Güngör geldi. Gülerek:

"Yargılanmışsın," dedi. "Demek sen de artık adam sırasına girdin!"

Güldü Selim, öğleyin daldığı, derin ve belirsiz uykudan bu yana, onu gömüldüğü derin yalnızlık duygusundan tutup çıkaran bir işaretle karşılaştığını hissetti. İçine tatlı bir dostluk duygusu dolar gibi oldu. Kahvenin önündeki ağaçlıklı bulvara, ağaçlara, ilerdeki yapılara baktı: Gene de önünde, uzun, belirsiz bir yaşamın –çalkantılar içinde geçeceğini sandığı– uzun bir zaman parçası vardı sanki.

Bir süre sonra, sonbaharın ilk yağmurlarının başladığı bir dönemde, duruşmaya giderken içinde yaşamın güzel yanlarıyla ilgili görüntüler, Paris'te geçen günlerden ıslak bir iki izlenim vardı. *Boulevard Raspail*'da yağmur yağıyor, büyük ağaçların dökülmüş yapraklarını ıslatıyordu. Mahkeme salonunun önü kalabalıktı. Orada bir saatten fazla bekledi. Salona çağrıldığında, içerinin daha düzenli oluşu, daktilo kadının ona dikkatle bakışı, içine bir ölçüde, mutluluk veren bir kararlılığı, cesaretle dayanıklılık arası bir sağlamlık duygusunu doldurdu. Uzunca bir süre, dosyanın sayfalarını karıştıran yargıç, başını kaldırmadan kararı yazdırdı. Önceleri dalgın olan Selim, son tümceleri

duydu: ' sanığın beraatine' diyordu. Selim, kendini daha özgür duydu, aklına kahvede buluşacağı Ayşe, sonra da Ada'nın sarı saçları geldi. Salondan çıktı. Kalabalık arasında kendisine çıkacak bir yol ararken, uzunca boylu bir adam yaklaştı yanına:

"Selim Bey," dedi. "Askerlik Şubesine kadar gelmenizi rica ediyorum." Selim, kendisini yakalanmış bir kuş gibi duydu, ama duruşma salonundaki kararlılığı doldurdu içini yeniden, 'Askerlik Şubesiymiş' diye düşündü, 'oraya da gidelim bakalım.'

Şube Fatih tarafında, ortasında kırık bir taş yontunun bulunduğu küçük parkın yakınındaydı. Taksiden inip önünde iki nöbetçinin beklediği kapıdan girdiler. İçerde askerlik çağında birçok genç, geniş kapılar önünde bekleşiyorlardı. Üst kata çıktılar. Amerikan barı andıran, ama bütün geniş salonun çevresini kuşatan ahşap tezgâhın önünde uzun boylu gözetleyicisi, yüzbaşıya elindeki kâğıdı uzattı. Yüzbaşı ilgisiz bir tavırla kâğıdı okudu. Ardından parlak yeşil gözleriyle baktı Selim'e.

"Kim karıştırıyor bu işleri?" dedi.

Uzun boylu memur:

"Allahaısmarladık Selim Bey," dedi.

Yüzbaşı bir ere, kocaman, kalın bir defteri raftan indirtti. İçeriye, küçük bir bölmeyle ayrılmış bir yere girip çıktı.

"Albayım sizi görmek istiyor," dedi.

Selim, albayın odasına doğru yürüdü.

"Askere alınıyorsunuz Selim Bey," dedi albay. "Şu kâğıdı imzalayın." Esmer, siyah saçlı bir adamdı. Sonra başını kaldırdı.

"Tutuklanarak gönderilmeniz isteniyor," dedi. "Ama sizi tutuklamıyorum. Bir hafta sonra kıtanıza katılırsınız. Katılma emrinizi posta ile göndereceğim."

"Peki," dedi Selim. "Yeni adresim şubede yazılı mı?"

Elindeki kâğıt tomarının altından bir kâğıt çıkardı albay.

"Evet, evet. Burada yazılı," dedi.

"Kim bu işin üzerinde duran?" diye sordu Selim.

"Siyasi polis bildirmiş," dedi Albay. "Ama bizi ilgilendirmez. Sadece askerdeyken rahat durun. Kıtanızda rahat edersiniz. Orada iyi insanlar da tanıyacaksınız. Yurt gerçeklerini yakından görürsünüz."

Sokakta, küçük parkta yürürken uyuşuk bir rahatlıkla doluydu içi Selim'in. Parkta, Birinci Dünya Savaşında ölmüş askerlerin anısına dikilmiş kırık taşın önünden geçerken, o eski ölülerle kendi yaşam çizgisi arasında belirsiz bir yakınlık buldu. 'Bir askersin işte, sadece bir asker,' diye düşündü.

Tatsız bir hafta oldu. Selim, hayatının değiştiğini, tutsak alındığını, daracık bir yere sıkıştırıldığını sanıyordu. Yağmurlar yağdı. Tepebaşı'nda, akşamüzeri açan havada, artık sıcaklığı azalan güneşte dolaşmaları, Galatasaray'a, Balıkpazarı'nın ara sokaklarına gitmeleri de olmasaydı, hiçbir tat alamayacaktı yaşamdan. Pascin "Korkunç," diyordu, "askerlik korkunçtur, hapishaneye gelenler olur da, kışlanın kapısına olmaz. Kışlanın kapısına kimse gelmez Selim."

Ayşe, annesiyle babasının, kentin dışında, yeni bir mahalledeki evlerine taşındı. Şişli'deki çatı katını boşalttılar. Orda, yeni evde, Ayşe'ye bir oda verildi. Selim de, son cumartesi, pazarını orada geçirdi. Lodos fırtınasının kabarttığı dalgaların vurduğu sahilde dolaştılar, plajlar kapanmıştı artık. Deniz, maviyle yeşil arası, soluk bir renkteydi. Kumsala, plaj kabinlerinin bittiği toprağa tahtaları, dalları, küçük kütükleri sürüklemişti. Beyaz köpükleri, kabinlerin altındaki kütükten desteklere vuruyor, ardından ıslak kumsal üzerine yayılıyordu. Oradan ufka, renksiz Marmara Denizine baktılar. İnsanı yutacakmışçasına, yükselmiş gibiydi.

ON SEKİZ

Selim'e, Doğuda bir ildeki tümene katılması bildirildi. Haydarpaşa Garından başlayıp uzun süren bir tren yolculuğuna çıktı Selim. Ankara'dan sonra, trenin hızı iyice yavaşlamış, ikide bir durduğu istasyonlarda ve gelişigüzel yerlerde kalış süresi belirsizleşmişti. Kayseri'yi geçtikten sonra arazinin yapısı da değişti. Tren, genç dağlar arasında, hırçınca akan bir suyun açtığı vadiyi izliyordu. Kayın ağaçları vadiyi dolduruyor, ağır ağır yol alan tren onların dallarını sıyırıp geçiyordu. Trende Kürtçe konuşanlar çoğalmıştı. Başları sarılı köylüler, koridorlarda, vagon kapılarının yanında oturuyorlardı. Trenin lokantasında kara gözlükler takmış, koyu renk giysiler giyinmiş, *bey* oldukları anlaşılan, yağız adamlar vardı. Garsona istedikleri şeyleri Türkçe ısmarlıyorlar, ama aralarında Kürtçe konuşuyorlardı.

İl merkezinin tren istasyonu, kentin biraz aşağısındaydı. Oradan bir şose ile, hemen hemen düz sayılabilecek çok hafif bir meyille kente doğru çıkılıyordu. Kentin ardında çok yüksek olmayan, eğimleri yumuşak, yaşlı bir dağ görünüyor, iki yanda da doğuya ve batıya doğru uzanan ova yayılıyordu. Selim, istasyonda bekleyen jiplerden biriyle gitti kente. 'Tümene teslim olmadan önce, bir gün neden otelde kalmayayım,' diye düşündü.

Çarşının ortasında, birkaç katlı bir yapının önünde durdu, kapının önünde dikilen bir adamdan, geceyi geçirecek bir oda bulunup bulunmadığını sordu.

"Var, *keki*," dedi adam. "Buyur."

Birinci katta, arka yana bakan bir odaydı; pencerelerinden bahçeyi, çarşı içindeki tamirhaneleri, han avlusuna benzeyen bir yeri görüyordu. Güzel, rahat bir yerdi. Selim, bavulunu odaya bıraktıktan sonra, çarşıda gezmeye çıktı.

Çarşının içindeki yol oldukça genişti. Kalabalık insan toplulukları gidip geliyor, dükkânlar gündelik etkinliklerini sürdürüyor, halk birbiriyle şakalaşıyor, arada bir de ağır ağır bir taşıt geçiyordu. Parkın oraya vardığında; ileriye uzanan caddeyi gördü Selim. Orada bir sinema vardı, cadde, kentin yeni yapılmış mahallelerine, daha çok iki katlı evlerin bulunduğu güzel bir mahalleye doğru uzanıyordu. Parkın alt yanında postane vardı. Bir barın afişleri görünüyordu. Selim, parkın kıyısındaki kaldırımda durup gülümseyen iki genç adamın, 'Yeni asker bu mu?' dediklerini sandı. Hiç aldırmadan yürüdü. 'Yanlış duydum herhalde,' diye düşündü. Buraya izlenmesi için bildirilmişse, istasyondan başlayarak karşılamaları gerekirdi onu.

Ertesi sabah tümene gitti. Tümen binasının kapısındaki astsubay, içerdeki bir üsteğmenle görüşmesi gerektiğini söyledi. Üsteğmen Selim'in elindeki kâğıdı aldı, bir süre sonra da çavuşlarından biriyle aşağıya, er elbiselerinin bulunduğu depoya gönderdi onu.

Çavuş,

"Hoş geldin *tertip,*" dedi. "Tümende mi kalacaksın?"

"Bilmiyorum daha," dedi Selim.

Üsteğmenin yanına yeniden döndüğünde, üsteğmen kurmay başkanı albayın onu er giysileriyle görmek istediğini söyledi.

"Gel," dedi.

Taş merdivenlerden üst kata çıktılar. Orada bayrak ile Atatürk'ün bir maskının asılı bulunduğu köşeye yakın bir odaya girdiler. Üsteğmen çok sert bir selam verdi.

"Peki," dedi albay. Üsteğmen döndü, odadan çıktı.

Bir süre susan albay:

"Sizi tümende tutamayacağız," dedi. "Daha doğudaki bir alaya verildiniz. Türkiye'nin stratejik kilit noktalarından biridir. Oralarda bayrağımızın ne güç şartlar altında dalgalandığını görüp anlayacaksınız. Şimdi katılma emrinizi aşağıdan alın, bu akşamki trenle yola çıkın."

Alayın bulunduğu küçücük kente, cumartesi akşamı, karanlık iyice bastıktan sonra varan posta treniyle gitti Selim. Trende, terhis oldukları halde, Kıbrıs bunalımı dolayısıyla kıtalarına yeniden çağırılmış askerler de vardı. Muş'a, Bitlis'e giden birkaç esnaf, lacivert giysili bir avukat, birkaç da memur. Murat Suyu, daracık vadide coşkunlukla akıyor, çok yavaş giden tren ikide bir duruyordu. Zazaca konuşan köylüler koridorlarda oturuyorlar, kompartımanlara girmiyorlardı. Çok yaşlı köylüler gördü Selim: Şalvarları, yelekleri, bellerine sardıkları kemerleri, papakları vardı. Çok yaşlı bir Zaza, bastonuna yaslanarak oturuyordu. Selim'in biraz güç anladığı bir hikâye anlattı: En sevdiği oğlu öldürülmüştü, katil üç yıl hapis yatıp çıkmıştı. Hiç yoktan bir ölümdü bu. Oğlunun öcünü alamayacak kadar yaşlanmış olduğuna üzülüyordu.

İstasyon, küçük kentin iyice altındaydı. Ufak bir yapıydı. Ovanın ortasına kurulmuştu. Arkasında bir örnek yapılmış tek katlı deprem evleri görünüyordu.

"Buradan kente yürünür mü?" diye sordu Selim.

"Hayır. Bir minibüs gelirse ona bineceksin," dedi genç köylü. Selim, epeyce bekledi. Sonra, öteki yolcularla birlikte, kentten istasyona inen bir minibüsün kırmızımsı soluk aydınlığı içine yerleştiler. Kentin hemen başlangıcında bulunan alayın önünde indi Selim. Alayın yönetim yeri olduğu anlaşılan yapıya doğru yürürken, ardında iki karaltı gördü.

"Yeni gelen asker sen misin?" dedi bir yüzbaşı.

"Evet, benim," dedi Selim.

"Seni almaya istasyona gelmiştik. Ama üzerinde er elbisesiyle geleceğini bildirdilerdi."

"Elbiseyi trende çıkardım," dedi Selim.

"Neyse," dedi yüzbaşı. Sonra yanındaki çavuşa:

"Onu nöbetçi subayına götür," dedi.

Nöbetçi subayı, manyetolu bir telefonun başında oturan, gözlüklü, düz saçlı, uysal görünüşlü bir üsteğmendi.

"Yedek subaylık hakkın elinden alınmış," dedi. "Ama burada gereken muameleyle karşılaşacağından emin ol. Albay da bu konuda emir verdi. Haydi şimdi, benim bölüğüme git ve iyi bir asker ol."

Yapının yanından, bahçeye, büyük bir alana çıkılıyordu. Çok geniş, toprak bir eğitim alanıydı bu. Onu nöbetçi subayının kapısından alan çavuş, alanın sol yanını çevreleyen, tek katlı, kerpiç bölük yatakhaneleri önünden, kıyısında ağaçlar bulunan yoldan aşağıya doğru götürdü. İkinci yapının önünde bekleyen başka bir çavuşa teslim etti.

"Gel, kardeşim," dedi çavuş. "Ben bu bölüğün yazıcısıyım. Önce karnın aç mı?"

"Pek aç sayılmaz," dedi Selim.

"Gene de birşeyler ye." Kapıda dolanan kısa boylu ere seslendi. "Koş kantinden birşeyler al."

Küçücük bölük odasında, ufacık tahta bir masanın ardına oturdu çavuş.

"Geleceğini herkes biliyor," dedi. "Ben de er öğretmen olmalıydım. Buraya, sürgüne yollandım. Burası sürgün alayıdır. Hapishaneden çıkanlar, siyasiler, başka kıtalarda suç işleyenler buraya gönderilir. Benim askerliğim bitti. Ben de sizdenim, sosyalistim. Yarın ya da yarından sonra teskeremi alıp gidiyorum. Nöbetçi subayı üsteğmen, bizim bölük komutanıdır. Sana iyi davranacak. Ama çok çekingen, korkaktır. Bugün sen gelmeden önce bölükten dört çavuşu seni her an izlemekle görevlendirdi. Bunu bil."

"Şu bölüğe bir bakayım," dedi Selim.

"Gel, bak," dedi çavuş.

U biçimindeki avlunun karşı yanına, hem yemekhane, hem de askerlerin oturma odası olan yere doğru yürüdüler. Ağaçların hışırdayan yapraklarının sesi, Selim'e doğayı duyuruyor, içine bir rahatlık veriyordu. Dışarıdan, pencerelerden bakılınca, bu kerpiç yapının içinde, beyazlaşmış giysileri ile, kepli ya da kepsiz başlarıyla görünen askerler, aralarında gürültüyle konuşuyorlar, kimisi şarkı söylüyor, kimisi de durgun, sessiz oturuyordu. Kapıdan içeriye girdiklerinde, davranışlarında pek bir değişiklik olmadı. Bir an susar gibi oldular. Ardından, duvarın dibinde duran, başı tıraşlı, kumral biri, birdenbire bir şarkıya başladı. Başını titreterek, gözlerini bir noktaya dikmiş, söylüyordu şarkısını.

ON DOKUZ

Kışlada hayat sertti. Saat altıda kalkılıyor, açıkta bulunan birkaç muslukta erler yüzlerini yıkıyor, arada soğuk suyla sakal tıraşı oluyorlar, sonra da bölüğün çevresini temizliyorlardı. Bu işi o günün nöbetçi çavuşu yönetiyordu. Ardından hepsi birden, yatakhanenin yanındaki o küçük kerpiç yere sabah çorbalarını içmek için doluşuyorlar, yağlı masalar üzerinde çorbaya ekmek doğruyor, yiyorlar sonra da kısa bir süre serbest kalıyorlardı yağmurlu olmayan havalarda. Saat sekiz buçukta, bölüğün karşısındaki alanda diziliyorlar, eğitime başlamak üzere subayların gelmesini bekliyorlardı. Denetlemeden sonra, bir genç subay onları alıyor, bir süre yürüttükten sonra, ceketlerini çıkarmalarını istiyor, koşmaya başlıyorlardı. İlk haftalar, bu koşmalar sırasında, subayın isteğiyle, bölükten bir askerin söylediği, koşma temposuna uyan halk türküsünden başka insanın içini okşayan bir şey yoktu. Eğitim alanı aşağıya doğru iniyor, orada, alay tamirhanelerinin de bitiminden sonra, gene çimenlikler başlıyor, daha derinde bir dere akıyor, meyilli toprak aşağıya, istasyon tarafına doğru, ovaya uzanıyordu.

Bazen de, bütün bir öğleden önce, alayın yönetim yerinin arka yanına düşen, başka bir düzlüğe, bir futbol alanının bulunduğu düzlüğe gidiliyordu. Bütün bir alayın erleri orada toplanıyor, birbirlerinden eşit aralıklarla uzaklaşıyorlar, geniş alanda, ellerinde M 1 piyade tüfekleri, silahlı jimnastik yapıyorlardı. Selim, bu uzun, yorucu jimnastik zamanlarında, öteki erlere bakıyor, onları tanımaya ça-

lışıyordu. Genç erlerin içinde ortalama dörtte birinin saçları yer yer dökülmüştü, keldiler. Bir bölümü de Türkçe bilmiyordu. Biraz yüksekçe bir yere çıkıp sert jimnastik hareketlerini yöneten genç subay, yüksek sesle komutlar veriyor; onlar da önceden bölüklerde gösterilmiş olan hareketleri, ellerindeki silahı gövdeleri çevresinde döndürerek yerine getiriyorlardı.

Daha önce, bölüğün önünde bu jimnastik hareketlerine çalışırlarken, bölük komutanı üsteğmen, Selim'e:

"İstersen sen katılma," demişti.

"Katılacağım," dedi Selim. 'Değil mi ki düşüncelerimden ötürü, beni bu koşulların altına sürdüler, direneceğim,' diye düşünüyordu. Öteki erlerden oldukça fazlaydı yaşı, ama gene de bütün toplu jimnastik hareketlerini eksiksiz yaptı, yerine getirdi. Kendisine dostça davranan muvazzaf teğmen:

"Genelkurmay Başkanı toplu jimnastik yapılmasını istiyor," diyordu. "Bazen uçakla, alayların üzerinden geçip denetliyormuş. Toplu jimnastik yapan alaylar görünce, çok memnun oluyormuş."

Havalar gittikçe soğuyordu. Sonra birdenbire de kış geldi. Uzun bir kış mevsimi olacağı belliydi. Kar yağmaya başladı, durmadan da üst üste yığıldı. Soğuk, –12 derecenin altına düştüğü günlerde, bölük yemekhanesinde, o yağlı masalar çevresinde oturmalarına izin veriyorlardı. Dışarıda yüzeyi donmuş kar, ağaçların donmuş dalları, büsbütün karla örtülü, bembeyaz, genç, yüksek dağlar vardı. Kar gittikçe yükseldi; ardından şubat ayı yaklaştığında, artık kar düşmez oldu; yağan kar olduğu gibi kaldı. Artık, geceler göktaşı gibi dupduru, parıltılı oluyor, masmavi bir renge bürünen dağlarla ovanın üzerinde parıltılı bir ay parlıyordu. Gündüzse, havaya dikkatle bakınca, kılcal bir buz yağışının sürdüğü görülüyordu. Yatakhane, kerpiç bir yapıydı. Kömür sobası büyük salonu ısıtmaya yetmiyor, orada, silahlarının, teçhizatlarının dibinde, demir ranzalarda, üzerlerinde üç kat battaniye örtülü yatmak zorunda kalı-

yorlardı. Dışarısı, buz halinde, donmuştu. Soğukta uyuyor, dışarıya, donmuş görünüşe bakıyorlardı erler nöbete kalktıklarında.

Geceler, nöbetlerin birbirine eklenişi gibi birbirine ekleniyor; uzun, derin, soğuk, sağır sürüp gidiyordu. Gündüz, aşırı soğuk olmayan günlerde, karların üzerinde Brueghel'in resimlerindeki gibi kaynaşan erlere bakıyordu Selim. Bazen, bu donmuş görünüş üzerine, öğleye doğru bir ara görünen güneşin ışığı vuruyordu. Karlar, uzayan beyazlık, ilerdeki cılız dallar, aşağıya doğru uzanan ova üzerine güneş de beyazımsı, kardan, donmuş, ama parlak bir topmuşçasına parıldıyor, insanın yüzünü, elektrikli bir aygıtmış, örneğin bir tıraş makinesiymişçesine, katı, aldatıcı bir ısıyla ısıtır gibi oluyordu. Soğuk, –30 dereceden aşağıya düşünce, erlerin nöbeti 15 dakikaya iniyor, Selim, nöbetçileri değiştirirken, alayın ön tarafındaki anayoldan geçen kızakların sesini duyuyordu.

Uzakta, yalnızlık içindeydi, ama gene de her şeyden ayrı düşmüş duymuyordu kendini Selim. Ayşe ona haftada ortalama iki defa mektup gönderiyordu. Ada'dan da, şimdi yeniden bir Avrupa turuna çıkan Ada'dan da mektuplar alıyordu. Öte yandan bölüğe, İşçi Partisi üyesi, genç bir sosyalist gelmişti. Aşağıdaki bölüklerden birinde bulunan sürgün bir sendikacı da onlarla bağ kurmuştu. Birkaç okumuş çavuş da bu yeni sürgünlerin çevresini almıştı. Kışın en soğuk günlerinde eskiden komünistlik suçundan hapis yatmış, kırk yaşını aşkın bir asker getirdiler. Beyaz saçlı, güzel yüzlü bir adamdı; onun alaya gelişi Selim için gerçekten bir sevinç kaynağı oldu. İlk geldiği gece, yatakhanede, ranzaların aralığında konuştular.

"Siz niye geldiniz?" diye sormuştu Selim.

"Siz hangi nedenle gelmişseniz, ben de aynı nedenle."

Selim'in bölüğündeki arkadaşı Manol:

"Türkiye Kemalist Partisi mi?" dedi gülerek.

"Evet. Evet. Türkiye Kemalist Partisi."

Ona hemen '*Baba*' adını taktılar. *Baba*, gündüzleri eğitime çıkmıyor, Selim'in yanındaki bölük binasında oturuyor, boş zamanlarında, elleri cebinde dolaşıyordu. Onun yaşlı, umursamaz hali, öteki siyasi sürgünleri rahatlatan bir etken oluyordu.

Ayşe ile çok sık mektuplaşıyorlardı. Onun iyi olduğunu, ders çalıştığını, Selim'i düşündüğünü bildiren mektuplarını, Selim de içinde bulunduğu yokluklarla tekdüzelikte sevgi dolu tümcelerle yanıtlıyordu. "Mektupların uzun ve çok güzel," diye yazıyordu Ayşe, "ayrıca, durumunun iyi olduğunu yansıtıyorlar. Sağlığın çok önemli; ama sen onu korumasını biliyorsun. Bense daha çok gencim; bunu bilmiyorum, kendimi hırpalıyorum. Kafanı da sağlam tutman gerekiyor, kitaplar büyük ölçüde yardımcı olurlar sana. Ben de tek kurtuluş yolunun okumak olduğuna inanıyorum. Ne kadar güzel ve dostça yazıyorsun bana. Belki de tek dostumsun, benim açımdan. Senin de beni dost görmen beni sevindiriyor. Beni sevdiğini de iyice anlıyorum şimdi. Bu da beni mutlu etmeye yeter. Mektuplarını her zaman özlüyorum, onlar benim için çok değerli."

Önceleri mektupları okuyarak veren bölük komutanı, artık Ayşe'den gelen mektupları okumadan veriyordu Selim'e.

Ada ise içinde birkaç saç teli ya da kurumaya bırakılmış bir çiçek, bir fotoğraf ya da bir kart olan mektuplar gönderiyordu. "Artık beni anladığına çok çok sevindim," diye yazıyordu. "Benim için üzülme! Şimdi daha iyiyim. Fazla düşünmüyorum. Kendimi oyalayacak birşeyler buluyorum."

Selim, aldığı mektupların taşıdığı kadın sıcaklığını, o ıssız kışın içinde yakınında duyuyor, ama sürenin geçmesini, tutsaklığının bitmesini beklemek gerektiğini biliyordu.

Sonunda, daha da açık olmayı düşündü; kadın yüreğinin, böylesine gerilimli ilişkilerde düşeceği boşlukları bir

yana bıraktı; daha da açık bir ilişki kurabileceğini sandığı Ada'ya, yazdığı mektuplardan birinde, "Ayşe beni seviyor. Ben de onu seviyorum. Seni de seviyorum ama," diye yazdı. Durumu, en azından Ada tarafından, açıkça kabul edilirse, ikili bir aşk içinde, çok büyük bir mutluluğa erişeceğini hissediyordu. 'Bilmiyorum, bedenimin yapısı bu. İkisini de seviyorum. İkili bir sevgi içinde, iki kadın en büyük mutluluğu verecek bana,' diye düşündü. Ada'dan karmakarışık, bir tartışma yazısına benzeyen bir karşılık aldı.

Ada Viyana'dan sonra, Paris'e geçtiğini yazıyordu. Paris'ten, Ada'yla Erten'in birlikte imzalayıp gönderdikleri bir kart aldı. Saint-Michel'de bir kahvede kahve içtiklerini yazıyorlar, "Senden söz ettik," diyorlardı. Ada, Milano'dan gönderdiği bir kartta, "Sıkıntılarımın belirli bir nedeni yok, sadece kendimle ilgili," diye yazıyordu. "Gün geçtikçe değişmek zorunda olduğumu daha iyi anlıyorum. Farkında olmadan değişiyorum da. Daha kurnaz olmayı, kendimi bırakmamayı şimdi daha iyi başarıyorum. En çok da canımı sıkan, birtakım insanlara uymak zorunda kalmak. Birtakım yataklara girip çıkmaya dayanabileceğimi sanmıyorum."

Ardından, şubat ayının gelip de buzlu gökyüzünün saydam bir taş gibi durduğu, alayın bulunduğu kentin dış dünyayla bağlarının kesilmeye başladığı dönemde, Milano'dan bir mektup gönderdi Ada. "Burada, Gülgün adında bir arkadaşla beraberim. Aynı acıları yaşıyor gibiyiz. İnanacak bir şey bulamamak, hiçbir şeye tam bağlanamamak, geçici aşklarda mutluluğu aramak, daha doğrusu düşlemek, dünyanın hiçbir yerini kendi yurdu olarak tam benimseyememek ve nedeni belirsiz bir tedirginlikle bunaltı. İşte hepsi bu. Rest nihilo... Hiçlikten hiç doğar.

"Dün, pazardı. Kentin dışına ormanlık bir yere pikniğe gittik. Gülgün, bir sinir bunalımı geçirdi. Eve döndüğümüzde, en çok onun kendisini öldürmek isteyeceğinden korktum. Bir an bile yalnız bırakmadım onu."

Selim, Manol, 'Baba,' öteki siyasal sürgünler, çevrelerinde bulunmaktan çekinmeyen çavuşlarla birlikte, alayın sinemasında, subayların oturduğu balkonumsu bir yerin hemen önünde, duvar dibinde oturuyorlardı. Geniş gövdeli, beyaz yüzlü, kumral, yaşlı bir er onlara yakın bir yerde oturdu, ama onlarla konuşmaya cesaret edemiyormuş gibi bir tavır takındı. Film bittikten sonra Manol:

"Bu kim biliyor musunuz?" dedi.

"Kim?" dedi çavuşun biri.

"Ben tanıyorum," dedi öteki çavuş. "4. Bölükten çıkması yasak. Sovyet Rusya'dan gelmiş diyorlar."

"Ben de duydum," dedi 'Baba.' "Ama bilinçli biri mi?"

"Bilmiyorum," dedi çavuş. "Hiç konuşmuyor."

Baba, beğenmez bir tavırla başını salladı.

"Bilinçli biri değilse işe yaramaz," dedi.

Geniş gövdeli adam onlara özlemle baktı, ardından bağırtılı, kaynaşan asker kalabalığı arasına karışıp yitti.

Uzun kış geçmek bilmiyordu. Donmuş ağaçların dalları, kar yığınlarının üzerinde görünüyor; alayın önünden geçen kent şosesinde arada bir kara, kalın kumaştan giysilere bürünmüş, başları sarılı birkaç insandan başka kimse görünmüyordu. Erler kimi günleri bölük yemekhanelerinde gürültü içinde geçiriyorlar; bazı günler de bölükler halinde ovaya iglo yapmaya iniyorlar; öğleden sonra kardan yanmış yüzleriyle dönüyorlar, bütün gece soğuk yatakhanede öksürüyorlardı.

Selim, gündüzleri görünen, alayın kardan yollarında güneşin altında dolaşırken, kendisini sağlıkça ve düşünce olarak sağlam duyuyor, içinde bir güçlülük duygusunun yer ettiğini sanıyordu. Ardından Ayşe'den pek haber alamamaya başladı, mektubu gelince de, bunun ötekilerden farklı olduğunu sezdi: Ayşe dünya politikasıyla, Uzakdoğu'daki savaşla ilgili birçok şey yazıyor, sonra da yaşamayı zorlamamaktan, kalıplara sokmamaktan söz ediyordu.

Durgun sürgün alayında, mektubun değişen teması Selim'de garip düşüncelerin doğmasına yol açtı.

Ertesi gün de kente inen bir askerin aldığı haftalık bir magazinde, Ayşe ile Ada'nın, Güngör ve başka bir genç adamla bir dans kulübünde çekilen resimlerini gördü. Güngör, en yakın arkadaşlarından biriydi; ama Ada ile Ayşe'nin ilişkisinde, onun durumuyla ilgili bir değişim, bilinenlerin açıklanması... gibi bir yeni konum olduğu kuşkusu içini kemirmeye başladı. Geceleyin uykusu kaçtı.

Erler, ikide bir nöbete kalkıyorlar, palaskalarını, bıçaklarını kuşanıyorlar, alaya kurt inmesi olasılığına karşı, kemerlerine bir balta da takıyorlar, tüfeklikten madeni bölümü donmamış bir M 1 tüfeği alıp toplu olarak nöbete gidiyorlardı. Ötekiler, birkaç saat için uyumaya dönenlerse, uzun süreli öksürük nöbetlerine yakalanıyorlardı. Yatakhanenin solgun ışığı altında, Selim, Ada'nın da, Ayşe'nin de, tanıdığı başka genç kadınların da çıplak imgelerinin yatağının yakınına kadar geldiğini hisseder gibi oldu; alabildiğine özgür bir cinsel yaşamla ilgili imgeler, birbiri ardınca, açılıp kapanan kapılar gibi zihninin içinde sıralanıyor, onu uykusuzlukla baygınlık arası bir yarı uyanıklık içinde tutuyordu.

Ertesi geceyi de uykusuz geçirdi Selim: Uzun ayların sert koşullarının ardından, kışın en koyu zamanında, gerçek olmayan bir sıcaklık, orada olması olanaksız bir genç kadın sıcaklığı, ona yaklaşıyor, rahat bırakmıyordu sanki. Üçüncü gece de uykusuz kalınca, revire gitti, genç doktor ona uyuması için bir morfin iğnesi yaptı. Gündüz, içi titreyen, güçsüz bir gölge gibi salınıp durdu Selim; gece, gene uyuyamayınca genç doktor tarafından revire yatırıldı.

Revirde donma tehlikesi geçirmiş birkaç asker vardı, biri de bütün gece sayıklıyordu, ayaklarında kahverengine dönüşmüş bir donma başlamış, fark edilip hemen revire yatırılmış, fakat bilinç durumu biraz bozulmuştu; gündüzleri gülüyor, yaşamının görüntülerini düzensiz bir biçimde anıyordu. Genç yedek subay doktor, Selim'in Tümen

Hastanesine gönderilmesini istedi. Derin bir kaygının belirsiz bunalımı içindeydi Selim. Revirden çıkıp da hastaneye gönderilmeden önce, alaydaki arkadaşlarını gördü, onlara:

"Bu alayda kalmamalıydık," dedi.

"Nereye gideydik?" dedi Manol.

"Nereye olursa. İlk günler, tüfeklerimizi alıp burdan aşağıya, dağlara, Irak'a doğru gitmeliydik. Ardımıza düşüp bizi vuracak olsalar da. Kabullenmemeliydik bu durumu."

"Senin moralin bozuk," dedi Manol.

"Partinin Mecliste on beş tane milletvekili var," dedi 'Baba.'

"Parti Genel Sekreterine yazdığımız mektuba karşılık geldi," dedi Manol.

"Ne diyor?" diye sordu Selim.

"Sizin durumunuz adliyeye intikal etmiş. Bu durumda Parti, Mecliste bir soru önergesi veremez," diyor.

"Ne parti ama!"

"Bugün sadece Vietnam'da savaş var. Orda savaşan, acı çeken sosyalistlerden sonra, en kötü durumda olanlar sizsiniz. Adliyeye intikal etmiş dedikleri... Danıştaya dava açmışsınız. Bunu da göğüsleyemeyen bir Parti bu işte," dedi 'Baba.'

"Bunlar Türkiye'de demokrasi olduğunu varsayıyorlar, sadece hukuksal yollara bağlı olarak gelişir, iktidara geliriz sanıyorlar."

"Eskiden de böyle sananlar vardı," dedi 'Baba.'

"İktidardan çok hukuka bağlılar. Ama şimdiden köklerinden koptular bile," dedi bir çavuş.

Selim, Tümen Hastanesinde, büyük bir odada on gün kadar kaldı, sonra da üç ay izinli olarak İstanbul'a gitmesine olanak tanındı.

YİRMİ

Selim trenin penceresinden bakarken ne denli yorgun olduğunu düşünüyordu. İncecik çayırları, ağaçlar arasında yiten küçük istasyonları, yolculardan gazete almak için koşuşan çocukları gördü. İlerdeki genç dağlara, yüksek ovalarda kendine yol açа açа ilerleyen sulara, güneşin batımında, sarımtırak bozkır üzerinde ince bir çizgi gibi dizilen bulutlara, bomboş topraklara baktı. Yaşamının belki yarısındayken hiçbir şeyi olmadığını, önündeki boşluğu, geçmiş yaşamının ona artık karmakarışık görünen görüntüsünü, 'Çözülüp dağılan sadece sinirlerim,' diyerek düşündü. Diyarbakırlı bir tüccarla paylaştığı yataklı vagondaki kompartımanıyla, trenin lokantası arasında gidip gelirken, her şey ona yavaşlatılmış, uzatılmış, sonsuzca uzatılmış görünüyordu. Sıkıntı veren buydu: Zaman çok uzundu onun için, buydu canını sıkan. Tümen Hastanesinde, zaman kavramını yitirmiş bir yedek subay görmüştü. Genç adam, yaşadığı olayları art arda dizemiyor, sırasıyla anlatamıyordu. Bingöl'de bir gece kent kulübünden evine, soğuk gecenin içinde dönerken donma tehlikesi geçirmiş, evinde bayılmış, zaman kavramını yitirmişti. Belli acı çekiyordu. Hastanede pijamayla dolaşıyor, sık sık da Selim'in tek başına kaldığı büyük odaya onunla konuşmaya geliyordu. 'Benimki o türden bir bunaltı değil,' diye düşünüyordu Selim. 'Zamanı tüketmek zor geliyor bana. Davranışlarımda bir acelecilik var, zamanın içine sığdıramıyorum onları.'

Haydarpaşa Garından, karşı kıyıdaki soluk İstanbul'a baktı. Sarayburnu'na bir ordugâh gibi yayılmış Topkapı Sarayının kurşun rengi bacaklarına baktı. Galata'nın üst üste yığılı yapılarını, kuleyi, Ceneviz'den kalma bir kilise kulesini, ötedeki, Fransız tarzı yapıları, yeni, büyük yapıları gördü. İstanbul, içten içe kanayan, kapalı bir yara gibi göründü ona. Gemi dalgakırana doğru açılırken, beyaz göğüslü martılar izlediler onu. Kız Kulesi açıklarında, gemiyi izlemeyi bırakır gibi oldular, sanki yeniden dalgakıranın taşları üzerine dönüyorlardı. Düşten, ince bulutlar üzerine oturmuş, ayaklarını suya sokmuş, soluk, kurşun rengi bir kentti. Şimdi, arkada bıraktığı kışladan sonra, Selim'e, aldatıcı bir unutuşu, bir dağılışı, sakinleşmeyi duyuruyordu sanki.

Ayşe'nin annesiyle babasının oturduğu modern mahalleye gitti. Gerçekten de evde buldu onu. Ayşe, onu, Selim'in, içten olmadığını sandığı, sıcak bir yakınlıkla karşıladı. Dışarıya çıktılar, bir süre de pek bir şey konuşmadan yürüdüler.

"Çok iyi görünüyorsun," dedi Ayşe.

"Sadece bir görünüş o," dedi Selim. Sonra da, "İyiyim. İyi sayılırım," dedi.

Selim'in doğu illerine, sürgüne gitmeden önce gezdikleri deniz kıyısında, asfalt yolun kıyısındaki, kapalı plaj kabinlerinin yanında uzanan çimenliklerde, daracık plaj yollarında dolaştılar.

"Mahallede bir pastane açıldı," dedi Ayşe.

Mahallenin can sıkıcılığını içinde duyarak Selim:

"Demek buranın insanları da, evlerinin dışında yaşamayı öğrenmek istiyorlar," dedi.

Geniş salonlu bir yerdi. Camlardan dışarısı, yüksek apartmanlar, çarşıya dönüşmeye başlamış, geçen zaman içinde yeni yeni açılmış dükkânlar görünüyordu. İçerisiyle, bir kahveden çok, bir tatlıcıydı sanki. Sütlü tatlılar vardı, ama çay ya da kahve de bulunuyordu.

Orada otururken içinde, gittikçe artan bir ağırlık duyuyordu Selim.

"Ada Avrupa'da, biliyor musun?"

"Bana da bir kart göndermiş," dedi Selim. Dikkatini fazlaca belirtmekten kaçınarak Ayşe'ye baktı; 'Biliyor galiba,' diye düşündü. Ayşe'yse, Selim'le Ada'nın yakın ilişkisini biliyor gibi davranmıyor; Selim'in birkaç ay için gelişinden ötürü sevinçliymiş gibi görünüyordu.

"Biliyor musun? Göğsümde bir gölge bulundu," dedi.

"Nasıl bir şey?" diye sordu Selim.

"Akciğerde bir yara değil, ama bir gölge, bir zayıflık başlangıcı."

"Bana yazmadın."

"Geleceğini, hem de bugünlerde geleceğini düşündüm."

"Geçecek bir şey değil mi?" dedi Selim.

"Sanırım," dedi Ayşe. "Bu fırtına senin sinirlerini bozdu, benim de ciğerimi zayıflattı."

Alçak sesle söylemişti bunu. Selim de içinde derin bir üzüntü duymuş, başını öne eğmişti.

"İçimizi çürüten bazı sarsıntılar."

"İçinde yaşadığımız toplum..." dedi Selim.

"Otuz yaş ve yirmi yaş," dedi Ayşe.

"Eve dönelim daha iyi ," dedi Selim. "Baksana bu pastaneye..."

"İnsanlar..." dedi Ayşe.

"En tiksindiğim şey yaşadığının bilincinde olmamak, hayatını göstermelik kalıplara göre düzenlemek," dedi Selim. "En çok canımı sıkan o."

Sanki değişen birşeyler vardı: genç kızların giysilerinde, davranışlarında, çay bardaklarını ya da Coca-Cola şişelerini tutuşlarında. Bu çevrenin insanlarında her şey, sanki, düşsel, iyi bir gelecek için hazırlanıyormuş gibiydi. Gençlik bilinçsiz, ama süslü, çabuk kırılır bir incelikte sürecek; her şeyi rahat, aşk duyguları, cumartesi pazar günleriyle il-

gili bir duygusallık içinde, bütünsel bir oluşuma doğru yol alacaktı.

Ayşe'nin evine uğradılar. Lise sınavlarına hazırlanan kız kardeşi, pencereleri evin önünde de, arkasında da, her iki yandan da görülen blok apartmanlara açılan salonda, bir masanın başında ders çalışıyordu. Sarışın, uzun boylu bir kızdı. Ayşe'nin annesi, içerideki odadan çıktı. Yıpranmamış, genç görünüşlü bir kadındı. Selim'e arkadaşıymış gibi baktı. Öyle ya, o da hemen hemen on yaş kadar büyüktü Selim'den.

"Zorluklar bitti mi?" dedi.

"Bu üç aylık raporun sonunda, kırk gün kalıyor," dedi Selim.

"Şaşılacak şey," dedi kadın.

Ayşe'nin küçük odasına girdiler. Çalışma masasının yanında uzanan, yerden bir metre kadar yüksek etajerin üzerinde, Selim'in gönderdiği bazı mektuplar, alayda, bir askerin yaptığı, küçük boy halk resimleri, sözlükler, ekonomi kitapları vardı. Kapıya açılan küçük holden, mutfağın tül perdeleri, onun da ardında, camdan dışarısı, öteki blok apartmanların mutfakları, mutfaklarda yemek hazırlayan, orta tabakadan çalışkan kadınlar vardı. Buraya yerleşen aileler, kendilerini, önemli ölçüde, fakirlikten ya da pek dar gelirli küçükburjuva olmaktan kurtulmuş sayıyorlardı. Önlerinde varlıklı olmaya doğru bir yol açılıyordu sanki. Blok apartmanın altına, taşlaşmış çimentodan yapılmış avluya çıktılar.

"Annem iyidir gene de," dedi Ayşe. "Ama beni sevmez. Güvenmez bana. Babamsa, Doğunun adını ağzıma aldırmıyordu. Sen oraya gönderilince, senden ayrılıp uzaklaşmam için çok baskı yaptı bana," dedi.

Önce elektrikli banliyö trenine bindiler. Açıklıkları, at yarışlarının yapıldığı hipodromu, gecekondu mahallelerini, sonra surları geçtiler. Sirkeci istasyonunun önündeki dolmuşlardan birine binerek, Selim'in her zaman, içinde

kendini rahat duyduğu Galatasaray'daki Degüstasyon Lokantasına gittiler. Selim:

"Degüstasyon, öğlen vakitleri, her yerden daha iyidir," diyordu.

Rum garson salçalı dana etini getirdiğinde, Selim, kendini eski günlerin güzelliği içinde duydu; zihni bir-iki yıl öncesinin kalabalık gece gezmelerine, arkadaşlarla girip çıkılan lokantalara, uzun etekli giysiler giymiş, gece için süslenmiş kadınların da katıldığı Beyoğlu akşamlarına kaydı.

"Korkunç koşullardı," dedi. "Dört ay sürekli silahlı jimnastik yaptım. Halk çocuklarıyla. Onlara yaptırılan şeyleri yapmaktan kaçınmadım. Eğer bir şey yapılacaksa, önce köylü çocuklarının başlarındaki kelleri tedavi etmek gerekir. Ondan sonra, yurtla, ulusla ilgili o büyük nutuklarını versinler. Bir sabah bölük komutanı çok acele geldi bölüğe. Bütün askerleri toplayıp spor alanının oraya götürdü; askerlere taşları toplamalarını emretti. Boş bir çalışmaydı, gereksiz yapıldığı belliydi. Belki benimle Rum çavuşun onurunu kırmak için yaptırıyordu. Derin bir öfkeyle sarsıldım. Sonra öğle vaktine doğru, bölüğün orada, bir yerde yalnız rastladım subaya. 'Komünist olduğum için bana taş toplattınız,' dedim. 'Evet, komünistim ve topladım taşları.' Kıpkırmızı oldu, bir şey de söylemedi."

Öğle yemeği uzun sürdü. Bira içtiler. Sonra, artık, gittikçe hırpanileşen Anadolu'dan göçmüş bir kalabalığın doldurmaya başladığı İstiklal Caddesinden geçtiler. Taksim Alanına vardılar. Orada, açık havayı, alanın üzerindeki gökyüzünü gören Selim, uzunca bir süredir yitirdiği, ama şimdi onu beklediğini sezdiği bir güzelliği bulur gibi oldu.

Ağaçlıklı bulvardan, biraz ötedeki Elmadağ'daki, askerlikten önce gittikleri kahveye doğru yürürlerken, yas içindeymişlercesine, koyu renk giysiler içinde geçen bir gençlik topluluğuna rastladılar. Kızlarla erkekler, aralıklı yürüyorlar, hiçbir slogan bağırmıyorlar, ağır ağır Elmadağ'a doğru gidiyorlardı. Selim'le Ayşe kaldırımda durup

bu garip kalabalığa baktılar. Çok genç öğrencilerdi. Kaldırımdan yürüyüşü izleyip, elindeki bildirileri dağıtan bir öğrenci Selim'in eline de bir bildiri tutuşturdu. 'Biz Kıbrıslı ilerici öğrenciler, bugüne kadar sürekli kandırıldık, çıkar politikalarına araç edildik,' diyordu. 'Bundan sonra hiçbir politikaya araç olmayacağız. Hiçbir eylem yapmayacağız. Bu son yürüyüşümüz bunu anlatmak için.'

Sessiz gölgeler gibi geçtiler bulvardan. Bir şeyin sona erişini anlatmak istiyorlardı; kapalı, sessiz bir görünüşleri vardı. Selim'in imgeleminde, Kıbrıs yönüne gönderilmek üzere seçilen bölüğün askerleri gibiydiler. Şaşırmışlardı, savaşa da gitmek istemiyorlardı, köylerine dönmek istiyorlardı.

"Hepsi pasifizm," dedi Ayşe.

Birdenbire çok öfkelendiğini anladı Selim:

"Ne pasifizmi bu?"

"Mücadele etmek varken..." dedi Ayşe.

"Senin gibi düşünenlere çok rastladım," dedi Selim, derin bir öfkeyle. "Gerçekten mücadele başlayınca da ortada olup olmayacağınız belli olmaz."

Kaldırımın üzerinde bir an durdular. Ayşe, bir ölçüde, Selim'in öfkesinden ürkmüş gibiydi. Düşünceli bir yüzle bulvara bakıyordu.

"Sonra konuşuruz bunları," dedi Selim. "Ne de olsa vaktimiz var. Şimdi kahveye gidelim. Pascin'i çok göreceğim geldi."

YİRMİ BİR

Selim, annesinin, o askerdeyken taşınmış olduğu Feriköy'deki evde, arka odada, geniş pencerenin önüne konulmuş yatakta uyandı. Ayşe, iri olmayan esmer, çıplak bedeniyle yanında uyuyordu. Gece, Pascin, karısı, Güngör'le gittikleri Beyaz Rus Lokantasından sonra, gece yarısı buraya dönmüşler, tutkuyla sevişmişlerdi. Şimdi Selim, başka bir şeyi duyuyor gibiydi: sevişmelerinde Ayşe'nin orgazmları büyüdükçe, derinleştikçe, Selim'de de cinsel ilişkinin daha ötesine ilerlemek isteği beliriyordu. Kolay doyuma ulaşamamakla, boşalmanın tam bir ruhsal doyum getirememesiyle ilgili bir gerginlikti bu.

Pencerenin çiçekli perdelerini araladı; kentin dışına yakın bir yerde yapılmış evin arka penceresinden, karşıdaki tepeleri, tepeler üzerinde yeni yapılan evleri, orada, apartmanlar arasında düzensiz, küçük bahçeleri gördü. Güneş ışığı doğaya, bir sonbahar yaprağı kızarıklığıyla düşmüştü. Sarımtırak, kırmızımsı, solgun, ama güzel bir renkti.

Uyuyan Ayşe'ye:

Sen de beni bu uzun ayrılıkta aldattın, demek istedi Selim. Ama söylemeden sustu. Yeniden dışarıya, güneş ışığına baktı. Bu uzun izinden sonra sürgünün bitmesine çok bir şey kalmıyordu. Selim, yapı molozlarının atıldığı küçük bahçeye, ardından da düzenlenmemiş bir doğanın başladığı ötelere, tepelere doğru baktı; alaydaki güneşi, bölük yapısı önündeki güneşi düşündü. Askerler, tek katlı, beyaz badanayla boyalı duvarlar dibinde büzüşmüş güneşleniyor-

lardı. Revirden çıktığında, bölükteki askerlerde gördüğü değişiklik onu şaşırtmıştı: Birçok asker tezkeresini alıp gitmiş, onların yerine yeni, tanımadığı, ufak tefek askerler gelmişti. Çünkü artık merasim bölüğü değildi bölük; uzun boylu, yakışıklı Anadolu çocuklarını başka bir bölüğe veriyorlardı. Gece bütün sevişmeleri boyunca, Ayşe haz çığlıkları atarken, Selim, kafasının ardında titreyip duran askerlerle, hasta, ateşler içinde kıvranan askerlerle ilgili imgelerin acısını çekmişti. Şimdi, dinlenmiş sabahta, bir yaşama sevinci içini dolduruyordu. Öğleye doğru Güngör'le buluşmaya söz verdiğini, ayakkabı ve kravat almasında Güngör'ün kendisine yardımcı olmasını istediğini ansıdı. Evin önündeki küçük salona çıktı.

İstiklal Caddesinde Güngör'le buluşacağı, Fransız Konsolosluğunun önüne gelirken, 'Ayşe'ye, bu aldatma, aldanma sorununu açsam nasıl olacaktı?' diye düşündü. Asıl önemlisi ardından ne gelecekti bu sorunun: Ayşe, onu aldatmışsa, derin bir sarsıntıyla mı karşılayacaktı bunu, üzerinden aşabileceği bir sorun muydu, yoksa onanmaz bir boşluğa mı yuvarlanacaktı? Bilmiyordu, düşünmeyi de hep sonraya bırakıyor, erteliyordu. Köşede, Çingenelerin sattıkları çiçekler, ona Ada'yı düşündürttü. Şimdi artık Avrupa'dan Ankara'ya dönmüş olması gereken Ada'yı; genç kızlık döneminin bütün saflığını yitirmek için elinden geleni yapmış, böylece de Selim'den, ona duyduğu tutkudan öç almış, Selim'in de kendisine karşı duyduğu us sınırlarını aşan tutkuyu törpülemiş olan Ada'yı. Ada'nın güzel, kumral cildini düşündü; son gençlik yıllarının bütün bu tutkularının üzerinde nasıl bir iz bırakacağını kestiremeden, bütün düşüncelerini içinde yükselen duygularda yitmeye bıraktı.

Güngör, iki dakika kadar sonra geldi.

"Hâlâ genç kızlar yüzünden titriyorsun?" dedi.

"Paris'te, bir gün..." dedi Selim.

"Genç kızlar gibi var mı?" dedi Güngör. "Hatırlıyor musun, Foyer des Artistes'e son olarak gelen *serveuse*'ü?"

"Nasıl hatırlamam?" dedi Selim. "Küçük öğrenci kızlar, serveuse'ler, kocalarından bir süre için kaçmış küçükburjuva kadınlar, bazen de burjuva kadınlar. Hepsi, hepsini hatırlıyorum. Hepsi de duygularla dolu, sevmek, öç almak, aldatmak, aldatılmak istekleriyle..."

"İlk gençlik yıllarımızdaki düşüncelerimizi şimdi anlıyor musun?" dedi Güngör. "Kadında saflığı arıyorduk. Genç kızlar, dokunulmamış kızlar, bakireler. Bir saflığın ardındaydık düşüncemizin içinde, ama genelevden çıkmıyorduk. Hemen şurda Abanoz Sokağında. Ne dünya değil mi?"

"Paris'teyken bile bana, Abanoz Sokağındaki kadar içten cinsel ilişki dünyanın hiçbir yerinde yok dediğini hatırlıyorum," dedi Selim.

"Demişimdir. Birçok kadınla yattık ve bütün bu kadınlarda, aslında bilinçaltımızda yatan, varlığımızı kaplamış, derin, dokunulamaz, iyice bilinemez bir saflığı aradık," dedi Güngör. "Aslında böyle bir saflık yok. Çiçek Pasajında sırt sırta içen, bir arada bulunmaktan zevk alan, sonra da geneleve koşan erkekler, hayatta başka ne bulabilirlerdi ki? Roma'da da var öyle büyük alan-birahaneler. Erkekler büyük bir kalabalık halinde içki içiyorlar, yakınlarından geçen tramvaya kadar yayılıyor kalabalık. Tramvaylar geçerken dokunmasın diye, oturdukları yerde sırtlarını geri çekenler bile var. Ne dünya, ne yetişme biçimi değil mi?"

"O saflık hiçbir zaman bulunmayacak ama."

"Bulunmayacak. Bulunduğu zaman da –eğer bulunursa– sen beğenmeyeceksin onu."

Güngör'ün anlattıkları Selim'in gözünde, kendi yaşamıyla da ilgili anlamlar yaratıyordu.

"Aslında hepsi bir oyun," dedi Güngör. "Kadınlar da erkeklerin onları aldattığı gibi, aldatıyorlar. Bizdeki kadınlar da bu işi yapıyorlar; çeşitli bahanelerle birçok erkekle

yatmaktalar aslında. Sadece, biraz daha fazla duygularını koyuyorlar bu işe. Duygularını koyarken, oynadığı oyuna yenilenler de var. Ama ben 'gönlümün derinliklerinde yatan saf aşkı, romantik saflığı' aramayı sürdüreceğim. Kravatı şurdan alalım," dedi Güngör.

Mağazadan çıktıklarında:

"Aradığımız saflık, aslında, çocukken annemizin bize verdiği o sonsuz şefkat duygusu, *tendresse*," dedi.

Selim, içinin sonsuz bir rahatlıkla dolduğunu duydu.

"Şimdi ayakkabıya geldi sıra. Askerden gelen herkes yeni bir ayakkabı almalı," dedi Güngör. Bir mağazaya girdiler, geçidin içine doğru uzanan camekânın önündeki küçük, deri kaplı, arkalıksız sandalyelere oturdular, satışı yapan adamın onlara ayakkabılar göstermesini beklediler.

"Şöyle sarımtırak bir ayakkabı al," dedi Güngör. "Sarımtırak kahverengi, hafif topuklu, biraz da sivri burunlu. 1930'larda moda olan cinsten."

"Haklısın," dedi Selim. "En kötü şeylere yakın olsak da neşeyle karşılamalıyız bunu."

Ardından Refik'in Tünel'e yakın olan küçük lokantasına gittiler. Beyaz örtülü, küçük masaya oturunca Güngör, tezgâhın ardındaki barmene:

"Osman, iki balon, kırmızı şarap," dedi. Sonra Selim'e:

"Nasıl Paris'teki gibi değil mi?" dedi.

"Paris'teki gibi."

Güngör, şiirle dolu bir yaşama sürecine girmiş gibiydi.

"İşte hepsi bu," dedi. "Kravat, ayakkabı, iki balon şarap, bir pikap, bir daktilo makinesi, bir şişe de iyisinden konyak. Bunlarla ilgili bir tiyatro oyunu yazacağım."

Selim, şaraptan tattı.

"Bizim alaydaki gibi değil hayat," dedi. Gözünün önüne gelecek yıllarını getirmeye çalıştı. Alayda giysilerle de yatmaya alıştığı için, yaşamı boyunca rahat yataklar aramayacaktı. Küçük, konforsuz odaları, küçücük yatakla-

rı yeğleyecek, ikide bir yapılmamış bir yatakta, üzerine bir örtü çekerek uyumayı seçecek, en ufak bir tıkırtıda da uyanacaktı. Bu deney, geceleri de saat gibi işleyen bir bilinç verecekti ona. İstediği saatte, en derin sandığı uykulardan uyanacak, kalkıp giyinebilecekti.

İkinci bardak şarabını isteyen Güngör:

"İşte hepsi bu," dedi. "Bir zaman bu oyunları oynayıp duygularımızın en olgunlaştığı dönemde çekip gideceğiz bu dünyadan. Belki acılar içinde. Pascin de ölecek. O öldükten sonra, o kadar sevdiği Rejans Lokantasını da değiştirecekler. Duvarları, yeni, o çiniye benzeyen, plastik, zevksiz süslemelerle dolduracaklar. Pascin'in *ruhu* lokantaya girecek ve bu yeni dekoru hiç beğenmeyecek. 'N'aptınız? N'aptınız burayı?' diye bağıracak Pascin. 'Sıkılıyorum. Sıkılıyorum,' diyecek. 'Zaten ne kadar sıkıldığımı biliyorsun Güngör, şimdi daha çok sıkılıyorum,' diyecek. 'Deliliğe yakın bir sıkıntı bu. Bu hayattan, bu değişen hayattan, bu değişen dekorlardan çok, çok sıkılıyorum,' diyecek. Öfkeden boğulur gibi kıpkırmızı olacak Pascin. 'Hepsinden nefret ediyorum. Hepsinden nefret ediyorum,' diye bağıracak. Toplumsal yaşam gittikçe daha kötü olacak. Kendini gösterme, yalancı sanat alıp yürüyecek. Hiçbirimizin ruhu, Pascin'in ruhu gibi rahat olmayacak."

Islak bir parlaklıkla ışıldayan parke döşeli, dar yola çıktıklarında, Güngör'le 1962 yılında, yaz başında Paris'te geçirdiği günlerin imgeleri doluyordu zihnine Selim'in; öğrencilikleri yeni bitiyordu, kahvelerde oturuyorlar, gazetelerle dergileri okuyorlar, oradaki yaşamla düşünceleri kavramaya çalışıyorlardı. Ardından aynı yıl, *Le Monde* gazetesinde yer alan, yeni kurulmuş İşçi Partisiyle ilgili haberleri heyecanla okuduklarını ansıdı. Parti başkanlığına getirilen eski bir hukuk doçenti yurt gezisine çıkmıştı; *Le Monde* da bu gezinin izlenimleriyle yeni başkanın ilk sosyalist açıklamalarını uzun uzun yazıyordu. Daha Paris'ten dönmeden, partiye telgraf çekerek, üyeliğe kabul edilmesini istemişti

Selim. Yurda dönmekte acele etmesindeki en önemli nedendi bu. 'Şimdi aradan yaklaşık altı yıl geçti,' diye düşündü Selim. İki bardak kırmızı şarabın yarattığı sıcaklıkla, Asmalımescit'in daracık sokaklarına, eski bir arkadaşıyla çıkmış bir asker, izinli bir askerdi. Nerdeyse iki yıldır oradan oraya sürükleniyordu da, hiçbir örgüt onunla ilişki kurmuyordu. 'Şu vardığımız yere bak. Aydınlar, işçi hareketinin düşmanıdır, diyorlar. Ortada hiçbir şey yokken, iktidar yolları kendilerine açıldı sandılar. Şimdi kapacakları yeri hesaplıyorlar.' Yorgun bir askerdi. Çektiği sıkıntılara karşın, gene de dirençliydi, gene de kendini oyalayabiliyordu.

"Ömrümüzün Günleri," dedi Selim. "Ömrümüzün Günleri. Öyle bir piyes yazabilmek isterdim."

"Hemen kötümserliğe kapılma, *mon vieux*," dedi Güngör. "Daha yaşayacağımız günler var."

"Sana Paris'teyken, oraya geleceğinden söz ettiğim bir kız vardı hani!" diye sordu Selim.

"Hangisi?"

"Hani bir kız. Anlatmıştım. Esmer bir şey. Meyhaneden çıktıktan sonra, ayakkabılarını çıkardı, eline aldı. Caddelerde yalınayak yürümeye başladı, demiştim. Gecenin içinde, güpgüzel, yalınayak bir kız."

"Gayet *flou* hatırlıyorum."

"Şizofreniye uğradı."

"Burjuvaydı değil mi?" dedi Güngör.

"Evet, burjuva."

"Bu sözcük de ne çok anlam taşıyor."

Selim, eve döndükten bir süre sonra da Ayşe döndü eve. İçinde tuhaf çırpınışlar, kanatlarını vuran yüzlerce kuş; Selim, sonucu sordu. Selim'in içtenliğine inanmadığı aşırı bir sevgi gösterisiyle ona sarılan Ayşe:

"Doktor göğsümdeki gölge için 'önemli değil,' dedi."

"Oh, hiç olmazsa onu merak etmeyeceğiz," dedi Selim.

YİRMİ İKİ

Sabaha doğru yağmur yağdı, gün doğumuyla birlikte güneş açtı. Ayşe, fakülte ile ilgili işleri için gitti. Selim, sadece kendi ışığının rengini yansıtan, pırıltılı sonbahar güneşi altında yıkanan kaldırımlarda dolaşmaya çıktı. Genç, orta yaşlı kadınlar pazardan, dükkânlardan günlük alışverişlerini yapmışlar, dönüyorlardı. Durgun, gündelik yaşam içinde ölçülü, akıllı uslu bir görünüşleri vardı. Onlardan daha kaygısız görünen genç kızlarsa, çevreye başka türlü bakıyorlardı: beğenen ya da küçümseyen bir tavırla. İki yanında açılan dükkânların gittikçe çoğaldığı, dar caddeden yukarıya, eski bir Ortadoks kilisesinin bulunduğu düzensiz bir alana kadar uzayan asıl anacaddeye çıktı Selim. Yoğun bir trafik vardı caddede. Eski Rum azınlığın oturduğu bir mahalle. Rumlar da, giderek azalıyor, Atina'ya göçüyorlardı birer birer. Şimdi onların yerini, Anadolu'dan İstanbul'a gelen yeni bir esnaf tabakası dolduruyordu.

Selim, otobüsle Taksim Alanına geldi. İklimi bile değişen bir İstanbul'du bu. Selim, yaz mevsiminin birdenbire geldiğini, İstanbul'u sıcakların birdenbire kapladığını düşünüyordu. İlk gençlik yıllarının, tramvayların işlediği tenha İstanbul'u değildi. Artık, yaz gelip de sıcak güneş gittikçe kalabalıklaşan kentin üzerine vurduğunda, sokaklar tenhalaşıveriyordu. İstanbul'un insanları, birdenbire gelen yazla, bozguna uğramış yaratıklar gibi şaşkına dönüyorlar, gidecek, sığınacak yer arıyorlardı. Tatil günleri, büyük bir dar gelirli insanlar kalabalığı, Boğazın, Marmara Denizinin

kıyısına yığılıyor, yetişme çağındaki genç kızlarla iyi yüzlü yaşlılar, çocuklu aileler, deniz kıyısına taşıdıkları küçük portatif sandalyeler, gazocakları, yemek paketleriyle piknik yapıyorlar; biraz serin hava almaya çalışıyorlardı. Kimsenin gideceği özel bir yeri yoktu. Sıcaklar bastırınca zenginler kentte görünmüyorlar, Adalar'da ya da çok daha uzaklardaki, tenha kıyılarda oluyorlardı. O zaman, kentin asıl halkının elverişsiz evlerde oturan, büyük bir fakir çoğunluk olduğu anlaşılıyordu. Başka zamanlar, kendine özgü sevimlilikleri içinde davranabilen evli kadınlarla ince yapılı genç kızların bütün bu yoksul çoğunluğun birer bireyi olduğu anlaşılıyor, onlar da bu yoksulluklarını kabullenmiş davranışlara kendilerini bırakmış oluyorlardı. Ama gene de, akşamüzeri gelip otobüs duraklarına yığıldıklarında, büyük, rahat otomobillerle geçenlere yarı öfke, yarı gıpta ile bakıyorlar, belki de her biri ayrı ayrı onlar gibi olarak kendilerini kurtarmak düşü kuruyorlardı.

Pazar günü yayıldıkları, kirlenmiş, gittikçe daralan doğadan çocuklarıyla dönen bu kalabalık, otobüslerde ya da gemilerde birbirleriyle kavgaya tutuşuyorlar, ama kavgalar, biraz sonra, aynı kaderi paylaşmanın verdiği gevşemeyle bir uzlaşmaya dönüşüyor, ayağa kalkan sinirleri yatışıyordu. Ardından sonbahar geldiğinde, bütün bu kalabalık, yoksul halk daha bir rahattı.

Yakacak sıkıntısının başladığı kış ayları gelmeden önce o birkaç ay, daracık evlerine, apartman katlarına çekildikleri, belki daha az sıkıntılı bir dönemdi bu. O zaman gazinoların afişleri kentin her yanına asılıyor, gazino sahiplerinin her yıl yeniden bulup öne sürdükleri, saçları yapay olarak sarışınlaştırılmış kadınlarla, birtakım bıyıklı erkeklerin, bazı homoseksüellerin şarkı söyledikleri gazinolara gidebilmek için, halk matinelerini bekliyorlardı. Tarihsel yapıları yıkılmaya bırakılmış, Hıristiyan mimarisinin günbegün çöktüğü, yerine yığma, biçimsiz apartmanların biriktiği, sayfiye mahalleleri yok olmuş, kumaş üzerinde yayılan bir yağ lekesi gibi büyüyen, kalabalıklaşan

bu birikinti, ince çizgileri yiten bir İstanbul, Selim'in de iç dünyasından birşeyleri alıp götürüyordu.

'Birkaç aylık bir süre, iç dengemi bulmak için az zaman değil' diye düşündü Selim. 'İşte böyle yalnız dolaşmalarla geçecek günler, eski yitmiş yaşamı düşünmek, en çok belki de bu sinirsel dengemi yeniden kurmama yarayacak.'

Gece, Ayşe ile, ilişkilerinin o ilk günlerinde gittikleri, sokak arasındaki Rum Lokantasına gittiler. Gene de eksilmeyen bir coşkunluk, yaşlanan ve İstanbul'dan gitmek üzere olan Rum çalgıcıların neşeli coşkunluğu ile doluydu meyhane. Yaşlı şarkıcı Todori, sahne görevini gören, masaların zeminine göre bir basamak yüksek olan genişçe yerde, bir yandan rakı içiyor, bir yandan da şarkı söylüyordu. Siyah giysiler içindeki karısı gene piyanonun başındaydı.

"Her zaman neşeliler," dedi Ayşe.

Garsonlar gene görevlerini eksiksiz yapıyorlar, masalara, salatalar, tereyağlar, peynirler, füme balıklar taşıyorlardı.

"Doktorun söylediklerine çok sevindim," dedi Selim.

"Ben de," dedi Ayşe.

Az konuşuyorlar, daha çok da birbirlerine bakıyorlardı.

"Bir iki ay önce Ada'yla burada karşılaştık," dedi Ayşe. "Avrupa'dan dönmüştü, kalabalık bir arkadaş grubuyla birlikteydi. Biz de birkaç kişiydik."

"Nasıl Ada?" diye sordu Selim.

"İyiydi. Her zamanki Ada. Biraz sarhoş olmuştu sanırım. Benim yanıma geldi, konuşurken, 'Hiçbir zaman orgazm olamıyorum, erkeklerle yatarken,' dedi. 'Selim'le yatarken bile orgazm olamadım.' Böyle işte."

Selim, her şeyi anlamanın bilinciyle, derin bir sarsıntı duydu.

"Demek her şeyi öğrendin?" dedi Ayşe'ye.

"Zaten biliyordum sayılır."

Gecenin karanlığında İstiklal Caddesine çıktılar, İtalyan Katolik Kilisesinin önünden geçip Galatasaray'a vardılar. Oradan öteye, şimdi Selim'in gözüne daracık görünen, kalabalık caddeyi geçerek Taksim Alanına vardılar. Bayram şenlikleri için aydınlatılmış alanı geçtiler. Karşı yandaki otobüslerin, dolmuşların biriktiği yana yürüdüler. Şimdi bir kopuş, ne kadar süreceğini bilemediği acı bir yalnızlık görüntüsünü düşünen Selim,

"Şimdi nereye gideceksin?" dedi.

"Aksaray'a. Dedemin evine," dedi Ayşe.

Ayşe'nin –ne de olsa duygulu bir genç kızın– ardından baktı. Onun bir dolmuşta, kapının yanına oturduğunu gördü. 'Hepsi bu' diye düşündü: 'İkisini de yitirdim.'

Ertesi sabah, daha gün doğmadan önce, bir süre yağmur yağdı. Bir gün önceki gibiydi. Selim, belirsiz bir dürtüyle erkenden uyandı, annesinin evinin salonuna geçti; parke döşeli yola düşen yağmura baktı. Ardından gene yatağına dönüp uyumaya çalıştı. Yarı uyanık bilinçinde, askerler, sabah *içtimaına* çıkmak için hazırlanıyorlar; bölük binasının önündeki boş arazide, oradan oraya koşuyorlardı. Ardından, ağaçlı yolun üzerinde hizaya girdiler, bir düşsel toprak yolun üzerinde yerlerinde saymaya başladılar. Bölük komutanı genç üsteğmen geldi, alçak bir sesle 'Koşar adım yerinde say' komutunu verdi. Selim, kendini askerlerin arasında seçer gibi oldu; sırtında yaklaşan doğu kışının soğuğunu duydu. Askerler aşağıya, hafif bir meyille derenin kıyısına, aşağıdaki, alçak vadilere doğru türkü söyleyerek koşmaya başladılar. Ceketlerini çıkarmışlardı, hepsi de beyaz asker fanilalarıylaydılar. En alttaki karargâh bölüğünün önüne gelmişlerdi ki, biraz daha aşağıda önde koşan bölükteki bir erin yere düştüğünü gördüler. Onların koşmalarını düzenleyen teğmen, 'Geriye dön,' dedi. Sonra Selim, yarım yamalak, bütün gün bölükten çıkmalarına izin verilmediğini düşünür gibi oldu. Öğleden sonra alayın önüne gelen bir cenaze arabasını görür gibi

oldu. Araba, alayın önündeki toprak yolda duruyordu. Nizamiye Kapısı büyük çiçek yığınlarıyla doluydu. Selim, 'Ölen asker tanınmış biriymiş herhalde,' diye düşündü. Güneşin altında, bölük karargâhının önüne üsteğmen onu çağırdı, zarfı güzel yazıyla yazılmış bir mektup verdi; mektubu açtı Selim, zarfın içinde Ada'nın saçlarından kesilmiş, kırmızı bir iple bağlanmış bir tutam gördü. Savcı, ona mahkemenin kapısı önünde rastladı, 'Bunlar önemli şeyler değil,' dedi, 'bundan sonraki ilişkilerinizde daha dikkatli olun.' Selim, Pascin'i görür gibi oldu; Pascin ona, 'Hiçbirine aldırma,' dedi; 'bütün kuşakların yaşamı hep birkaç kişinin çevresinde döner, yutma bunu.' Selim, Askerlik Şubesine gitti, 'İşte yeniden askere gidiyorum,' diye düşündü. Ardındansa içini derin bir rahatlık kapladı, 'Neden korkuyorum, her şeyi yeniden yaşayabilirim, sürgünü, karakışı, o insan sefaletini, hepsini,' diye mırıldanır buldu kendini.

Öğleye doğru, Beyoğlu Balık Pazarına, bütün o ilk gençlik yıllarını dolduran meyhanelerin bulunduğu mahalleye gitti. İngiliz Sarayının orda, duvarın karşısına düşen köşedeki şaraphaneye arkadaşlarıyla ilk gittiğinde on yedi, on sekiz yaşlarındaydı. Orada, üzerleri çinko kaplı yüksek, ince uzun masalarda, uzun bacaklı tabureler üzerinde oturarak, şaraphanenin dumanlı havasında, fıçılardan alınan şarapları ilk içişlerindeki baş dönmesini, bütün o gençlik yıllarının, yönünü arayan coşkunluğunu ansıdı. Pazara doğru girilince, artan, yolun iki yanını da kapsayan satıcı kalabalığını gördü. Meyve, sebze satıcıları, buradaki eski, geniş dükkânların önündeki kaldırımları kaplamışlardı. Köşeden pazarın içine girince, bütün o çeşit çeşit balıklarla dolu, balıkçı tablaları görünüyordu. Tentelerin altında, içleri koyu kırmızıya boyanmış tablalar içinde yığınla balık. Balıkçılar, elektrik kesilmelerine karşı, balığa çıkarken kullanılan karpit lambalarına benzeyen lambaları tablaların üstüne, iple bağlayıp sarkıtmışlardı. Alışveriş eden ka-

dınlar, bütün o dar gelirli halk sokağı dolduruyordu. Türkiye'de yaşayan yabancılardan birkaçı ile bir iki turist de vardı aralarında. Daha ötede, pazarın öteki, daracık sokaklarına sapılıyordu. Mezeci dükkânları, peynirlerle yağların dizildiği küçük camekânlarında bir elektrik ampulü yakıyorlar, vitrinlerini göz alıcı hale getiriyorlardı. Bir kurukahveci dükkânının önünden geçildikten sonra, Gregoryen Kilisesinin, pazar arasında kalmış, genişçe dış kapısına varılıyordu. İçeride, taş avlu sessizdi. Selim, sabahın alacakaranlığında, kurşun rengi gök altında, gene rengi kurşun rengiymiş gibi görünen durgun denizi, küçük motorlarının patpatlarıyla açılan, eski balıkçı sandallarını düşündü. Dümdüz denizin üzerinde, gerilerinde birbirine kavuşan iki çizgi bırakıyorlar, derin bir sessizliğin içine küçük gürültüleriyle gidiyorlardı. Bütün bir pazarın kaynaşan kalabalığına baktı ve aşağının, Aynalıçeşme'nin, eski Hıristiyan yapılarını, sarı yüzlü evlerini, Beyoğlu'nun bakımsız dükkânlarını, bırakılmış yapıları düşündü. Pazarın ortasından ayrılan bir dar sokağa girdi. Lefter'in eski meyhanesinin, gündüzleri açık olan demir kapısından baktı. İçerde, yaşlıca bir garson uyukluyordu. Meyhaneye giden yol kirliydi, geçidin üstündeki camlar kırılmıştı. Karşısındaki küçük köşe, üçüncü sınıf bir ayakkabıcı dükkânı olmuştu. Biraz ilerde de çok ucuz birahaneler, İstanbul'un yeni küçük esnafının gittiği küçük lokaller açılmıştı. Yıllar öncesinin Hıristiyan yapılarının bir teki bile onarılmamış, yeniden yaşama katılmamıştı. Balık Pazarının kedileri dolaşıyor, balıkçıların artıklarını yiyorlardı. Selim, orada, daracık kaldırımı dolduran İstanbul'un yeni göçmeni Anadolu kökenli insanlar arasında, küçük bir iskemleye oturmuş, beyaz saçlarını dümdüz arkasında bağlamış, yaşlı bir kadın gördü. Kadın hiçbir şeyi görmeyen gözlerle bakıyordu, belki hiçbir şey de düşünmüyordu. Selim, kimbilir ne kadar bir süre için yalnız kaldığını düşündüğü günün öğle saatlerinde, dolaştığı sokaklarda sadece bir sefaletin çöküntüsünün kaldığını düşündü. 'Bütün bu çöküntü, uzun yıllar

öncesinden gelen, hiç de değişmeyen sefalet, durmadan artan bu yoksulluk bizim de kaderimizi belirlemiyor mu?' diye düşündü. Bir iki ay daha sinirlerini düzeltmeye, yeniden boşlukla karşılaşmış kişiliğini, kendi kendine onarmaya çalışacak, ardından da, belki İstanbul'a yakın bir kışlada, arta kalan kırk günlük askerlik görevini tamamlamaya gidecekti. Sonrası, sonrası... sonrası, şimdi ona düşünülmesi ağırlık veren, uzun, belirsiz bir süreçti.

YİRMİ ÜÇ

Bir hafta kadar sonra, ruhunda bir dinginliğin yer etmeye başladığını gözlemleyen Selim, Bayan M.'yi aradı. Bayan M. Boğaz'ı gören büyük salondan, raylar üzerinde açılan kapılarla geniş terasa çıkılan evine çağırdı onu. Selim, akşam vakti, onun evine gitti; Bayan M.'yi ayakta, hâlâ güzelliğini yitirmemiş annesini, yeşil kadife kaplı bir koltukta otururken buldu. Annesinin sarı-kumrala boyalı saçları, Rönesans resimlerindeki portrelerde olduğu gibi, yüzünün iki yanına dökülüyordu.

Selim, onca zaman sonra Bayan M.'yle konuşmak gereksinmesini duymuştu. Birlikte yokuşu çıkarak, Beyoğlu'na, bir sinemanın girişindeki özel bir lokale gittiler. Küçük bir masanın kıyısına, barı, barın ardındaki aynayı, içki şişelerini, çiçekleri görecek biçimde oturdular. Selim, Bayan M.'nin kendisine karşı pek de dostça görünmeyen bir tavır takındığını hissetti.

Bir süre susan kadın:

"Akılsızlık ettin," dedi Selim'e.

"Neden?" diye sordu Selim.

Garson, ızgarada kızartılmış bir et yemeği getirmişti, bardaklarında tükenen şarabı da kendi eliyle doldurmuştu.

"O kızı nerede bulmuştun?"

"Hangi kızı, Ayşe'yi mi?"

"Birdenbire benle olan randevuna o kızı getirdin."

"Senle olan ilişkimiz çok serbest bir ilişki değil miydi? İkimiz de özgür değil miydik?" diye sordu Selim.

Lokalin müşterileri gittikçe artıyor, aydınlık içinde yüzen barda içki içen kalabalığın gürültüsü gittikçe yükseliyordu.

Bayan M. birşeyler söylemek istedi, ama söylemedi.

"Yoksa benimle evlenmeyi mi düşünüyordun?" dedi Selim.

"Evlenmek ya da onun gibi bir şey. Sen sürgündeyken o kızı bir kulüpte gördüm. Dans ettiği çocukla çok yakındı. Deli gibi bir şeydi o."

Acıyı çok derinden duydu Selim. Bayan M.'nin donuk, cam rengi gözlerine baktı.

"Bütün burjuva kadınlar yapar bunu. Özgür olmasını istemiştim, ama ben o koşullar altındayken değil," diye mırıldandı.

"Saçma," dedi Bayan M. dedikoduyu sever bir tavırla.

"Saçma olan ne?" dedi Selim sesini yükselterek. "Şimdi bu türlü haberler vererek benden öç almak istiyor gibisin. Yaşadığımız toplumda insan her şeyi anında değerlendiremiyor. Ama sana şunu açıkça söyleyeyim: Bütün çektiklerime, başıma gelenlere razıyım. Kalıplaşmış burjuva sınıfı içinde, önceden belli bir yere oturup ölümü bekleyeceğime, yaşadıklarımı yeniden yaşamaya, tıpkısını yaşamaya! Anlıyor musun bunu? Bir burjuvanın biçimsel kocası olacağıma, gerekirse yeniden yaşarım hepsini."

Demir Özlü

BİR KÜÇÜKBURJUVANIN GENÇLİK YILLARI

CAN

Demir Özlü'nün '*Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları*'... Bir solukta okunan küçük, ama derinliği olan bir roman. Az sayfalı olmasına bakmayın, gerçek bir roman. Bunda da 'belgesel' denilecek yönler var. 1960 sonrasının Türkiye'sinde, İstanbul'unda, o dönemin genç sanatçıları, yazarları arasında buluyorsunuz kendinizi. Sıkıntıları, umutları, sevileri... Son yıllarda okuduğum 'en gerçek roman'lardan biri '*Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları*'... Gerçekçilik savını ileri sürmeden gerçekçi, belgeselim demeden belgesel, çözümlemeye kalkmadan çözümleyici... Bir yazın yapıtı, 'Bir ülkenin yüzü' var, *Demir Özlü* tarafından ele alınıp gösterilen bir yanı... İçine girebildiğiniz, bize kendi ülkemizin kapılarını açan yapıtlardan... 'Bir ülkenin yüzüdür edebiyat,' sözü üzerinde durmalı... Hele 'yüzü' hızlı bir değişme sürecinde olan bir ülkenin insanıysak... *Özlü*'nün '*Küçükburjuva*'sı gibi düşündüğümüz olmuyor mu arada bir: 'Her şey değişecek, her şey değişecek,' dedi. 'Tek kaygım. Kaldırıma, sokağa, ilerideki ağaçlara bakıyordu. Değişmelerden sonra, bizim tanıyamadığımız bir dünya çıkmasın ortaya.' Biz içinde yaşadığımız dünyayı bile tanımıyoruz. Sürekli değişen bir dünyadayız.. Onu bize romanlar, öyküler, şiirler öğretir, tanıtır. 'Kendi öz ülkemizin kapılarını bize açar', Aragon'un dediği gibi...

OKTAY AKBAL

ISBN 975-510-773-8

9 789755 107738 >

Kapaktaki resim: GARY KELLEY

KDV İÇİNDEDİR

